طبقات خیابان عرفان

بسم اللہ الرحمن الرحیم

توحید و معرفت

بابا افضل کوہی

اے ذاتِ تو سر دفترِ اسرارِ وجود نقشِ رقمت بر در و دیوارِ وجود

در پردۂ کبریا نہاں گشتہ ز خلق بنشستہ عیاں بر سرِ بازارِ وجود

بابا افضل کوہی

اے نسخۂ نامۂ الٰہی کہ توئی اے آئینۂ جمالِ شاہی کہ توئی

بیروں ز تو نیست ہرچہ در عالم ہست از خود بطلب ہرآنچہ خواہی کہ توئی

بابا افضل کوہی

در پس منگر دمے و در پیش مباش
باخویش مباش وخالی ازخویش مباش

خواہی کہ غریقِ بحرِ توحید شوی
مشنو۔منگر۔مگو۔میندیش مباش

بابا افضل کوہی

ناکردہ دمے انچہ ترا فرمودند
خواہی کہ چناں شوی کہ مرداں بودند

تو راہ نرفتۂ ازآں ننمودند
ورنہ کہ زد ایں درکہ درش نکشودند

بابا افضل کوہی

اے آنکہ شب و روز خدا می طلبی
کوری اگر از خویش جدا می طلبی

حق با تو بہر زماں سخن می گوید
سرتا قدمت منم کرا می طلبی

شیخ عطار

یارب چہ نہاں چہ آشکارا کہ توئی — نہ عقل رسد نہ علم آنجا کہ توئی

آخر بکشائے بر دلِ بستہ درے — تا غرقہ شوم دراں تماشا کہ توئی

شیخ عطار

نہ عقل بہ سرحدِ کمالِ تو رسد — نہ جاں بہ سراچۂ وصالِ تو رسد

گر جملۂ ذرّات جہاں دیدہ شود — ممکن نبود کہ در جمالِ تو رسد

شیخ عطار

عقلے کہ بسے رہبرِ خود ساختمش — در معرفت خدائے بگداختمش

عمرم برسید تا بدیں عقلِ ضعیف — بشناختم اینقدر کہ نشناختمش

شیخ عطار

دل عاشقِ روی تست با عہد درست
جان طالبِ وصلِ تست از روز نخست

آنکس کہ نہ جُست وصلِ تو ہیچ نیافت
وانکس کہ ترا یافت دگر ہیچ بجُست

شیخ عطار

در ذاتِ خدا فکرِ فراواں چہ کنی
جاں را ز قصورِ خویش حیراں چہ کنی

چوں تو نہ رسی بہ کُنہ یک ذرّہ تمام
در کُنہ خدا دعوئے عرفاں چہ کنی

شیخ عطار

می پنداری کہ جاں توانی دیدن
اسرارِ ہمہ جہاں توانی دیدن

ہر گاہ کہ بینش تو گردد بکمال
کوری خود آں زماں توانی دیدن

شیخ عطار

ارباب نظر بسے بیندیشیدند ہر یک بدرت راہ دگر بگزیدند
حاصل نخر از عجز نیامد ہمہ را واخر ہمہ از عجز طمع بُبریدند

شیخ عطار

پروانہ بہ شمع گفت یارم باشی گفتا کہ اگر شکستہ زارم باشی
خود را بمیان آتشے پاک بسوز گرمی خواہی کہ در کنارم باشی

شیخ عطار

اے آنکہ کمال خردہ داناں دانی خاصیت پیران و جوانان دانی
گر در وصفت زبانم از کار بشد دانم کہ زباں بے زبانان دانی

ابوسعید مہنہ

مجنون توکوہ راز صحرا نشناخت — دیوانۂ عشق تو سر از پا نشناخت
ہر کس بتو رہ یافت زخود گم گردید — آنکس کہ ترا شناخت خود را نشناخت

ابوسعید مہنہ

اے در دلِ من اصلِ تمنا ہمہ تو — وے در سرِ من مایۂ سودا ہمہ تو
ہر چند بہ روزگار در می نگرم — امروز ہمہ توئی و فردا ہمہ تو

ابوسعید مہنہ

گفتم کہ کئی تو بدین زیبائی — گفتا خود را کہ من خودم یکتائی
ہم عشقم و ہم عاشق و ہم معشوقم — ہم آئینہ ہم جمال ہم بینائی

ابو سعید مہنہ

اے آنکہ کشانیدۂ ہر بند توئی — بیروں زعبارتِ چہ و چند توئی
ایں دولتِ من بس کہ منم بندۂ تو — ایں عزتِ من بس کہ خداوند توئی

ابو سعید مہنہ

در عالم اگر فلک اگر ماہ و خور است — از بادۂ ہستئ تو پیمانہ خور است
فارغ ز جہانے و جہاں غیر تو نیست — بیروں ز مکانے و مکاں از تو پُر است

ابو سعید مہنہ

رفتم بہ طبیب و گفتم از درد نہاں — گفتا از غیر دوست بر بند زباں
گفتم کہ غذا گفت ہمیں خونِ جگر — گفتم پرہیز۔ گفت از ہر دو جہاں

ابوسعید مہنہ

اے آنکہ تو حالِ دلِ نالاں دانی   احوالِ دلِ شکستہ حالاں دانی
گر خوانمت از سینۂ سوزاں شنوی   ور دم نہ زنم زبانِ لالاں دانی

سحابی استرآبادی

صاحب نظر آنکہ زندۂ جاویدند   وارستہ ز بیم و فارغ از امیدند
در ہر چہ نظر کنند او را بینند   ذرّاتِ جہاں آئینۂ خورشیدند

سحابی استرآبادی

آں گنجِ خفی نہ کرد ظاہر شاں را   تا خلق نہ کرد حضرتِ انساں را
شمع است نمایندۂ کس در شبِ تار   ہر چند کہ خود ساختہ باشد آں را

سحابی استرآبادی

عالم بہ فغانِ لا الہ الا ہوست   جاہل بگماں کہ دشمن است ایں یا دوست

دریا بوجودِ خویش موجے دارد   خس پندارد کہ ایں کشاکش با اوست

سحابی استرآبادی

ہر چیز کہ جز خدائے نامے چنداست   نامے چند است و بہرِ عامے چند است

تکلیف و نماز و حج و ہر چیز کہ ہست   جوشے ز پئے پختن خامے چند است

سحابی استرآبادی

در تافتہ است آفتابے احدے   ہر ہر ذرہ زآفتابے صمدے

خفاش وشان ازیں ندارند خبر   نورِ ازلی کجا و نورِ احدے

سحابی استر آبادی

از خویش رمیده را چه مسجد چه کنشت
توحید گزیده را نه خوب است نه زشت

خلقے ز پئے بہشت بے آرامند
ویں طرفہ کہ نیست جز در آرام بہشت

سحابی استر آبادی

دیروز بہ بازار شدم بشگفتم
آئینہ آویختہ دیدم گفتم

آخر چہ گناہ داری اے آئینہ
گفتا کہ جمال دیدم و نہ نہفتم

سحابی استر آبادی

بستاں از دستِ ساقیٔ ما بادہ
تا مست ازل شوی ز مرگ آزادہ

عیسیٰ آنست کو دلے زندہ کند
کاین زندہ تن بمردن است آمادہ

سحابی استرآبادی

گرچوں مہ و خور بنور باشی باشی ہمچوں بُت گر بہ بت تراشی باشی
موجود بحق باش و عدم خود را بیں تا آں روزے کہ ہم نباشی باشی

جامی

یارب ۔ دِل پاک و جان آگاہم دہ آہِ شب و گریۂ سحر گاہم دہ
در راہِ خود اول ز خودم بیخود کن آنگاہ ز بیخودی بہ خود راہم دہ

جامی

اعیاں ہمہ شیشہ ہائے گوناگوں بود کافتاد براں پرتوِ خورشیدِ وجود
ہر شیشہ کہ بود سُرخ یا زرد و کبود خورشید دراں ہم بہ ہماں رنگ نمود

جامی

ہمسایہ و ہمنشین و ہمرہ ہمہ اوست   در دلق گدای و اطلس شہ ہمہ اوست
در انجمن فرق و نہانخانہ جمع   باللہ ہمہ اوست ثم باللہ ہمہ اوست

جامی

نہ در مسجد گزارندم کہ رندی   نہ در میخانہ کاین خمار خام است
میانِ مسجد و میخانہ راہے ست   غریبم عاشقم آں رہ کدام است

جامی

چوں دلبرِ من ز پردہ رو ننماید   کس نتواند کہ پردہ زو بکشاید
گر جملہ جہاں پردہ شود باکے نیست   آنجا کہ پئے جلوہ جمال آراید

جامی

در مذہبِ اہلِ کشف و اربابِ خرد
ساریست احد در ہمہ افراد عدد

زیرا کہ عدد گرچہ برون ست ز حد
ہم صورت و ہم مادہ اش ہست احد

جامی

معشوقہ یکیست لیکہ بنہادہ بہ پیش
از بہر نظارہ صد ہزار آئینہ بیش

در ہر یک ازاں آئینہ ہا بنمودہ
ہر قدر صقالت و صفا صورت خویش

جامی

اے دل طلبِ کمال در مدرسہ چند
تکمیل اصول و حکمت و ہندسہ چند

ہر فکر کہ جز ذکر خدا وسوسہ است
شرمے ز خدا بدار ایں وسوسہ چند

جامی

یک لحظہ اگر دلِ خزینت بدہند
آسودگی روے زمینت بدہند

گر مہر خداست نقش بر خاتم دل
عالم ہمہ در زیر نگینت بدہند

جامی

تا یاد خدا در دلِ انسان باشد
اندیشہ کیش زنفس و شیطان باشد

خفاش نیارد کہ بر آید در روز
ہر چند کہ آفتاب پنہاں باشد

جامی

از کعبہ وال بپرس کایں محمل کیست
ایں بانگ جرس نیست صدای دلِ کیست

آں کعبہ کہ خانہ خدا ایست بجاست
ایں کعبہ کہ جلوہ میکند منزل کیست

جامی

اے فضلِ تو دستگیرِ من دستم گیر
سیر آمدہ ام ز خویشتن دستم گیر

تا چند کنم توبہ و تا کے شکنم
اے توبہ دہ توبہ شکن دستم گیر

جامی

چوں قدر بہ نیستی ست ہستی کم کن
ہستی بُتِ تست بت پرستی کم کن

از ہستی و نیستی چو فارغ گشتی
مینوش شرابِ شوق و ستی کم کن

جامی

گر نیک نیم نیک پرستم بارے
گر بادہ نیم ز بادہ مستم بارے

گر اہلِ مناجات نیم اینم بس
کز اہلِ خراباتِ تو ہستم بارے

نعمت الله کرمانی

دل مغز حقیقت است و تن پوست ببین | در کسوت روح صورت دوست ببین
هر ذره که او نشان هستی دارد | یا پرتو نور اوست یا اوست ببین

نعمت الله کرمانی

ای آنکه طلبگار جهان جانی | جانی و دلی و بلکه خود جانانی
مطلوب توئی طلب توئی طالب تو | دریاب که خود هرانچه جوئی آنی

نعمت الله کرمانی

تا جامع اسرار الٰهی نشوی | شایسته تخت بادشاهی نشوی
تا غرقهٔ دریا نشوی همچون ما | دانندهٔ حال ما کماهی نشوی

نعمت اللہ کرمانی

سازندہ اگرچہ ساز نیکو سازد اما بے ساز ساز چوں نوازد

من آئینہ ام کہ می نمایم اورا او خالقِ من کہ او مرا می سازد

نعمت اللہ کرمانی

کو دل کہ بداند نفسے اسرارش کو گوش کہ بشنود زمن گفتارش

معشوق جمال می نماید شب و روز کو دیدہ کہ تا برخورد از دیدارش

بوعلی قلندر شرف

اے آنکہ ز نورِ تو دو عالم روشن پنہاں تو بہ عالمی چو جاں اندر تن

ما منتظرِ جمالِ وحدت باشیم پس پردہ کثرت از رخِ خویش فگن

بو علی قلندر شرف

نا مد خبرے کہ از کجا ایم ہمہ
وز بہر چہ در حیات ما ایم ہمہ

چوں در تہ خاک می رویم آخر کار
پس ما بسرِ خاک چرا ایم ہمہ

بو علی قلندر شرف

یادش بہ دلِ کافر و دیندار یکیست
چوں رشتہ کہ در سبحہ و زنار یکیست

گر چشمِ بصیرتِ تو باز ست شرف
در دیر و حرم جلوۂ دیدار یکیست

مولانا جلال الدین رومی

رو دیدہ بپوش تا دلت دیدہ شود
زاں دیدہ جہانِ دگرت دیدہ شود

گر تو ز پسندِ خویش بیروں آئی
کارت ہمہ سربسر پسندیدہ شود

مولانا جلال الدین رومی

عشق از ازل است تا ابد خواہد بود — جوئندۂ عشق بے عدد خواہد بود
فردا کہ قیامت آشکارا گردد — ہر دل کہ نہ عشق ست در ور د خواہد بود

مولانا جلال الدین رومی

بے روئے تو بلبلاں گلستاں چہ کنند — بے یاد تو عاشقاں بستاں چہ کنند
یک جرعہ شراب شوق در جامم ریز — وانگاہ نظارہ کہ مستاں چہ کنند

مولانا جلال الدین رومی

رفتم بہ کلیسیائے ترسا و یہود — ترسا و یہود جملہ را روئے تو بود
از شوق جمال تو بہ بت خانہ شدم — تسبیح بتاں زمزمۂ ذکر تو بود

مولانا جلال الدین رومی

ہجرِ تو اگر نہ آفتِ جاں بودے　　بے روے تو زندہ بودن آساں بودے
زینگونہ جدائی کہ میانِ من و تست　　اے کاش میانِ ما و ہجراں بودے

مولانا جلال الدین رومی

چوں بُتِ رخ تست بت پرستی خوشتر　　چوں بادہ زجام تست مستی خوشتر
از ہستیِ عشقِ تو چناں نیست شدم　　کاں نیستی از ہزار ہستی خوشتر

مولانا جلال الدین رومی

کامل نشوی بہ ہم نشین ناقص　　ناقص مانی تو از قرین ناقص
مستانِ شرابِ عشق گفتند ہمہ　　کفرے بکمال بہ زدینِ ناقص

مولانا جلال الدین رومی

گرداں بہ ہوائے یار چوں گردونیم   بیچوں داند کہ ما دریں غم چونیم

ما خیرہ کہ عاقلاں چرا ہشیارند   ایشاں حیراں کہ ما چرا مجنونیم

عمر خیام

ہر نقش کہ بر تختۂ ہستی پیداست   آں صورتِ آں کس ست کاں نقش آراست

دریائے کہن جو بر زند موجے نو   موجش خوانند و در حقیقت دریاست

عمر خیام

ساقی قدحے کہ ہست عالم ظلمات   جز روئے تو نیست در جہاں آبِ حیات

از جان و جہاں ہر چہ در عالم ہست   مقصود توئی و بر محمدؐ صلوات

عمر خیام

یک جرعۂ مے زملکِ کاوس بہ است
وز تخت قباد و مملکت طوس بہ است
ہر نالہ کہ رندے بسحر گاہ زند
از نالۂ زاہدانِ سالوس بہ است

عمر خیام

قومے ز گزاف در غرور افتادند
قومے زپئے حور و قصور افتادند
معلوم شود چو پردہا بردارند
کز کوی تو دور دور افتادند

عمر خیام

کس را پس پردۂ قضا راہ نشد
وز سرِ خدا ہیچ کس آگاہ نشد
ہر کس ز سرِ قیاس چیزے گفتند
معلوم نہ گشت و قصہ کوتاہ نشد

عمر خیام

من بے مئے ناب زیستن نتوانم — بے جام کشیدہ بار تن نتوانم
من بندہ آں دمم کہ ساقی گوید — یک جامِ دگر بگیر و من نتوانم

عمر خیام

من بادہ خورم ولیک مستی نکنم — باللہ بقدح دراز دستی نہ کنم
دانی غرضم زمے پرستی چہ بود — تا ہمچو تو خویشتن پرستی نہ کنم

عمر خیام

ما خرقۂ زُہد در سرِ خُم کردیم — وز خاکِ خرابات تیمُّم کردیم
باشد کہ درونِ میکدہ ہا دریابیم — عمرے کہ دریں مدرسہ ہا گُم کردیم

عمر خیام

قومی متفکر اند در مذہب و دیں　　جمعی متحیر اند در شک و یقین

ناگاہ منادئی بر آمد ز کمیں　　کای بیخبراں راہ نہ آنست و نہ ایں

عمر خیام

پیری دیدم بخواب مستی خفتہ　　وز گرد شعور خانۂ تن رفتہ

می خوردہ و مست خفتہ و آشفتہ　　اللہ لطیف بعبادہ گفتہ

عمر خیام

مائیم بہ لطف تو تولّا کردہ　　وز طاعت و معصیت تبرّا کردہ

انجا کہ عنایت تو باشد باشد　　ناکردہ چو کردہ کردہ چون ناکردہ

عمر خیام

اے در رہِ بندگیت یکساں کہ و مہ
در ہر دو جہاں خدمت درگاہ تو

نکبت تو ستانی و سعادت تو دہی
یارب تو بہ فضلِ خویش بستان و بدہ

عمر خیام

اے دل زغم جسم اگر پاک شوی
تو روح مجرّدی برافلاک شوی

عرش است نشیمن تو شرمت بادا
کائی و مقیم خطۂ خاک شوی

نقی کمرہ

پرسیدم ازو چو باعثِ ہجراں را
گفتا سببے ہست۔ بگویم آں را

من چشم توام اگر نہ بینی چہ عجب
من جان توام کسے نہ بیند جاں را

سرمد

سرمد جسمے ست جانش در دستِ کسے ست
تیرے ست دلے کمانش در دست کسے ست

میخواست کہ آدم شدہ از دام جہد
گاوے شد و ریسمانش در دست کسے ست

سرمد

اے بیخبر از ہستی خود ہمچو کتاب
در جلد تو آیاتِ الٰہی بہ حجاب

یعنے ز تو حق پدید و تو از اثرش
آگاہ نہ ہمچو شیشہ از بوے گلاب

سرمد

مشہور شدی بہ دلربائی ہمہ جا
بے مثل شدی در آشنای ہمہ جا

من عاشقِ این طور توام می بینم
خود را نہ نمائی و نمائی ہمہ جا

سرمد

نابود شدم بود نمیدانم چیست — اخگر شده ام دود نمیدانم چیست
دل دادم و جان دادم و ایمان دادم — سود ست. دگر سود نمیدانم چیست

سرمد

سرمد که ز جام عشق مستش کردند — کردند سرافرازش و پستش کردند
میخواست خداپرستی و ہشیاری — مستش کردند و بت پرستش کردند

سرمد

دنیا نکنم طلب که کمتر ز خس ست — بے دولتِ دیدارِ تو دین ہم قفس ست
خواہانِ وصالم و ہمین ست سخن — در خانہ اگر کس ست یک حرف بس ست

سرمد

سرمد۔ تو حدیث کعبہ و دیر مکن — در وادیٔ شک چو گمرہاں سیر مکن

رو شیوهٔ بندگی ز شیطاں آموز — یک قبلہ گزین و سجدہ بر غیر مکن

سرمد

اے خانہ خراب از خدا بے خبری — اے موج سراب از خدا بے خبری

ایں ہستی موہوم تو نقش ست بر آب — اے جوشِ حباب از خدا بے خبری

جعفر کاشی

چوں نوبت میکشی بہ منصور افتاد — از بادهٔ کہنہ در سرش شور افتاد

در گفتنِ رازِ عشق بیتابی کرد — کم حوصلہ را شراب پُر زور افتاد

جعفرِ کاشی

حاجی برہِ کعبہ و گر رنجہ مشو　　در بادیہ لبیک زناں ہرزہ مدو

مستانہ بہ میخانہ در آئیم شبے　　یک نالہ کش و ہزار لبیک شنو

میرزا ابوالحسن وحی

عرفاں بخدا کسے ندارد بخدا　　نہ جاہل ازاو باخبر و نہ دانا

در دیدۂ مور کے در آید گردوں　　در حوصلۂ قطرہ نہ گنجد دریا

علی حزیں

جمعیت خویش را پریشاں کردیم　　دل بر سرِ چشم تیرہ ویراں کردیم

از کعبہ تمام عمر دزدیدم خشت　　تعمیر کلیسیائے گبراں کردیم

علی حزیں

یارائے زباں کو کہ ثنائے تو کنیم — توصیف کمال کبریائے تو کنیم

چیزے بہ بساط ما تہیدستان نیست — جانے کہ تو دادہ فدائے تو کنیم

علی حزیں

غفلت زدہ ام خاطر آگاہم دہ — افسردہ دلم آہ سحر گاہم دہ

عمریست کہ رو از دو جہاں تافتہ ام — اے قبلۂ مقبلاں بکوے راہم دہ

حکیم سنائی

ہر ذرہ کہ بر روے زمینے بودست — خورشید رخ زہرہ جبینے بودست

گرد رخ از آستیں بآزرم فشاں — کانہم رخ خوب نازنینے بودست

حکیم سنائی

کو راہ روی کہ رہ نوردش گویم　　یا سوختہ کہ اہل دردش گویم

ہر کس کہ میانِ شغلِ دنیا نفسے　　با او باشد ہزار مردش گویم

مومن یزدی

خواہم دلے از تنگ تمنا رستہ　　جانے ز تعلقات دنیا رُستہ

بر تخت جم و کلاہِ کے خندہ زند　　رندِ سر و پا برہنہ وارُستہ

ابو علی سینا بلخی

اے کاش بدانمے کہ من کیستمے　　سرگشتہ بعالم زپئے چیستمے

گر مُقبلم آسودہ و خوش زیستمے・　　ورنہ بہزار دیدہ بگریستمے

یقینی لاہجی

در مذہب ما سبحہ و زنار یکیست
بت خانہ و کعبہ مست و ہشیار یکیست

گر ہمچو یقینی ز خودی باز رہی
دانی کہ دریں چمن گل و خار یکیست

نصیر الدین طوسی

موجود بحق واحد اول باشد
باقی ہمہ موہوم و مُخیّل باشد

ہر چیز جز او کہ آید اندر نظرت
نقش دومین چشم احول باشد

رضی آرتیمانی

شوخی کہ تمام پائے بستم اورا
بے منتِ جام و بادہ مستم اورا

گفتا مپرستید بہ غیر از من کس
غیر از تو کسے گو کہ پرستم اورا

عرفی شیرازی

عرفی گلہ سر مکن کہ جای گلہ نیست　　توفیق رفیق ہر تنک حوصلہ نیست
ہر چاہ کہ ہست یوسفے در وے ہست　　صاحب نظرے لیک بہر قافلہ نیست

عرفی شیرازی

آنانکہ غم تو برگزیدند ہمہ　　در کوی شہادت آرمیدند ہمہ
در معرکۂ دو کون فتح از عشق است　　با آنکہ سپاہِ او شہیدند ہمہ

محمدؐ امین خادم استرآبادی

ذاتِ واحد کہ ہست یکتا و وحید　　از فرطِ ظہور خویش پنہاں گردید
از غایت نزدیک شدن پنہاں است　　از چشم تو آں چیز کہ نتوانی دید

ہمت اردبیلی

در عالم ایجاد اگر خوار تو ام　　بیقدر متاعم و به بازارِ تو ام
مخلوقِ تو اَم اگرچہ طاعت نکنم　　در کارِ تو نیستم ولے کارِ تو ام

شاہ بدخشی

یارے کہ ترا خود رہاند دگر ست　　کاریکہ ز تو ہیچ .بماند دگر ست
ما منکرِ راہِ مسجد و کعبہ نہ ایم　　راہیکہ بہ مقصود رساند دگر ست

شاہ بدخشی

آخر یابد ہر کہ ز صد قش جوید　　تخمے کہ بجا فتاد آخر روید
گویند کہ ہر کہ یافت حرفے نہ زند　　نے نے غلط است ہر کہ یابد گوید

شفیع خراسانی

دُردی کش بادۂ محبت مائیم
پیمانہ گسار بزم الفت مائیم

آئینۂ ہفتاد و دو ملت مائیم
با اینہمہ معنی تو و صورت مائیم

مغربی

من مست و خراب مے و پرست آمدہ ام
مدہوش ز بادۂ الست آمدہ ام

ہان ظن نہ بری کہ باز گردم ہشیار
ہم مست روم ازاں کہ مست آمدہ ام

فخر رازی

ہرگز دل من ز علم محروم نشد
کم ماند ز اسرار کہ مفہوم نشد

ہفتاد و دو سال فکر کردم شب و روز
معلومم شد کہ ہیچ معلوم نشد

ابوالحسن خرقانی

اسرارِ ازل را نہ تو دانی و نہ من — ویں حرف معمانہ تو خوانی و نہ من

ہست از پسِ پردہ گفتگوئے من و تو — گر پردہ برافتد نہ تو مانی و نہ من

ابوالفرج رُونی

تا یک نفس از حیات باقیست مرا — در سر ہوسِ شراب و ساقیست مرا

کاریکہ من اختیار کردم ایں بود — باقی ہمہ کار اتفاقیست مرا

شہاب الدین مقتول

ہاں تا سرِ رشتۂ خرد گم نہ کنی — خود را ز برائے نیک و بد گم نہ کنی

رہ رو توئی و راہ توئی منزل تو — ہشدار کہ راہ خود بخود گم نہ کنی

سدید الدین اعور کرماج

قلب تو ز نورِ معرفت عور چراست
بینئ تو بر روئے تو چوں گور چراست

ابلیس اگر نیستی اے مردکِ زشت
پس راست بگو چشمِ چپت کور چراست

خواجہ معین الدین چشتی

سیل را نعرہ ازاں است کہ از بحر جداست
وانکہ با بحر درآمیختہ خاموش آمد

نکتہا دوش لبم گفت و شنید از لبِ یار
کہ نہ ہرگز بزباں رفت و نہ در گوش آمد

میر مختوم

آنکس کہ جز او نیست بہ عالم موجود
قیوم وجود است و ہم از اصل وجود

در ہر اسمے اگرچہ خود را بنمود
از اسم کجا شود مسمیٰ معدود

سیری غزنوی

سیری بہ حریمِ جانُ دل منزل کن
قطعِ نظر از صورتِ آب وگِل کن

جز معرفتِ الٰہ ہیچ است ہمہ
بگذر ز ہمہ معرفتے حاصل کن

حکیم نظام الدین علی کاشانی

جانے کہ بود قابلِ انوار کجاست
واں دل کہ بود محرمِ اسرار کجاست

گیرم کہ زِ رُخ پردہ کشاید معشوق
چشمے کہ تواں دید رخ یار کجاست

مُلّا حیاتی گیلانی

صوفی گوید کہ دوست درخانۂ ماست
زاہد گوید کہ در دم و دانۂ ماست

ساقی گوید بہ جام و پیمانۂ ماست
عاشق گوید بہ کوئی جانانۂ ماست

قاسم

آں عقل کجا کہ در کمال تو رسد   آں روح کجا کہ در جلالِ تو رسد

گیرم کہ تو پردہ برگرفتی زجمال   آں دیدہ کجا کہ در جمال تو رسد

اشرف

اے آنکہ جمال تو بہ عالم مشہود   انوار وجود تو بہ ہر شئے موجود

ہر نقش کہ بر صفحۂ ہستی بینیم   نظارۂ رخسار تو باشد مقصود

عاقل

تا نزہتِ یکرنگیٔ اشیا کردیم   از شیشہ رہے بسنگِ پیدا کردیم

یک جلوہ بہ ہر ذرّہ تجلی دارد   آئینہ شکستیم و تماشا کردیم

غربتی

غربتی گر روی به شهر و دیار	روی در مسجد مصفّا کن
دوست را گر نمیتوانی دید	خانهٔ دوست را تماشا کن

غربتی

این هستی من برون ز آب و خاک است	وز آتش و آب و انجم و افلاک است
چون درک کند زاهد بیچاره مرا	کاین هیئتِ من کُنه وجود پاک است

خان زمان علی قلی خان سلطان

عیسیٰ نفسی که دارو حیرانم کرد	چون طرّهٔ خویشتن پریشانم کرد
از کفر سرِ زلف خودم کافر ساخت	وز مصحفِ روی خود مسلمانم کرد

ظہوری

زاہد بحریم کعبہ جا میخواہد   راہب صنم و کلیسیا میخواہد
غمناک طرب۔ خستہ شفا میخواہد   خوش حال دلِ آنکہ ترا میخواہد

ظہوری

یارب نظرے کہ چشم جاں باز کنم   یارب جگرے کہ زخم خود ساز کنم
یارب عشقے کہ شور در ملک نہم   یارب حُسنے کہ بر جہاں ناز کنم

ظہوری

یارب مددے کہ نفس را پست کنم   وز بادۂ عشق عقل را مست کنم
ہم بیخودے کہ از تو آگاہ شوم   ہم نیستیے کہ خویش را ہست کنم

ظہوری

اے کاہشِ زاہدان ز قہاریِ تو
وے نازشِ عاصیان بہ غفاریِ تو

در پردہ ازین نیم کہ رسوائیِ ما
دستے زدہ در دامنِ ستاریِ تو

حکیم رکنائی کاشی

روزیکہ تنم زین دہِ ویرانہ برند
تابوت مرا عاقل و دیوانہ برند

این نقل مکانے ست کہ بیماران را
زین خانۂ بدشگون بآنخانہ برند

نظیری نیشاپوری

تو ہیچ بدی کہ جسم و جانت دادند
بر کسب و عمل تاب و توانت دادند

از دادہ و نادادہ شکایت چہ کنی
کان چیز کہ ہست رایگانت دادند

عبدالباقی نہاوندی

کو منصور و انا الحق و دار چہ شد کو ابراہیم و گلشن و نار چہ شد
از آمد و رفت عالم بے سرو بُن زنہار مپرس کاخر کار چہ شد؟

شیخ فخر الدین

اے در طلب تو عالمے در شر و شور نزدیک تو درویش و تونگر ہمہ عور
اے باہمہ در حدیث و گوش ہمہ کر وے باہمہ در حضور و چشم ہمہ کور

شیخ فخر الدین

حالِ من خستہ گدا می دانی وین دردِ دل مرا دوا می دانی
با تو چہ کنم قصۂ دردِ دلِ خویش ناگفتہ چو جملہ حالِ ما می دانی

بهاء الدین آملی

آہنگ حجازی نمود ہمن زار کامد سحرے بگوش دل ایں گفتار
یارب بہ چہ روی جانب کعبہ رود گبرے کہ از کلیسیا دارد عار

بہاء الدین آملی

مخمورم و در میکدہ جامی طلبم میخانہ نشینم و خدا می طلبم
ایں طرفہ کہ با ایں ہمہ آلودگیم تاثیر اجابت از دعا می طلبم

عبدالرزاق فیاض

دور از توام اے نگار خاکم بر سر سیلی خور روزگار خاکم بر سر
از شعلہ جدا چو اخگرم زنم ہنوز خاکم بر سر ہزار خاکم بر سر

عبدالرزاق فیاض

بارِ راهِ صواب از خطامی گردیم   هرچند که رفته‌ایم وامی گردیم
او در دلِ ما و در طلبش کوی بکوی   معشوقه کجا و ما کجامی گردیم

مرشد یزدجردی

گفتم ز درت به کعبه آرم رُخِ سیر   شاید شویم دل از آلایشِ غیر
گفتا که چو محروم شدی از درِ ما   خواهی درِ کعبه کوب و خواهی درِ دَیر

محمد جان قدسی

آن نور که زد در شجرِ طور آتش   افروخت ز دار بهر منصور آتش
رسوای حلّاج نه دارد حیرت   هرگز نه شود به پُنبه مستور آتش

محمد جان قدسی

وصلِ تو بکام غیر دیدن مشکل ورز دیدنِ تو طمع بریدن مشکل
گفتی که بمیر تا به وصلم برسی مردن آسان ولے رسیدن مشکل

محمد جان قدسی

اے جانِ جہاں۔ جہانِ جانِ ہمہ یارِ ہمہ و مہربانِ ہمہ
عشاق بہ ہر کنارہ می جویندت باآنکہ ہمیشہ درمیانِ ہمہ

نجم الدین دایہ رازی

شمعے ست رُخِ خوبِ تو پروانہ منم دل خویش غم تو گشت بیگانہ منم
زنجیر سرِ زلف تو در گردنِ تست در گردن بندہ نہ کہ دیوانہ منم

نجم الدین دایہ رازی

ایدل تو باین مفلسی و رسوائی — انصاف بدہ کہ عشق را کے شائی

عشق آتش تیز ست و ترا آبے نہ — خاکت بر سر کہ بادمی پیمائی

راہب

خواہم کہ شراب بے غمے نوش کنم — با دختر رز دست در آغوش کنم

طبعم بہ نشاط سخت مائل شدہ است — ترسم کہ غم ترا فراموش کنم

زین خاں کوکہ

در ہجرِ من از طرب کنارے دارم — با نالہ و آہ روزگارے دارم

غم بر سر غم ز غمگسارے دارم — با ایں ہمہ غم خوشم کہ یارے دارم

سید حسن غزنوی

کے بو کہ قدم ازیں جہاں برگیرم | چوں عیسیٰ راہِ آسماں برگیرم
وین دست دل از دامن غم بازکنم | ویں بارِ تن از گردنِ جاں برگیرم

ظہیر الدین شفردہ

خاکِ درِ تو چو سرمہ در دیدہ برم | وانگہ بنظر پردۂ گردوں بدرم
تو با من و رحم نے کہ در من نگری | من با تو و زہرہ نے کہ در تو نگرم

بابا فغانی شیرازی

یارب سببے کہ آبِ حسرت نخورم | و زجام ہوا شرابِ غفلت نخورم
از نعمتِ معرفت غنی سازمرا | تا نانِ خساں بہ زہرِ منت نخورم

باقر مشہدی

آشفتہ چو زلفِ عنبر افشانِ توام	افتادہ چو کاکُل پریشانِ توام
گفتی کہ مرا بہ دردمنداں نظریست	من نیز یکے ز دردمندانِ توام

مرزا عرب ناصح تبریزی

از عشق رسید کار ہر کس بہ نظام	بے عاشق عشق ست ہوسہا ہمہ خام
در دل عشقت بہ کہ بُوَد در سر عقل	در خانہ چراغ بہ کہ مہتاب بہ بام

میر سنجر کاشی

بگذشت بہاران و شرابے نہ زدیم	در سایۂ گل یک شرہ خوابے نہ زدیم
یار آمد و جلوہ کرد و ما بے خبراں	بر دیدۂ بخت مشت آبے نہ زدیم

شیخ اوحد الدین مراغی

اے جاں بموافقت سرندازی کن　　اے دل تو دریں واقعہ دمسازی کن

اے صبر تو تابِ غم نداری بگریز　　اے عقل تو کودکی برو بازی کن

اوجی نطیری

بالاتر از آنی کہ بگویم چوں کن　　خواہی جگرم بسوز و خواہی خوں کن

من صورتم از خویش ندارم خبرے　　نقاش توئی عیبِ مرا بیروں کن

امیر مُغیث محوی

اے موسیِٔ جاں راز نہانی بشنو　　از ما سخنے بہ بیزبانے بشنو

بر طور مرو کہ لن ترانی شنوی　　باز آ بہ خرابات و ترانے بشنو

رفیعی

زاہد نکند گنہ کہ قہاری تو
ما غرق گناہیم کہ غفاری تو

او قہارت بخواند و من غفارت
یارب بہ کدام نام خوش داری تو

شیخ روزبہان صوفی

دل داغ تو دارد ارنہ بفروختمی
در دیدہ توئی وگرنہ بر دوختمی

جان منزل تست ورنہ روزے صد بار
در پیش تو چوں سپند در سوختمی

شیخ آوری

در کوئے فنا اگر درے یافتمے
با خود بہ عدم رہگذرے یافتمے

بگر یختمے ہزار منزل ز وجود
گر سوی عدم راہبرے یافتمے

کمال الدین اسمٰعیل

در بند جہاں مباش و آزاد بزی
وز بادہ خراب گرد و آباد بزی

تا زندہ از مرگ نباشی ایمن
یکبار بمیر تا ابد شاد بزی

میرزا عبد القادر بیدل

دریا نہ کشی اگر نہنگی نہ کنی
بر کوہ نہ تازی ار پلنگی نہ کنی

یک قطرۂ تست قلزم کون و مکاں
اے حوصلہ خیال تنگی نہ کنی

میرزا عبد القادر بیدل

بیدل عمریست کز طلب ربدرم
در معنی تحقیق ہماں بے خبرم

صد پردہ شگافتیم و چیزے نکشود
اکنوں بر خیز تا گریباں بدرم

فردی اردبیلی

در عشق دلا چه بیقرارم سازی　　حسرت کش دردِ انتظارم سازی
توحوصلۂ غمش نہ داری ترسم　　بر درگہ دوست شرمسارم سازی

طالب آملی

ما بادہ ز دست در جوانی ندہیم　　یک جرعہ بملک جاودانی ندہیم
زاں مے کہ خمارش چو خمارِ اجل است　　یک قطرہ بآب زندگانی ندہیم

طالب آملی

دل بے رُخ تو دامن پر خون بیند　　گل چوں نبود سرشک گلگون بیند
از دیدۂ خویش گرفتادم چہ عجب　　چشمے کہ ترا دید مرا چوں بیند

طالب آملی

کو دست کہ قفلِ استخوان بکشایم	وز ہر بن مو آہ و فغان بکشایم
درہم شکنیم تار و پودِ تن را	وین رشتہ ز پای مرغِ جان بکشایم

طالب آملی

مائیم کہ جام عیش بر لب داریم	خون در دل صد ہزار مطلب داریم
برتافتہ از صومعہ مذہب روئے	سر در سرِ میخانۂ مشرب داریم

طالب آملی

ما بلبل مست نغمہ پرداز غمیم	بر شاخ فغان نشستہ دمساز غمیم
ہرگز دل ما صفیر عیشی نزدست	ما سینہ خراشیدۂ آواز غمیم

میر غلام علی آزاد بلگرامی

اے بحر چرا حباب را بند کنی | بر صنعت خویشتن شکر خند کنی
دعوای نفخت فیہ من روح زنی | این شیشہ گری بگو کہ تا چند کنی

میر غلام علی آزاد بلگرامی

اللہ بروں ز عالم ایجاد است | اما پیدا بہ جملہ افراد است
شک نیست کہ واحد بنود از اعداد | لکن موجود در ہمہ اعداد است

غلام قادر گرامی پنجابی

سر جلوۂ ذوق رمزِ ہستی مائیم | سر خطِ کتاب عشق و مستی مائیم
سر برخطِ باطل چہ نہیم اے غافل | مجموعۂ درس حق پرستی مائیم

غالبؔ دہلوی

یارب بہ جہانیان دلِ خرّم دہ ۔ در دعویٔ جنت آشتی باہم دہ
شدّاد پسر نداشت باغش ارثیست ۔ آں مسکنِ آدم بہ بنی آدم دہ

غالب

چرخ گر کہ ز زخمہ زخم بر چنگ زند ۔ پیداست کہ از بہر چہ آہنگ زند
در پردہ ناخوشی خوشی پنہانست ۔ گازر نہ ز خشم جامہ بر سنگ زند

غالب

قانع نیم ار بہشت نیزم بخشند ۔ از بخشش خاص تا چہ چیزم بخشند
امید کہ صرفِ رونمائی تو شود ۔ جائے کہ بروز رستخیزم بخشند

غالب

اوراست اگر ہزار چیزم بخشند
اوراست اگر بہشت نیزم بخشند

بر دوست فدا کنم بصد گونہ نشاط
جانے کہ بروزِ رستخیزم بخشند

زائرؔ

دردا کہ غم زمانہ بس جانکاہ است
اول قدمش بسوی دوزخ راہ است

فارغ بہ نشیں و غم مخور شاد بزی
ایں معنیٔ لا الہ الا اللہ است

واقفؔ دہلوی

نے خوب مرا قبول دارد نے زشت
نے در حرم راہ نہ رویم بہ کنشت

یارب بہ کجا روم بفرما کہ من
نے درخورِ دوزخم نہ شایانِ بہشت

واقف دہلوی

در دیدہ ویدہ دیدہ می باید | واز ہر دو جہاں بریدہ می باید
تو دیدہ نہ داری کہ بہ بینی اورا | عالم ہمہ اوست دیدہ می باید

واقف دہلوی

در مجلسِ دوست زہر و پیمانہ یکیست | آہ سحر و نالہ مستانہ یکیست
در مسجد و دیر حق پرستی غرض است | گر خانہ دو تاست صاحب خانہ یکیست

نساخ

نے تخت نہ من تاج شہاں میخواہم | نے خاتم و نے مہر و نشاں میخواہم
مہر تو بدل زماں زماں میخواہم | درد و غم تو جہاں جہاں میخواہم

بینوا دہلوی

در صورتِ قطرہ سر بسر دریائیم | تو ذرّہ مبیں مہرِ جہاں آرائیم
گویند کہ کُنہ ذاتِ حق نتواں یافت | ما یافتہ ایم اینکہ کُنہش مائیم

شیخ نظام احمد صانع بلگرامی

بگذار کہ من گزیدہ ام ملت عشق | عشق است رسولِ من و من اُمتِ عشق
بر تافت ز دیر و کعبہ روی دلِ من | زیں پس من و آستانۂ حضرت عشق

سید احمد حسین امجد حیدرآبادی

تا چند بہ کوہسار و دریا بینی | تا چند فضای باغ و صحرا بینی
تا زینۂ وحدت الوجود ار برسی | در خود ہمہ و در ہمہ خود را بینی

درد

گر باد نسیم مست بوئے تو گذشت — در فصل بہار محو روئے تو گذشت

یارب چہ قدر بہ خلق نزدیک تری — ہر کس کہ زخود گذشت سوئے تو گذشت

درد

زد شعلہ چو حسن دلفروزش خواند — گل کرد چو نار عشق سوزش خواند

خلق ست عبارت از ظہور خالق — خورشید چو جلوہ کرد روزش خواند

درد

مارا نبود گزر دراں کو کہ توئی — تو ہر سو و کس نرفتہ آنسو کہ توئی

گو آئینۂ وجہ تو باشد ہمہ خلق — نتواں دیدن ترا ازاں رو کہ توئی

درد

اے آنکہ بخواب صد تماشا دیدی — باغ و چمن و بہار گلہا دیدی
نیرنگیٔ عالم مثالت گل کرد — پنہاں تو بود آنکہ پیدا دیدی

درد

خواہی کہ ہمہ راز الٰہی فہمی — چیزیکہ برول ز فہم خواہی فہمی
اے بیخبر از خویش چہ امکان دارد — اسرار الٰہی تو کماہے فہمی

درد

چوں آئینہ باید کہ مصفا باشی — تا مظہر نور حق تعالیٰ باشی
اے درد اگر قرب خدا می خواہی — دور از خود و نزدیک بہ لہٰا باشی

درد

اے درد دلے کہ راز حق را فہمید
ہر بحث ہمان حجت مولیٰ فہمید
عارف دانست انچہ عارف دانست
ملّا فہمید انچہ ملّا فہمید

درد

فرمود چنیں حضرت حی قیوم
در گوش دلم کہ اے طلسم موہوم
ہشدار کہ در عالم کثرت ہرگز
تا من ہستم تو ہم نگردی معدوم

درد

ما صاف دلان نہ ہای و ہوے داریم
نی بحث بکس نہ گفتگوے داریم
جز جلوہ او زما نباید طلبید
ما آئینہ ایم و عکس روے داریم

درد

یک عمر ز دور می شنیدم او را
در بر بخیال می کشیدم او را
اکنوں کہ چو آئینہ رسیدم پیشش
خود را او دید و من ندیدم او را

درد

گر زندہ ام آلودہ بافکار تنم
ور مردہ ہماں بہشت و دوزخ وطنم
یارب تو بگو بذات پاکت سوگند
کز دوش چگونہ بار ہستی فگنم

درد

اے درد ہر آنچہ در وجود ست اینجا
تبعیت حکم او نمود ست اینجا
گردوں پشتی کہ خم شد از بہر رکوع
خورشید سری کہ در سجود ست اینجا

درد

در بزمِ جہاں کہ وہم پست ست آئیں
از آمد و رفتِ خلق فارغ بہ نشیں

چوں آئینہ ہر کہ پیشت آید اے درد
او را تو باو نما و خود ہیچ مبیں

مرزا مہدی خاں کوکب

در چشمِ بصیرت ہمہ نورِ تو بود
ہر ذرّہ نشانے از ظہورِ تو بود

آں سر چکنم کہ ہست بے سودایت
با دل کہ ہمی تہی ز شورِ تو بود

درد

اے درد چرا بہ کنج باغش جوئی
وز بہر چہ در میان راغش جوئی

من در رہِ او فتادہ چوں نقشِ قدم
از من جوئی اگر سراغش جوئی

درد

اے کردہ تلف عمر گرانمایہ خویش
در صحبت ہر مرد فقیر و درویش

از عالم غیب انچہ خواہی درتست
اے مخزن اسرار آلہی اندیش

درد

ہر جا زنئی و چنگ صدا می شنویم
آہنگ ترا نام خدا می شنویم

گر چشم کشائیم تو مد نظری
در گوش نہیم ہم ترا می شنویم

درد

در بحر تو اے حباب گم خواہی شد
در باد تو ای سحاب گم خواہی شد

اندک اے ذرہ سعی دیگر کا خر
در پر تو آفتاب گم خواہی شد

درد

هر گوشه فضائے صد بیابان دارد
هر غنچه بهشت خود گلستان دارد

گر عقدهٔ خاطرت کشاید بینی
هر قطره بجیب خویش طوفان دارد

درد

عمریست که وابسته به تار نفسم
یعنی به شکنجهٔ هوا و هوسم

معلوم نشد مرا ز فهمِ ناقص
یارب ز کجایم به کجایم چه کسم

درد

هر چند کدورت و صفا را یابی
لکن نتوان که مدعا را یابی

گو سرّ ِطبیعی و آلهی فهمے
ممکن نبود اینکه خدا را یابی

درد

اے آنکہ تو ہر زشت نکورا یابی حیف ست نہ آں جلوۂ رو را یابی

آئینہ بہ برداری و معلوم تو نیست دل را دریاب تاکہ او را یابی

درد

دریا چو فرو رفت بخود شد گرداب وقتیکہ کشود چشم گردید حباب

ایں موج ظہور ست وگرنہ اے دردؔ گرداب و حباب و موج باشد ہمہ آب

درد

میناست اگر سر نیاز ست اینجا جام ست اگر دیدۂ باز ست اینجا

ایں محفل دردؔ جائے بدمستی نیست ہشدار کہ بزم احتیاز ست اینجا

درد

زد جوشش جنون عشق زمیخانهٔ ما — جا کرده بدل صورت جانانهٔ ما

در دیده تصورش ز دل می آید — از شیشه پری چکد به پیمانهٔ ما

درد

هستی و عدم خراب میخانه اوست — امکان و وجوب مست پیمانه اوست

چشم دل تو اگر حقیقت بین ست — هر ذرهٔ خلق روزن خانه اوست

درد

اے درد نفهمی تو زبان شعله — آگه نه از راز نهان شعله

یعنے که خسے نسوخت او بلکه بعکس — آتش افگند خس بجان شعله

درد

برخاست غبار رم چو ازینجا ناگاه | هر سو جرس آهنگ شده ناله و آه
در فکر سراغ آن بصحرای عدم | صد قافلهٔ ریگ روان گشت تباه

درد

ای درد اگر محرم راز قدمے | با شادی و غم عبث چرا متهمے
ای هیچ ترا باین خیالات چه کار | جائے که وجودست توانجا عدمے

درد

ای درد اگر عارف صاحب رازے | با دید فنا مدام باید سازے
در چشم تو هر چه رنگ صورت گیرد | چون آئینه جمله را در آب اندازے

درد

دراصل چو خلق غفلت آثار شدی آگه نشدی اگرچه ہشیار شدی

تا حال ہماں غافلے ایدر دچه شد درخواب اگر ز خواب بیدار شدی

درد

گاہے ہشیار و گہ سیه مست شدی گاہے کم زور و گه زبردست شدی

چوں ہستی بے بود تو جز وہمی نیست ای ہیچ عبث تو اینہمه مست شدی

درد

ای ساده دل این نقش پذیری تا کی بر روی بساط جای گیری تا کی

چوں آخر کار مات خواہی گردید بس نازِ بشاہے و وزیری تا کی

درد

گل کردم و راز من نفہمید کسے   آگاہ ز جلوہ ام نہ گردید کسے

ظاہر شدم و ہمان نہفتہ ماندم   ہمچوں سخنے کہ درد نشنید کسے

ڈاکٹر سر محمد اقبال

بہ یزداں روزِ محشر برہمن گفت   فروغ زندگی تاب شرر بود

ولیکن گر نرنجی با تو گویم   صنم از آدمی پائندہ تر بود

ڈاکٹر سر محمد اقبال

شنیدم در عدم پروانہ می گفت   دمے از زندگی تاب و تبم بخش

پریشاں کن سحر خاکسترم را   ولیکن سوز و ساز یک شبم بخش

ڈاکٹر سر محمدؐ اقبال

سکندر با خضر خوش نکتہ گفت　　شریکِ سوز و سازِ بحر و بر شو
تو ایں جنگ از کنار عرصہ بینی　　بمیر اندر نبرد و زندہ تر شو

ڈاکٹر سر محمدؐ اقبال

چو ذوقِ نغمہ ام در جلوت آرد　　قیامت افگنم در محفلِ خویش
چو می خواہم دمے خلوت بگیرم　　جہاں را گم کنم اندر دلِ خویش

ڈاکٹر سر محمدؐ اقبال

سفالم را مئے او جامِ جم کرد　　درونِ قطرہ ام پوشیدہ یم کرد
خرد اندر سرم بت خانۂ ریخت　　خلیلِ عشق دیرم را حرم کرد

نعت و منقبت

علی حزیں

پیغام خدا نخست آدم آورد — انجام بشارت ابن مریم آورد
با جملہ رسل نامہ بے خاتم بود — احمد بر ما نامہ و خاتم آورد

میر غلام علی آزاد بلگرامی

سلطان رسل شمع شبستان یقیں — پروانۂ او چراغ ماہ و پرویں
نخلِ قدِ او دریں چمن سایہ فگند — بر فرق جہانیاں نہ بر روی زمیں

میر غلام علی آزاد بلگرامی

اے آنکہ شہان تونگراز مائیہ تو — وز جملہ بلند آخریں پائیہ تو
بر پشت صحیفۂ نبوت ایزد — خاتم زدہ از سیاہی سائیہ تو

میر غلام علی آزاد بلگرامی

ہر چند نہ برگے نہ نوائے دارم — در زاویۂ خمول جائے دارم
از مہر محبتِ رسول الثقلین — در سینہ بہشت دلکشائے دارم

میر غلام علی آزاد بلگرامی

از معجزہ ات چساں نمایم آغاز — کز نطق تو جز مسیح نبود ہمراز
ہر ذرۂ در گہت بخورشید زند — پہلوی انا الشمس زروے اعجاز

میر غلام علی آزاد بلگرامی

از روز ازل تاج رسالت بر سر   ہم تا بہ ابد خلعت صفوت در بر

ما کانَ محمدٌ بہ شانت آمد   بیروں بود ایں مراتب از شانِ بشر

میر غلام علی آزاد بلگرامی

اے سرورِ انبیا و سالار ملک   ذاتِ تو بود منشاء ایجاد فلک

حق جلوہ نمود در لباس تو بخلق   بے میم تو احمدم نمائی لاشک

میر غلام علی آزاد بلگرامی

تحقیق نمودم ز الف تا یا   سرّیست نمیتواں نمودن افشا

ہر حرفِ تہجی ست طومار رموز   در وصفِ تو اے ابجد آل طاہا

یوسف بلگرامی

گر مہر رخِ تو جلوہ پیرا نشدی — یک ذرّہ ز کائنات پیدا نشدی

ور نقطۂ نورِ تو نہ گشتی مرکز — نہ دائرہ فلک ہویدا نشدی

یوسف بلگرامی

اے در چمنِ پیمبران تازہ گلے — در محفل ساکنانِ لاہوت ملے

یوسف نتواند کہ کند نعت ترا — آغاز دو عالمے و ختم رسلے

درد

اے بہر شفاعتِ دو عالم لائق — دارم ز جناب تو امیدِ واثق

بے شبہہ ز خورشید حقیقت بجہاں — تو مخبر صادقی چو صبح صادق

درد

خواہی کہ شود درد و جہانت بہبود
در بندگی رسول باشی بہ سجود

گر فہم کنی و گر نہ فہمی بیشک
حق ست ہماں ہر چہ پیمبر فرمود

شیخ غلام قادر گرامی پنجابی

خاور چکد از شبنم بایں تیرہ شبی
کوثر چکد از لبم بایں تشنہ لبی

اے دوست ادب کہ در حریم دل ماست
شاہنشہ انبیا رسول عربی

خسرو

از نور محمد ار تو داری اثرے
کن از سر صدق در شہادت نظرے

اللہ و محمد ست پیوستہ بہم
اعنی کہ میانِ شان نگنجد دگرے

حفظ اللہ خاں بن سعد اللہ خاں وزیر

در انجمن دہر نخست آمدہٗ
زانگونہ کہ شایستہ تست آمدہٗ

اے ختم رسل اگرچہ در بزم وجود
دیر آمدہٗ ولے درست آمدہٗ

غالب دہلوی

شب چیست سویدائے دل اہل کمال
سرمایہ دہ حسن بزلف وخط و خال

معراج نبی بشب ازاں بود کہ ہست
وقتے شائستہ تر ز شب بہر وصال

عارف

درخلوت خویش چوں تراکرد طلب
فرقے زتو ماندہ قاب قوسین بر

ایں رتبہ بہ ابنیا نباشد عارف
حق خاتم ابنیا ازاں کرد لقب

عارف

نقشِ قدمِ تو افسرِ افلاک ست   نعت تو فزوں تر ز حدِ ادراک ست

کے لافِ سخن بکُنہِ ذاتِ تو رسد   چوں ذاتِ تو پاک، ہمچو ذاتِ پاک ست

عارف

مخلوق نشد بشر دریں نیلی کاخ   بر کرسی و عرش تا کند دستِ فراخ

جائے ادبے کہ عقلِ کل محرم نیست   اُمی لقبا چہ خوش تو رفتی گستاخ

عارف

آراستہ گردد چو قیامت را صف   عالم شود از فسردگی جملہ تلف

واللہ بایں شگفتہ روی آندم   آئی چو گل و گل شفاعت بر کف

عارف

بر دند بپا بوس تو فخر اہل زماں　　محروم ہم اہل سمان نیست ازاں

خاک درِ تو سرمۂ چشمِ عارف　　اے احمد مجتبیٰ عمیم الاحساں

عارف

مکتوب به لوح دیده ام خطبۂ تو　　زاں کعبه شمرده است دل عتبۂ تو

حق وعده نمود آنکه مثلت نکند　　انجام پذیرفت بتو مرتبۂ تو

عارف

ذات تو بود در انبیا مستثنیٰ　　اسماء ترا بود صفات حسنیٰ

مثل تو مخیرے نگردید مخبر　　اے خیر بشر خیر رسل خیر وریٰ

عارف

اے احمد و حامد و وحید و محمود — بر خاک درے تو ہست عارف بسجود

آشفتہ روزگار و انجام خود بست — بنواز او را بحق رب المعبود

شیخ غلام قادر گرامی پنجابی

رفتم ز جہاں ولی ولی میگویم — بُردم ایماں جلی جلی میگویم

من حلقہ بگوش اہل بیتم ز ازل — جاں میدہم و علی علی میگویم

شیخ غلام قادر گرامی پنجابی

زود آمدہ ام اگرچہ دیر آمدہ ام — سر بر خط حضرت امیر آمدہ ام

در میکدۂ ساقی کوثر رفتم — پیمانہ کشِ خُم غدیر آمدہ ام

شیخ غلام قادر گرامی پنجابی

حرفے ز علی بگو امیرم این ست — پیدا و نہفتہ در ضمیرم این ست
آن دست خداست دستگیری بکند — دستم گیرد کہ دست گیرم این ست

میر غلام علی آزاد بلگرامی

دوشینہ بخواب حشر دیدم بر پا — دربانِ ارم ستادہ در دست عصا
رفتم کہ اجازت طلبم گفت کہ — گفتم کہ غلام علی ام گفت بیا

میر غلام علی آزاد بلگرامی

در راہِ خداست شیر یزدان بلدم — از حکمت آنجناب آید مددم
گر رفت فرو میانِ خُم افلاطون — من رفتم و در غدیر خُم غوطہ زدم

میر غلام علی آزاد بلگرامی

حیدر کہ فشرد پا بدوش شہ دیں | در خاتم بے نظیر جا کرد نگیں
آں وقت جہانیاں ندا در دادند | سبحان اللہ زہے مکان و چہ مکیں

میر غلام علی آزاد بلگرامی

آں شاہ کہ بار سول یکتا گردید | بر دوش شریف جلوہ پیرا گردید
در گلشن دیں زبسکہ جوشید بہار | نخل قد احمدی دو بالا گردید

میر غلام علی آزاد بلگرامی

از روز ازل فدائے نام علی ام | در راہ عقیدت نقش گام علی ام
در حشر جواب خویش گویند ہمہ | ایں ست جوابم کہ غلام علی ام

نعمت الله کرمانی

آں شاہ کہ او قسیم نار ست و جناں — در ملک و ملل صاحب سیف ست و سناں

ملکِ و جہاں مسخرِ اوست بلے — ایں ر ابساں گرفت و آں را بہ ناں

مولانا جلال الدین رومی

روزیکہ علی زغیب آمد بہ شہود — از بہر علی خدا درِ کعبہ کشود

دربستہ بداد خانۂ خود بہ علی — یعنے کہ علی ست خانہ زادِ معبود

مولانا جلال الدین رومی

رومی نشد از سرِ علی کس آگاہ — زیرا کہ نشد کس آگہ از سرِ الہ

یک ممکن و اینہمہ صفاتِ واجب — لاحول ولا قوۃ اِلّا باللہ

بوعلی قلندر

اولادِ علی خلاصۂ ابرار اند　　چوں والدِ خویش محرمِ اسرار اند

تحلیلِ ہوادِ فاسدِ کفر کنند　　در منفعتِ مزاجِ دیں جدوار اند

شاپور

از بہرِ محبتِ علی ہستیِ ماست　　گلچینیِ ایں بہارِ تر دستیِ ماست

دل ساغر و مہرِ ساقیِ کوثر مے　　از میکدۂ غدیرِ خُم ہستیِ ماست

خواجہ معین الدین چشتی

اے بعدِ نبی بر سرِ تو تاجِ نبی　　اے دادِ شہاں ز صولتت باجِ نبی

آنی تو کہ معراجِ تو بالاتر شد　　یک قامتِ احمدی ز معراجِ نبی

عارف

از حب تو مومن ہست در حسن مآب　　سوز و لبسقر منکر تو روز حساب

از معجزہ رسول شق قمر ست　　قلعہ در خیبر ز تو ای فتح الباب

عارف

در فکر مناقب علی رفتم دوش　　این داد بگوش دلم آواز سروش

در منقبتش کہ ہل اتی گفت خدا　　عارف تو چہ دانی و چہ خوانی خاموش

عارف

تا چند تواں نمود عارف املا　　در منقبتش کہ نیست مقدور ملا

فرمود چو کشف شد حجاب کونین　　آں عارف من عرف سلونی بملا

عارف

گردید ترا چو دوش احمد پایہ — در کعبہ شکستی بت سنگیں پایہ

کرار بغیر قید فرار توئی — چوں گفت نبی لاعطین الرایہ

عارف

در منزل صبر ہمرہِ ایوبی — در بیت حزن تو ہمدم یعقوبی

یوفون نمودہ حق بہ شانت نازل — در کسوت انساں شرفِ کروبی

عارف

روزیکہ شوند اہل محشر محشور — خورشید علم شود بفرق جمہور

خلقے کہ طپند زالعطش چوں بسمل — سیراب کنی تو آں دم از جام طہور

عارف

خواہی کہ رسد نصرت و امداد علیؓ رو در دلِ خود ثبت نمایاد علیؓ

آنست علی بفہم زیں رتبہ داد شد آل نبی حصر در اولاد علیؓ

ابو نصر فارابی معلم ثانی

تا بادۂ عشق در قدح ریختہ اند واندر پئے عشق عاشق انگیختہ اند

با جان روانِ بو نصر مہر علی چوں شیر و شکر بہم آمیختہ اند

نساخ

در گلشن اسلام بہارست علیؓ تابندہ خورِ نصف نہارست علیؓ

او مور دلِ اتی و باب علم ست نساخ خدیو ذو الفقارست علیؓ

شرفِ انسان و صفتِ آفرینش

اثیرالدین خستگی

گہ طعمۂ مور اژدہاے سازی   گہ از پر پشہ ہماے سازی

درہم شکنی کاسۂ صد کسراے را   تا دستہ کوزۂ گداے سازی

بابا افضل کوہی

یارب! چہ خوش است بے دہن خندیدن   بے منّتِ دیدہ خلق عالم دیدن

بنشین و سفر کن کہ نہایت نیکو   بے زحمت پا گرد جہاں گردیدن

بابا افضل کوہی

چنداں بروایں رہ کہ دوئی برخیزد   گر ہست دوئی زرہ روی برخیزد

تو او نشوی ولے اگر جہد کنی   جائے برسی کز تو توئی برخیزد

بابا افضل کوہی

بر ہر کہ حسد بری امیر تو شود   وز ہر کہ فرو خوری اسیر تو شود

تا بتوانی تو دستگیری میکن   کان دست گرفتہ دستگیر تو شود

بابا افضل کوہی

از کبر مدار ہیچ در دل ہوسے   کز کبر بجائے نرسید ست کسے

چوں زلفِ بتاں شکستگے عادت کن   تا صید کنی ہزار دل در نفسے

ابوسعید مہنہ

آں وقت کہ ایں انجم وافلاک نبود — ویں آب وہوا و آتش و خاک نبود
اسرار یگانگی سبق می گفتم — ویں قالب وایں نوا و ادراک نبود

ابوسعید مہنہ

کی حال فتادہ ہرزہ گردی داند — بی درد کجا لذت دردی داند
نامرد بچیزے نخرد مرداں را — مردے باید کہ قدر مردی داند

ابوسعید مہنہ

گر قرب خدا می طلبی دلجو باش — اندر پس و پیش خلق نیکو گو باش
خواہی کہ چو صبح صادق القول شوی — خورشید صفت با ہمہ کس یکرو باش

ابوسعید مہنہ

معمورۂ دل بعلم آراستہ بہ   مطمورۂ تن بکہنہ پیراستہ بہ
از ہستی خود ہرچہ تواں کاستہ بہ   ہرچند نہ ہرکہ ہست ناخواستہ بہ

عمر خیام

مالُعبتگانیم و فلک لُعبت باز   از روے حقیقتے نہ از روُے مجاز
بازیچہ ہمی کنیم بر نطع وجود   رفتیم بہ صندوق عدم یک یکباز

عمر خیام

احمد خوئی کہ عالمی بندۂ اوست   یوسف رُوئی کہ ماہ شرمندۂ اوست
عیسیٰ نفسی کہ جان و دل زندۂ اوست   موسیٰ لقبی کہ دوست خواہندۂ اوست

عمر خیام

بنشین طلبی ز هیچ کس پیش مباش
چون مرهم و موم باش و چون نیش مباش
خواهی که ز هیچ کس بتو بد نرسد
بدگوی و بدآموز و بداندیش مباش

عمر خیام

صد سال در آتشم اگر محل بود
آن آتش سوزنده مرا سهل بود
با مردم نااهل مبادم صحبت
کز مرگ بتر صحبت نااهل بود

عمر خیام

اندر ره حق تصرف آغاز مکن
چشم بد خود بعیب کس باز مکن
سر دل هر بنده خدا می داند
خود را تو درین میانه انباز مکن

عمر خیام

گر می نخوری طعنه مزن مستاں را گر تو به دہد تو به کنم یزداں را
تو فخر بدیں کنی کہ من می نخورم صد کار کنی کہ می غلام ست آں را

عمر خیام

می بر کف من نہ کہ دلم در تاب ست ویں عمر گریز پای چوں سیماب ست
بر خیز کہ بیداری دولت خواب ست دریاب کہ آتشِ جوانی آب ست

عمر خیام

نیکی و بدی کہ در نہادِ بشر ست شادی و غمی کہ در قضا و قدر ست
با چرخ مکن حوالہ کاندر رہِ عقل چرخ از تو ہزار بار بیچارہ تر ست

عمر خیام

جانم بفدای آنکه چون اہل بود — سر در قدمش اگر نہم سہل بود
خواہی که بدانی به یقین دوزخ را — دوزخ بجہاں صحبت نااہل بود

عمر خیام

در دہر ہر آنکه نیم نانی دارد — از بہر نشست آستانی دارد
نه خادم کس بود نه مخدوم کسی — گو شاد بزی که خوش جہانی دارد

عمر خیام

آورد باضطرابم اول بوجود — جز حیرتم از حیات چیزی نفزود
رفتیم باکراه ندانیم چه بود — زین آمدن و بودن و رفتن مقصود

عمر خیام

یک نان بدو روز گر شود حاصل مرد　　وز کوزهٔ شکسته دم آبی سرد

مامور کسی دگر چرا باید بود　　یا خدمت چون خودی چرا باید کرد

عمر خیام

با مردم پاک باز و عاقل آمیز　　وز نا اہلان ہزار فرسنگ گریز

گر زہر دہد ترا خردمند بنوش　　در نوش رسد ز دست نا اہل بریز

عمر خیام

با نفس ہمیشہ در نبردم چہ کنم　　وز کردهٔ خویشتن بدردم چہ کنم

گیرم کہ ز من درگذرانی بکرم　　زین شرم کہ دیدی کہ چہ کردم چہ کنم

عمر خیام

مقصود ز جملہ آفرینش ہائیم
در چشم خرد جوہر بینش ہائیم
این دائرہ جہاں چو انگشتری است
بے ہیچ شکے نقش نگینش ہائیم

سحابی استرآبادی

جز عین تو نیست ہر چہ خوتی اورا
در از نظر قبول رانی اورا
تا کے گوئی این بد و آن نیک است
ہر کس کہ تو نیستی چہ دانی اورا

سحابی استرآبادی

در ہر کہ رسی نکو ببیں کو نیکوست
کو ساختہ و خواستہ حضرت اوست
بر بے سر و سامانی من عیب مکن
شاید کہ مرا دوست چنیں دارد دوست

سحابی استرآبادی

گه نورِ علا مقام بینم خود را — گه ظل و گہے ظلام بینم خود را

چشم ز فلک بروں و شخصم در خاک — یارب؟ چه کنم کدام بینم خود را

سحابی استرآبادی

توحید بہ ہر کہ پردۂ راز کشود — یک راہ سر و ہمہ یکے دید و شنود

من می گفتم کہ حال خود می گویم — چوں وادیدم حال ہمہ عالم او بود

سحابی استرآبادی

از خلق جہاں و ہستی فانی ما — دانستہ نشد بہ غیر نادانی ما

حیرانی ما بود مراد از ہمہ چیز — یارب! چہ مراد است ز حیرانی ما

سحابی استرآبادی

آئینہ صفت بہ دست او نیکوئی — زیں سوئے نمودہ ولے زاں سوئی

او دیدہ ترا کہ عین ہستی تو اوست — زانش تو نہ دیدہ کہ عکس اوئی

سحابی استرآبادی

عالم ہمہ در دست دوا میخواہد — از خوانِ کرم برگ و نوا میخواہد

کس بیحاجت نمی تواند بودن — درویش غذا شہ اشتہا میخواہد

جامی

گر در دلِ تو گُل گذرد گُل باشی — در بلبُل بے قرار بلبل باشی

تو جزوی و حق کُل است اگر روزے چند — اندیشہ کُل پیشہ کنی کُل باشی

جامی

اے بردہ گماں کہ صاحب تحقیقے | واندر صفت صدق و یقیں صدیقے
ہر مرتبہ از وجود حکمے دارد | گر حفظ مراتب نکنی زندیقے

خواجہ عبد اللہ انصاری ہروی

عیب است بزرگ برکشیدن خود را | وز جملۂ خلق برگزیدن خود را
از مردمک دیدہ بباید آموخت | دیدن ہمہ کس را و نہ دیدن خود را

خواجہ عبد اللہ انصاری ہروی

شرط است کہ چوں مہرہ دردشوی | خاکی تر و ناچیز تر از گرد شوی
ہر کو ز مراد کم شود مرد شود | بفگن الف مراد تا مرد شوی

خواجہ عبداللہ انصاری ہروی

دی آمدم و نیامد از من کارے | وامروز زمن گرم نشد بازارے
فردا بروم بیخبر از اسرارے | نا آمدہ بہ بودے ازین بسیارے

ابن یمین

کریم زادہ چو مفلس شود بد و پیوند | کہ شاخ میوہ دگر بار بارور گردد
لئیم زادہ چو منعم شود از و بگریز | کہ مستراح چو پُر گشت گندہ تر گردد

ابن یمین

با بداں کم نشین کہ صحبتِ بد | گرچہ پاکی ترا پلید کند
آفتابے باین بزرگی را | لکّۂ ابر ناپدید کند

ایضاً

بود چار چیز از کمالِ حماقت	مکن ہیچ یک را ازینہا تصور
بہ مفسد سخاوت بہ احمق محبت	بہ ناداں تواضع بہ دانا تکبر

ایضاً

نان و سرکہ گر نہی پیشِ کسے	لفظ خود شیریں کنی چوں انگبیں
بہ کہ حلوا و شکر پیش آوری	وانگہے سرکہ بمالی بر جبیں

ایضاً

برائے نعمتِ دنیا مکش مذلتِ خلق	کہ نزد اہلِ خرد زیں سبب خرے باشی
ز خونِ دیدہ غذا گر کنی ازاں خوشتر	کہ زیرِ منتِ احسانِ ناکسے باشی

جلال الدین محمد اکبر شاہ

از بارگنہ خمیدہ پشتم چہ کنم | نی راہ بہ مسجد نہ کنشتم چہ کنم
نی در صف کافر نہ مسلماں جایم | نی لایق دوزخ نہ بہشتم چہ کنم

عرفی شیرازی

تا از نظر افتادۂ عالم نشوی | الفت نکنی بہ خلق و ہمدم نشوی
ہر چیز کہ میشوی خریدارت ہست | زنہار دریں زمانہ آدم نشوی

شیخ عماد فقیہ کرمانی

گر خدمت ہر تنے کنی جاں باشی | در جان باشی در خور جاناں باشی
مہماں سرائے تو اگر باشد مور | زاں بہ کہ تو مہمان سلیماں باشی

نصرت اللہ خان نثار

گیرم پسرا کہ رستم و سام شدی | یا خسرو نیمروز یا شام شدی
نہ زور بگور میتواں بُردہ نہ زر | افسوس کہ کیمیائے او ہام شدی

میر مختوم

تا ظن نبری کہ من بخود موجودم | یا ایں رہِ خونخوار بخود پیمودم
ایں بود بنود من ز بودِ او بُود | من خود کیم و کجا بدم کے بُودم

میرزا ابوسعید اعلیٰ

ہر کس کہ خدا شناس شد آزاد است | وز نیک و بدِ زمانہ دایم شاد است
بر ہستی خویش دل چہ بندی چو حباب | بنیادِ وجودت گرہی بر باد است

کاہی کابلی

آنرا کہ ہمیشہ لطفِ حق ہمراہ است
شاہیش چو گدائیست و گدا چون شاہ است

از صورت خلق معنیٔ حق می بیند
آرے آدم بہ صورت اللہ است

غیرت ہمدانی

اے ہمنفساں! کہ در و ناکیم ہمہ
در اصل زیک گوہر پاکیم ہمہ

غیرت! دلِ یک دگر چرا رنجانیم
تا چشم بہم زنیم خاکیم ہمہ

سرمد کاشی

آنکس کہ ترا تاج جہانبانی داد
ما را ہمہ اسباب پریشانی داد

پوشید لباس ہر کرا عیبے دید
بے عیباں را لباس عریانی داد

نجم الدین خوارزمی

زاں بادہ نخوردہ ام کہ ہشیار شوم آں مست بنودہ ام کہ بیدار شوم

یک جام تجلی جمالِ تو بس است تا از عدم و وجود بیزار شوم

نجم الدین خوارزمی

حاشا کہ دلم ز تو جدا خواہد شد یا با کسِ دیگر آشنا خواہد شد

از مہر تو بگذرد کرا دارد دوست وز کوے تو بگذرد کجا خواہد شد

نظیری نیشاپوری

تو ہیچ بدی کہ جسم و جانت دادند ہر کسب و عمل تاب و توانت دادند

از دادہ و نا دادہ شکایت چہ کنی کاں چیز کہ ہست رائگانت دادند

عجم قلی بیگ ذو القدر

انساں کہ شریف تر ز مخلوقات است　　در شان شریفش دو جہاں آیات است
در نیستی نیستیش ہستیہاست　　چوں نفی شود نفی ہمہ اثبات است

بہائی آملی

یارب! تو مرا مژدۂ وصلی برساں　　برہانم ازایں فرع بہ اصلی برساں
تا چند ازیں فصل مکرر دیدن　　بیروں ز چہار فصل فصلی برساں

بہائی آملی

ای دل قدمی در رہ حق ننہادی　　شرمت بادا کہ سخت دور افتادی
صد بار عروس توبہ را بستے عقد　　نایافتہ کام از و طلاقش دادی

ہدایت طبرستانی

بحریست وجود و این تعین ماہی
ما ماہی و بحر را بہ ماہ ہمراہی

ہر چند کہ ماہی شدہ غرق اندر بحر
از بحر چہ گونہ باشدش آگاہی

فکری خراسانی

بر صفحۂ ہستی چو قلم می گذریم
حرف غم خود کردہ رقم می گذریم

زیں بحر پر آشوب کہ بے پایاں ست
پیوستہ چو موج از پئے ہم می گذریم

رضی نیشاپوری

در جستنِ رازِ فلکِ دائرہ وار
بسیار بگشتیم بہ سر چوں پرکار

در کارِ شکستِ ایں تنِ چوں سوزن
دردا کہ نیافتیم سر رشتۂ کار

اشراق اصفہانی

چشمے دارم چو لعل شیریں ہمہ آب — بختے دارم چو چشم خسرو ہمہ خواب

جسمے دارم چو جان مجنوں ہمہ درد — جانے دارم چو زلف لیلی ہمہ تاب

سلمان ساوجی

اے ابر بہار خار پروردہ تست — اے خار درونِ غنچہ خو کردہ تست

اے غنچہ عروسِ باغ در پردہ تست — اے باد صبا اینہمہ آوردہ تست

ہمایون بادشاہ

ایزد کہ فلک بقبضہ قدرت اوست — داد ست ترا دو چیز کان ہر دو نکوست

ہم سیرت آنکہ دوست داری کس را — ہم صورت آنکہ کس ترا دارد دوست

یوسف عادل شاه

آنکس که علم به نیک نامی افراشت — در مزرع دہر تخم نیکوئی کاشت

نیکو نامان زندہ جاوید انند — مُرد آنکہ بمُرد و نام نیکو نہ گذاشت

امامی خلخالی

با خلق خدا سخن به شیرینی کن — اظہار نیاز و عجز و مسکینی کن

تا بر سر دیدہ جا دہندت مردم — چوں مردم دیدہ ترک خود بینی کن

زائر

اے مولوی مدرسہ گفت و شنید — فکر تو بہ مشکلات ہر علم رسید

چشم تو گرفتارِ سپید ست و سیاہ — میدیدی کاش انچہ می باید دید

مرزا بیدل

حیف از تو دو روزی که مقیم باغی
از بلبل غافلی حریف زاغی

صحبت اینجا موثرست آگه باش
در آب روی تری در آتش داغی

مرزا بیدل

آواز کریم را صلا می خوانند
سایل چو دمی زند دعا میخوانند

یک نغمه شوق ست چه فقر و چه غنا
کز پردهٔ هر ساز جدا می خوانند

مرزا بیدل

گر مرد رہی ز طبع خود کام برآ
از پیچ و خم وسوسهٔ خام برآ

اے منکر کیفیت پرواز مگس
بے زینه تو نیز تا سر بام برآ

مرزا بیدل

گر سایۂ شخص باز گردید چہ شد　　در عکس ز جلوہ دور بالید چہ شد

حق از عدم و وجود ما مستغنی ست　　خورشید اگر شعاع فہمید چہ شد

شاپور

ایں عمر بابر نوبہاراں ماند　　ویں عیش بسیل کوہساراں ماند

زنہار چناں بزی کہ بعد از مردن　　انگشت گزیدنی بہ یاراں ماند

شاپور

ایکہ امروز ترا فرصت کار خویش ست　　توشہ بردار کہ فردا سفری در پیش ست

توشۂ راہ فنا تا بتوانی بردار　　کہ تہیدست درین بیشہ بسی دلریش ست

شاپور

دشنام اگر دہد خسیسے
چارہ نبود بجز شنیدن

گر پاے کسے سگے گزیدہ
باسگ نتواں عوض گزیدن

شاپور

خاک نشینی ست سلیمانیم
ننگ بود افسر سلطانیم

ہست چہل سال کہ می پوشمس
کہنہ نشد جامۂ عریانیم

شاپور

پیانہ چو من دمی بہ میخانہ گریست
گفت از پی آں مرا کہ ایں گریہ ز چیست

امروز گِل من ست پیمانۂ تو
تا خاک تو فردا گِلِ پیانہ کیست

شاپور

گر آدمیٔ ترا ہنر بایستی قول تو بلیغ و معتبر بایستی
جز خوردن و خواب چون نداری کاری گوش تو ازیں دراز تر بایستی

شاپور

گہ ناز کند فرشتہ بر پاکیٔ ما گہ دیو کند عار ز ناپاکیٔ ما
ایماں چو سلامت بلب گور بریم احسنت بریں چستی و چالاکیٔ ما

شاپور

یک نیمۂ عمر در بطالت بگذشت یک نیمہ بہ تشویش و خجالت بگذشت
عمری کہ ازو دل جہانی آزرد بنگر بچہ حیلت و حوالت بگذشت

امیر خسرو

یارب چو بعقل خود بتا ہم چکنم
وز گیسو و زلف و سیاہم چکنم

گیرم بکرم گناہ من عفو کنی
زیں شرم کہ دیدۂ گناہم چکنم

رشیدائی گاذرونی

اے دل چو ہوائے خاک آں در داری
شرمت بادا کہ میل افسر داری

گر سر نگذاری اندریں رہ باری
از سر بگذار انچہ در سر داری

مجدالدین محمد تاثیر النوی

خواہے کہ میانِ خلق قاضی باشی
باقی مانی گہے کہ ماضی باشی

با خلق خدا حکم چناں کن کہ اگر
ایں بر تو کسے کند تو راضی باشی

بیکسی غزنوی

اے دل تو غناں بغصہ و غم ندہی | یک لحظہ خوشی بمملکت جم ندہی
یارے اگرت بدست افتد زنہار | خاک قدمش بہر دو عالم ندہی

مرزا حسن واہب

بے برگ طلب بمدعائے نرسی | تا نگذری از خودی بجائے نرسی
از کوچۂ نی ہمیں صدا می آید | تا صاحب برگی بنوائے نرسی

شیخ شاہ نظیر قمشہ

شد عمر و ندیدیم بمیداں گردی | مردیم در آرزوی ہم ناوردی
مرداں بگریباں زناں سر بردند | شاید ز زنے سری بر آرد مردی

شیخ شاہ نظیر قمشہ

اے خواجہ دو گام رہ نراندی ماندی — خود را برفیقاں نرساندی ماندی

این راہ نہ راہ کعبہ آب و گل ست — یک گام ز کارواں چو ماندی ماندی

شیخ عبدالسلام پامی

جمعند ز سفلگان بعالم مشتے — عاقل ننہد بحرف شاں انگشتے

خالی شدہ دیر و حرم از مردم اہل — در آں نہ خلیلے نہ دریں زردشتی

کمال

گر در پے قول و فعل سنجیدہ شوی — در دیدۂ خلق مردم دیدہ شوی

با خلق چناں مزی کہ گر فعل ترا — ہم با تو عمل کنند رنجیدہ شوی

مرزا عرب ناصح تبریزی

گاہ از تقصیر بندگی می ترسم　　گاہ از غم سر فگندگی می ترسم
ابنائے زماں زمرگ ترسند ہمہ　　ایں طرفہ کہ من ز زندگی می ترسم

سید محمد جامہ باف

کردیم بہ بزم دیدہ چوں شمع مقام　　بردیم بسر عمر در اندیشۂ خام
چوں شمع تمام گشت می میرو وما　　افسوس کہ مردیم و نگشتیم تمام

طالب آملی

از میکدہ ساختم جہاں دگرے　　در طارم تاک آسماں دگرے
گر عمر اماں دہد چو مستاں رسانم　　از رشتہ آں کاہکشاں دگرے

طالب آملی

آسودہ لبے کہ ساغرِ غم نکشید — خوشدل زخمی کہ نازِ مرہم نکشید
بن بلبل آں گلم کہ در گلشنِ دہر — پژمردہ شد و منتِ شبنم نکشید

مومن یزدی

دل چیست؟ درونِ سینہ سوزِ وقفے — تن چیست؟ غم و رنج و بلا را ہدفے
القصہ بہ قصدِ جانِ ما بستہ صفے — مرگ از طرفے و زندگی از طرفے

مومن یزدی

باآنکہ یکے گام بہ منزل دارم — صد تخمِ ہوس ہنوز در گل دارم
در خاک ندانم بچہ ساں میگنجم — با ایں ہمہ آرزو کہ در دل دارم

نواب

گر پیر شدم جوش شبابم دادند ازخمکدهٔ حدیث آبم دادند
گر روز سیہ شد ز خرد باکی نیست در روز سیاہ آفتابم دادند

حکیم خاقانی

بے آنکہ بہیچ عذر رای آورم صدرہ بتو عذر جانفزائے آورم
گر عذر مرانمی پذیری مپذیر من بندگی خویش بجائے آوردم

شاہ طہماسپ

یک چندپئے زمرد سودہ شدیم یکچند بہ یاقوت تر آلودہ شدیم
آلودگئے بود بہر رنگ کہ بود شستیم بآب توبہ آسودہ شدیم

شاہ نعمت اللہ ولی

ما عادت خود بہانہ جوی نکنیم جز راست روی و نیک خوی نکنیم
آنہا کہ بجائے ما بدیہا کردند گر دست دہد بجز نکوئے نکنیم

شیخ سعدی

در خاک بیلقان برسیدم بعابدے گفتم مرا تربیت از جہل پاک کن
گفتا برو چو خاک تحمل کن ای فقیہ یا ہرچہ خواندۂ ہمہ در زیر خاک کن

شیخ سعدی

سودی نکند فراخنائے بر و دوش گر آدمی عقل و ہنر باید و ہوش
گاؤ از من و تو فراخ تر دارد چشم پیل از من و تو بزرگتر دارد گوش

محمد جان قدسی

در پردہ ز محتسب شراب اولیٰ تر
پوشیدن کار نا صواب اولیٰ تر

فعل بد خویش را نہاں می دارم
باشد رخ زشت را نقاب اولیٰ تر

رستم مرزا فدائی

پا آبلہ از کفش بمنت بہتر
گر نیست وفا ترک محبت بہتر

در مذہب من ز دود دوزخ رفتن
بسیار ز انتظار جنت بہتر

متین

گر بہر رفاہ خلق کوشی مردی
در جوش غضب گر نخروشی مردی

مردی نبود پوشش خفتان در جنگ
عیب دگراں اگر بپوشی مردی

ظہیر فاریابی

باخار قناعت ار بسازی یکبار در ہر قدمے بروید صد گلزار
باخار کشان نشین کہ در یک ہفتہ صد برگ بساخت گل ز یک دستہ خار

نساخ

در زیر سپہر کہنہ دیوار مخسپ غافل ز فریب چرخ خونخوار مخسپ
در خواب سفر ضرر نہاں می باشد نساخ نگاہدار ہشیار مخسپ

نساخ

سر ہا بگذشت و ما ہما نیم ہماں گر ہا بگذشت و ما ہما نیم ہماں
ایں روز و شب و سال و مہ و شام و نگاہ بر ہا بگذشت و ما ہما نیم ہماں

قلندر

ہیچ دانی کہ شیر مردی چیست　　شیر مرو زمانہ دانی کیست
آنکہ با دشمناں تواند ساخت　　آنکہ با دوستاں تواند زیست

قلندر

اے خوردہ شراب غفلت از جام ہوس　　مشغول مشو بحرص چون بانگ جرس
ترسم کہ ازاں خواب چو بیدار شوی　　مستی رود و درد سرت ماند و بس

قلندر

امروز کہ ذکر رازق و ہابست　　اللہ پرست در جہاں کمیابست
تا چند چو مزدور در رزق زنی　　بر زن در دل کہ نقد فتح الابابست

یوسف قلی بیگ انیسی نظیری

بت می شکنی کہ سنگ راہ دین ست　　می میگفنی کہ آب فسق و کین ست

خود را بشکن کہ بت شکستن سہل ست　　دنیا بفگن کہ می فگندن این ست

رکن صائن

فانوس خیال ہر دو عالم مائیم　　جوش دریا سکون شبنم مائیم

آئنۂ صورتیم بے صورت خویش　　چیزیکہ ندید نیست آں ہم مائیم

میر رفیع دستور

قومی گوید کہ با خدا پیوستیم　　قومی گوید کہ از خودی ہارستیم

ہر کس خبری دہد ز خود بینی خویش　　اعنی غرض انیست کہ باہم مستیم

بخشی

بخشی حنیز با زمانه بساز ورنه خود را نشانه ساختن ست

عاقلانِ زمانه می گویند عاقلی با زمانه ساختن ست

میرزا جلال امیر

دادیم بیک نشه شراب همه را یکدل کردیم شیخ و شاب همه را

خواندیم زیک نقطه کتاب همه را دادیم زیک حرف جواب همه را

انسان

گه با صنم شفیق می باید زیست گه تنها بی رفیق می باید زیست

انسان این بزم جای شکر و گله نیست یک چند بهر طریق می باید زیست

انسان

گہ قصۂ شیخ و شاب باید گفتن　　گہ شکوۂ نان و آب باید گفتن

انسان تا مرگ گفتگو لابد ہست　　افسانہ برائے خواب باید گفتن

غالب

ہر چند زمانہ مجمع جہالست　　در جہل نہ حال شاں بیک منوالست

کودن ہمہ لیک از یکے تا دگرے　　فرقِ خرِ عیسیٰ و خرِ دجالست

غالب

اے دوست بسوی ایں فرو ماندہ بیا　　از کوچہ غیر راہ گرداندہ بیا

گفتی کہ مرا مخواں کہ من مرگ توام　　برگفتۂ خویش باش و ناخواندہ بیا

غنی

بی فہم اگر چشم بدوزد بکتاب   نتواند دید بروی معنی در خواب
کی غور کنند در سخن بے مغزاں   غواصی بحر نیست مقدور حباب

غنی

ہر کس کہ بخویشتن گمانے دارد   چوں در نگری عیب نہانے دارد
عمریست کہ در باغ جہاں گردیدم   ہر میوہ کہ دیدم استخوانے دارد

غنی

اے در طلب کمال سرگرم شتاب   در صورت کس مبیں و معنی دریاب
ہر چند عقیق ست بآتش ہمرنگ   دارد بدہان تشنہ خاصیت آب

غنی

ہر کس کہ ہنر مند زید در عالم ہست از ہنر خویش دلش را صد غم
دیدی کہ بوقت رشتہ تابی خیاط می ساید دست از تاسف برہم

واقف دہلوی

ای عشق گراں قدر سبک سیر بیا تا چند نزاع حرم و دیر بیا
کفر و اسلام جنگ باہم دارند ای صلح دہِ ثالث بالخیر بیا

واقف دہلوی

از اہل جہاں وضع جدائی دارم عیش دگر از فیض خدائی دارم
شرمندہ یک قطرہ نیم زین دریا مانند صدف رزق ہوائی دارم

حالی پانی پتی

سر برمفراز و خاکپاے ہمہ باش ۔ دلہا مخراش و در رضای ہمہ باش
با خلق نیامیختن از خامی تست ۔ ترک ہمہ گیر و آشنائی ہمہ باش

درد

ایں گور پرستاں پے باطل باشند ۔ از لجہ علم سوئے ساحل باشند
خود زندہ و با مردہ نیاز آوردہ ۔ از زندۂ لایزال غافل باشند

درد

ہر چند کہ ایں جماعۂ گور پرست ۔ فرداست جزائے اماہمہ دست بدست
ایں فرق نہ کم تواں تصور کردن ۔ ما زندہ پرستیم و شما مردہ پرست

درد

ادراک مرا دعوت بیدائی کرد فریاد که رسوائی شناسائی کرد

زین پیش نداشتم دماغ صحبت علم ست که این انجمن آرائی کرد

درد

گاہی سحر ست وگاہ شام ست اینجا از کون وفساد انتظام ست اینجا

مانند شرر ز شور ہستی غافل درچشم زدن کار تمام ست اینجا

درد

مطرب فانی و بزم و ساقی فانی باہر کہ شدی درد ملاقی فانی

بردار دل از کثرت بی بود جہاں ہستی بود باقی و باقی فانی

درد

شخصِ انسان که شانِ اعظم دارد | دارد بخود آنچه هر دو عالم دارد
لیکن نتوان یافت به بحر کونین | آن گوهر نایاب که آدم دارد

درد

در عجز بساز کبریائیم همه | در کسوتِ فقر باغنائیم همه
ما درویشان بسان اکسیرا درد | خاکیم اگرچه کیمیائیم همه

درد

انساں که حباب و حباب عالی ست | ای درد عجب درگه فارغبالی ست
در بزم خیال او که رشک خلد ست | چون آئینه جای هر که آید خالی ست

درد

گہ در طلب کمال علم و ہنریم
گاہے ز رہ بیہدگی ما دربدریم

داریم ہجوم بر لب بحر خیال
ہستی پل بستہ ست و ما می گذریم

درد

ما بندہ آں حسن و جمالیم ہمہ
وارستہ ز ہر فکر و خیالیم ہمہ

مستقبل و ماضی علما می دانند
ما درویشیم مست حالیم ہمہ

درد

آں نور کز و ارض و سما روشن شد
از حضرت انساں ہمہ جا روشن شد

پوشیدہ نماند ہیچ از جلوۂ او
چوں آئینہ تا دیدۂ ما روشن شد

درد

ای کرده خراب فکر چون و چندت آورده هوا و حرص اندر بندت
همواره به همواری خود کوشش کن غیر از تو کسی نیست که گوید پندت

درد

گاهی سخنی از دهنش می گفتم گه از دهن خود سخنش می گفتم
افسوس ز علم ناشناسا یک عمر او بود که در دو من منش می گفتم

درد

هر چند بعلم و فضل ممتاز شوی مشکل که بفقر نکته پرداز شوی
بوی نشنیده زعرفان تا حال مدت باید که واقف راز شوی

درد

گر دعوی هستی است بهتان ست این | ور شکوهٔ نیستی ست کفران ست این
ای حضرتِ انسانِ تحیر انجام | خود را نشناختی چه عرفان ست این

درد

هر دل که چو گل شگفت آخر پژمرد | طبعی که چو شعله گرم گردید فسرد
اینجا هر کس بطرزِ خاص ای درد | پیدا شد و شاد گشت و غم خورد و مرد

درد

گردیم تماشا چو جهان من و ما | گشتیم درین بادیه مانند صبا
بر هر که نهاد دل بعرفان گوشے | پُر بود چو نقاره ز شورِ دعویٰ

درد

این اهل زمانه درد ناکم کردند
بی هیچ عبث عبث هلاکم کردند
از چار طرف غبار دلها چندان
برخاست که زنده زیر خاکم کردند

درد

در دل باید همیشه داری اخلاص
پیوسته میان سینه کاری اخلاص
از شرک و نفاق سخت پرهیز نما
مخلص نشوی تا که نیاری اخلاص

درد

کردی شب و روز کامرانی بالفرض
دیدی همه خیر این جهانی بالفرض
مرگ و پیری دو چار گردد آخر
صد سال اگر زنده بمانی بالفرض

درد

اِنسان آگاہ تا بعرفاں نبود　　از تعلقۂ لسانی انساں نبود
ہر چند برائے خود زبانے دارد　　ای درد دلی شمع زباں داں نبود

درد

دوں ہمت اگر مال و زرے پیدا کرد　　چوں مور برائے خود پری پیدا کرد
کی مرتبۂ سفلہ فزاید اسباب　　عیسیٰ نشود ہر کہ خرے پیدا کرد

درد

شہ نیست کسے کہ تخت عاجے دارد　　تا آنکہ نہ شاہانہ مزاجے دارد
یعنے کہ خروس پیش ارباب شعور　　سلطاں نشود اگرچہ تاجے دارد

درد

گر حشمت و دولت ست و ہم ست و ہوس در فضل و ہنر شعبدهٔ باشد و بس

اے درد اگر ہمت عالی داری آن باید شد که آن نمیگردد کس

درد

گو خلق پُر از شور و شر و غوغا باش تو از ہمہ کس یکطرف و تنہا باش

بر صورت بے معنے عالم مگرو بر معنے بی صورت حق شیدا باش

درد

این تیره دلان که تیر بارند چو میغ در جور و ستم نمی نمایند دریغ

بر اہل گداز دستِ ظالم نرسد سیماب نگشت کشته از خنجر و تیغ

درد

آنکس کہ خمیر کرد آب و گلِ من
آراستہ در صدق و صفا منزلِ من

در خدمتِ خویش اعتقاد است مرا
از من پوشیدہ نیست راز دلِ من

درد

ای با ہمہ آشنا و بیگانۂ من
داری خبرے از دلِ دیوانۂ من

گفتی ز افسانہ ات مرا خواب آمد
در خواب شنیدہ باشی افسانۂ من

درد

ای درد کجا ساقی و صہبا و سبو
در گوش صدائے قلقل مینا کو

چوں شیشۂ ساختند ایں ہمنفساں
ریزند بجائے آب خاکے بہ گلو

درد

از فکرِ معاش شیکہ پریشاں شدہ
گاہے زغمِ معاد حیراں شدہ

ایں ہر دو باختیارِ تونیست ولے
مشکل ہمہ اینست کہ انساں شدہ

درد

پیغامِ کرم بہ تند خویاں نبری
ور صلح سخن بجنگ جویاں نبری

اظہارِ صفا بغیر جنساں بیجاست
آئینہ بہ پیش زشت رویاں نبری

درد

ہر دم روم از خویش وندانم راہی
کو ہے ہستم سبک ز وزن گاہے

عمرم ہمہ در سیر گذشت ولیکن
چوں سایہ بپائے خود نرفتم گاہے

درد

در میکده از بسکه فراغ ست بسی　　آزاد شود هر که نشیند نفسی

ای درد نه بست هیچ کس دست سبو　　زنجیر بہائے خم نکرد دست کسے

بُوعلی سینا

کفرے چو منی گزاف و آسان نبوُد　　محکم تراز ایمانِ من ایمان نبود

در دہر چو من یکے و آں ہم کافر　　پس در ہمہ دہر یک مسلمان نبوُد

عِلم جہل خود شناسی

بابا افضل کوہی

در جستنِ جامِ جم زکوتہ نظری | ہر لحظہ گمانے نہ بہ تحقیق بری
رو، دیدہ بدست آر کہ ہر ذرۂ خاک | جامیست جہاں نمائے چوں درنگری

بابا افضل کوہی

تا چند روی از پے تقلید و قیاس | بگذر ز چہار عنصر و از پنج حواس
گر معرفتِ خدائے خود می طلبی | در خود نگر و خدائے خود را بشناس

بابا افضل کوہی

گفتم ہمہ ملکِ حُسن سرمایۂ تست خورشیدِ فلک چو ذرّہ در سایۂ تست

گفتا غلطی زما نتواں یافت از ما تو ہر آنچہ دیدۂ مایۂ تست

بابا افضل کوہی

دنیا مطلب تا ہمہ دینت باشد دنیا طلبی نہ آن نہ اینت باشد

بر روی زمین زیر زمین دار سرے تا زیر زمین روی زمینت باشد

بابا افضل کوہی

در ملکِ خدا تصرف آغاز مکن چشم سر خود بعیب کس باز مکن

سِر دل ہر بندہ خدا می داند در خود نگر و فضولی آغاز مکن

مولانا جلال الدین رومی

یک لحظہ اگر نفسِ تو محکوم شود　　علم ہمہ انبیات معلوم شود

آں صورت غیبی کہ جہاں طالب اوست　　در آئینہ فہم تو مفہوم شود

نصیر الدین طوسی

آں قوم کہ راہ بیں فتادند شدند　　کس را بہ یقیں خبر ندادند و شدند

آں عقدہ کہ ہیچکس ندانست کشاد　　ہر یک بندے بر آں نہادند و شدند

ابو سعید مہنہ

بر چہرہ ندارم از مسلمانی رنگ　　بر من دارد شرف سگِ اہلِ فرنگ

آں رو سیہ ام کہ باشد از بودن من　　دوزخ را ننگ اہلِ دوزخ را ننگ

ابوسعید مہنہ

گر فضل کنی ندارم از عالم باک — ور عدل کنی شوم بیکبارہ ہلاک
روزی صد بار گویم ای صانع پاک — مشتے خاکم چہ آید از مشتے خاک

عطار

مائیم بعقل ناصواب افتادہ — دل از شر و شور در شراب افتادہ
آزادہ ز نام و ننگ سر بر جستے — در کنج خرابات خراب افتادہ

ابن یمین

بگفتار اگر دُر فشاند کسے — خموشی بہ بسیار ازیں خوشتر ست
خردمند خامش بود چوں صدف — اگرچہ درونش پُر از گوہر ست

علی حزین

ای مطرب عاشقان نوای تو کجاست
ای ساقی جان آب بقای تو کجاست

گیرم دل ما از نظرت افتاد است
گیرائی مژگان رسائی تو کجاست

علی حزین

هر چند که حسن و عشق مستور به است
آیاتِ نیاز و ناز مشهور به است

هر سینه که داغ نیست خشتِ لحد ست
زاں لب که ننالید لبِ گور به است

علی حزین

از رہ گذر دوست صبائے نرسید
چشمم بوصال خاکپائے نرسید

درد اکہ ز درد ما کس آگاه نشد
فریاد که فریاد بجائے نرسید

علی حزیں

حسنش بمن از حجاب بیروں آمد　عریاں آتش ز آب بیروں آمد
آمد سحری بر سر بالینم و گفت　برخیز کہ آفتاب بیروں آمد

علی حزیں

دنیا طلبِ دنی بہ دنیا ارزد　مفتون تمنا بہ تمنا ارزد
در عالم ایجاد ندیدیم حزیں　چیزیکہ بدل بستگی ما ارزد

سحابی استرآبادی

باکس نہ سوال و نہ جوابت باید　با مردم چشم خود خطابت باید
چشمے داری و عالمے جلوہ گراست　دیگر چہ معلم چہ کتابت باید

سحابی استرآبادی

گر جرعہ ز جامِ معرفت نوش شود دیں کشمکش ہوا فراموش شود

قلبِ عارف زیر فلک گے گنبد کے دریار احباب سرپوش شود

سحابی استرآبادی

دل مسکن عشق است نہ ماوائے عقول چوں خانہ عقل ساختی گشت ملول

تحقیق بداں کہ زود ویراں گردد ہر خانہ کہ غیر صاحبش کرد نزول

سحابی استرآبادی

در دیدۂ معرفت اگر کوری نیست بر وجہ خدا حجاب مستوری نیست

دورئی تو از مطالبِ مختلف است مطلوب اگر خدا بود دوری نیست

سحابی استرآبادی

عارف سخن ارچہ مختصر ساز کند　　چشمت بنیاءِ عالمِ راز کند
ہش دار کہ ہر چند کہ خرد است کلید　　ہر خانۂ بس بزرگ در باز کند

سحابی استرآبادی

من ربطِ کتاب عقل بگسیختہ ام　　اوراقِ فسانہ راز ہم ریختہ ام
ہر چند کہ وصف خود کنم می شاید　　من میدانم کہ با کہ آمیختہ ام

سحابی استرآبادی

آدم چو بزاد بہر جان پاکش　　برداشت بصد مہر زخاک افلاکش
بیچارہ دمی کہ زو از کار افتاد　　در بر نگرفت ہیچ کس جز خاکش

سحابی استرآبادی

نی شاد نشین باش و نه غمناک نشیں	گر بتوانی ز غل و غش پاک نشیں

من میدانم ترا و مقدار ترا	تو خواه بتخت و خواه برخاک نشیں

سحابی استرآبادی

کامل گوید جہاں تمام واہل است	ناقص گوید کہ کوتہ است و سہل است

شطرنج ہماں۔ عرصہ ہماں۔ رخت ہماں	ایں بردن و باختن ز علم و جہل است

سحابی استرآبادی

موجودیگانہ ایست پاک از ہمہ رنگ	چہ کفر و چہ ایماں چہ فخر و چہ ننگ

خورشید ہماں یکے و بے تغیراست	خواہی در روم بین و خواہی در زنگ

جامی

دوش آئینۂ خویشش بہ صیقل دادم ‏ روشن کردم بہ پیش خود بنہادم

در آئینہ عیب خویش چنداں دیدم ‏ کز عیب کساں ہیچ نیاید یادم

جامی

عمرے بہوس بادہوا پیمودم ‏ در ہر کارے خون جگر پالودم

در ہر چہ زدم دست ز غم فرسودم ‏ دست از ہمہ باز داشتم آسودم

عماد کرمانی

ہر دم بر دیگرے نمی باید رفت ‏ جز پیش ہنرورے نمی باید رفت

چوں آب بہر زمیں نمی باید شد ‏ چوں بادہ بہر درے نمی باید رفت

غیاثائی حلوائی

اے یافتہ ہمچو خط و صالِ کاغذ
با بہرہ ولے زخط و خال کاغذ

از علم کتاب کس ترقی نکند
آرے نپرد کسی ببالِ کاغذ

ظہیرا

از دانش مبدا و معادِ اشیا
بشنو سخنے کہ نشنوی جز ازما

عالم ز ازل تا بہ ابد یک سخن است
گوئندہ آن خدا و نیوشندہ خدا

علی رضا تجلی

آنرا کہ منزہ بود ذات و صفات
در درس کلام حکمتش نیست ثبات

در طبع بداں نہ جہل برگردد علم
در طینتِ مار سم شود آب حیات

میر علی جُریاقانی

علمے کہ در او عمل نباشد عار است — ہر سُبحہ کہ بے ذکر بود زنّار است

ہر کس کہ بہ علم بے عمل می نازد — عالم نبود اعمیٔ مشعل دار است

بو علی سینا

دل گرچہ دریں بادیہ بسیار شتافت — یک موئے نہ دانست ولے موئے شگافت

اندر دل من ہزار خورشید بتافت — و آخر بکمال ذرّہ راہ نیافت

بو علی سینا

اے کاش! بدانمے کہ من کیستمے — سرگشتہ بہ عالم زپے چیستمے

گر مقبل و آسودہ و خوش زیستمے — ورنہ بہ ہزار دیدہ بگریستمے

کیخسرو خاں

در عشق غم اندوختہ می باید — وز غیر نظر دوختہ می باید
تا دل نشود داغ نگیرد آرام — ایں سوختہ را سوختہ می باید

نورالدین محمد فراری گیلانی

کو ہمنفسے کہ ایں قدر کار کند — از من سخنی بہ مجلس یار کند
گر باعث آشنائی من نشود — از درد دلِ منش خبردار کند

محمد صالح شیرازی

دریا طلب آمدم سرابم کردند — تعمیر طلب شدم خرابم کردند
گفتم بنمائید بمن خصمِ مرا — ہم صحبت آئینہ و آبم کردند

ذکی شیرازی

در عالم بے وفا دویدیم بسے — بیچارہ تر از خویش ندیدیم کسے

تازانۂ روزگار خوردیم بدہر — از دستِ دلِ خویش نہ از دستِ کسے

ابوالفتح مرزا جاہی

گیرم کہ فلک ہمدم و ہمساز آید — ایام نشاط و طرب و ناز آید

یارانِ موافق از کجا جمع شوند — وین عمر گذشتہ از کجا باز آید

بیخبر

سودا زدۂ حب وطن میگردی — گہ مومن و گاہ برہمن میگردی

ای بر تو ہزار بار باشم قربان — تو خود چہ کمی کہ ہمچو من میگردی

بیاض

صبح ست جہاں شگفتہ از باد شمال   آفاق ز فیض سحری مالا مال
زاں پیش کہ دست خود بمالی ہمہ روز   برخیز ز خواب و دیدۂ خوش را بمال

فانی

دادی دادم تو عشوہ و من تو دل   ہستی ہستم تو شاد و من خوار و خجل
بردی بردم تو دل ز من من ز تو غم   کردی کردم تو جور و من جملہ بحل

شیخ روزبہان صوفی رح

ای تازہ جواں بشنو ازیں پیر کہن   یک نکتہ کہ ہست مایۂ مغز سخن
یارے کہ درو معرفتے نیست بگیر   کاریکہ درو منفعتے نیست مکن

میر معصوم کاشی

ایخواجه که از عقل به مجنون نرسی نمرود اگر شوی بگردون نرسی

زنهار فرو مرو به دنیا که اگر صد سال فرو روی بقارون نرسی

مظفر حسین کاشی

ای دل که به آزادی خود دربندی غافل که اسیر خود بصد پیوندی

چون مرغ قفس که با قفس گردانند عالم گشتی و همچنان دربندی

مرزا بیدل

بر زور سنازی که زبون سازندت گردن نفرازی که بنیداز ندت

ای قلب بلای امتحان در پیش است بگذار از آن پیش که بگذارندت

صدرالدین نشاپوری

گر بدست روزگار دست و زبان بنهاد
دست درازی مجوی چیره زبانی مکن

باهمه عالم بلاف باهمه کس از گزاف
هرچه ندانی مگوی هرچه توانی مکن

غنی کشمیری

بی فهم اگر چشم بدوزد به کتاب
نتواند دید روی معنی در خواب

کی غور کنند در سخن بی مغزان
غواصی بحر نیست مقدور حباب

غنی کشمیری

هوش است که سرمایهٔ صد درد سر است
فارغ بال آنکه از جهان بیخبر است

در بیضه نمی کنند مرغان فریاد
هرچند که بیضه از قفس تنگ تر است

حکیم میرزا محمدؒ

عارف سخن از سرّ نہاں نتواند — واصل صفتِ وصل بیان نتواند
چوں قطرہ پیوستہ بدریا گم شد — گم گشتہ زگم کردہ نشان نتواند

فیضی ہندوستانی

چندانکہ بہ حکمت گردی ور تری — تامی شمری نجوم بے نور تری
آں کور کہ تو راہ ازو می پرسی — او میداند کہ تو از و کور تری

فیضی ہندوستانی

عاشق کہ غم از جان خرابش نرود — تا جان رود از تن تب و تابش نرود
خاصیت سیماب بود عاشق را — تا کشتہ نگردد اضطرابش نرود

قادری ہندوستانی

عارف دل و جانِ تو معین سازد | خارے کہ کند بجاش گلشن سازد
کامل ہمہ را ز نقص بیروں آرد | یک شمع ہزار شمع روشن سازد

آزاد بلگرامی

شپرہ با حضرت خورشید گفت | چشم مرا کور چرا می کنی
گفت ترا طاقت دیدار نیست | کور خودی شکوہ ز ما می کنی

درد

مہمانی رنج و الم باید کرد | دل را آباد از غمے باید کرد
فرصت مغتنم ست اے رہ ہستی غافل | شادی گر نیست ماتمی باید کرد

درد

موجود چو در عالم اظہار شدیم — آگہ ز ہمہ نہفتہ اسرار شدیم

اے درد ز بیرنگی خود فہمیدیم — وقتی کہ بصد رنگ نمودار شدیم

شیخ نظام الدین احمد بلگرامی

تا چند پئے خیال بیہودہ شوم — وز دست ہوای حرص فرسودہ شوم

از زندگئے چنیں طولم بسیار — کو مرگ کہ تا بحشر آسودہ شوم

رضی آرتیمانی

صد شکر کہ نیستم من از بے خبراں — گہ مست مئے وصلم و گہ از ہجراں

دانشمندان تمام گریاں بر من — خنداں من دیوانہ بہ دانشمنداں

ڈاکٹر سر محمد اقبال

جہان مشت گل و دل حاصل اوست ہمیں یک قطرۂ خوں مشکل اوست

نگاہ ما دو بیں افتاد ورنہ جہانِ ہر کسے اندر دل اوست

ڈاکٹر سر محمد اقبال

سحر می گفت بلبل باغباں را دریں گل جز نہالِ غم نہ گیرد

بہ پیری می رسد خار بیاباں ولے چوں گل جواں گردد بمیرد

بابا افضل کوہی

مردان رہیست کہ سر معنی دانند از دیدۂ کوتہ نظراں پنہانند

ایں طرفہ تراست ہر کہ حق را بشناخت مومن شد و خلق کافرش میخوانند

کبر و پستی و ریا و سالوس

باعث ہمدانی

زاہد نفسی بہ دوست ہمدم نشدی — در خلوت وصل یار محرم نشدی
ملا و حکیم و صوفی و شیخ شدی — ایں جملہ شدی ہنوز آدم نشدی

خواجہ علی نعیم

گیرم کہ ہزار مصحف از بر داری — آنرا چہ کنی کہ نفس کافر داری
سر را بزمیں چہ می نہی بہر نماز — آنرا بزمیں بنہ کہ در سر داری

خواجہ علی نعیم

چندانکہ باہل کبر محشور شوی
از رحمت کردگار خود دور شوی

گر بادہ خوری و بعد ازاں توبہ کنی
بہتر کہ کنی نماز و مخمور شوی

خواجہ علی نعیم

ایں پیش نمازیم نہ از روے ریاست
حق میداند کہ از ریا مستغناست

اینک خوشم افتاد کہ ہنگام نماز
پشتم بخلایق است و رویم بخداست

فیضی تربتی

زاہد تو ز مستی منگر پستیٔ ما
صرف رہ نیستی شدہ ہستی ما

ما مست محبتیم و تو مست غرور
فرق است ز مستی تو با مستیٔ ما

حکیم سنائی

اے گل ! نہ بسیم اگر بجانت بخرند
چوں بر تو شبے گذشت نامت نبرند

گہ نیز عزیز درگاہ خوارت شمرند
بر سر ریزند و زیر پایت سپرند

آقا حسین خوانساری

مسواک چہ سود زاہد پاک رواں
صد ریشہ فرو بردہ طمع در دل و جاں

از ذکر ریائے تو ہر دم تسبیح
دنداں زغصہ میزند بر دنداں

رفیع واعظ

ایں مدعیاں کہ راہ نشناختہ اند
بر دعوے فقر گردن افراختہ اند

در بر نہ مرقع است ایں طائفہ را
بر دعوے خویش محضرے ساختہ اند

قدسی

خواری شرفِ مردمِ دانا باشد   عزت مطلب فروتنی تا باشد
با صدر نشیناں نشیں گز میزاں   ہر سر کہ سبک تر است بالا باشد

ابو سعید مہنہ

در دل ہمہ شرک روئے بر خاک چہ سود   با نفس پلید جامۂ پاک چہ سود
زہر است گناہ توبہ تریاک وے است   چوں زہر بجاں رسید تریاک چہ سود

خلیفہ سلطان

بگذر ز ریا کہ طور ایماں نبود   تخم عمل آں بہ کہ نمایاں نبود
دانی کہ نروید و نہ بخشد ثمرے   تا دانہ بزیر خاک پنہاں نبود

رفیقائی یزدی

این قوم که در پناہِ ریش آمدہ اند — گرگ اند که در لباسِ میش آمدہ اند
برگشته ز اسلام به خویش آمدہ اند — پس رفته و در گمان که پیش آمدہ اند

عمر خیام

شیخے به زنے فاحشه گفتا مستی — ہر لحظه به دامِ دگرے پابستی
گفتا، شیخا! ہر آنچه گوئی ہستم — اما تو چنانکه می نمائی ہستی

عمر خیام

آں قوم که سجادہ پرستند خرند — زیرا که بزیر بار سالوس دراند
وین از ہمه طرفه تر که در دیدۂ زہد — اسلام فروشند و زکافر بتر اند

عمر خیام

پندے دہم ات اگر بمن داری گوش
از بہر خدا جامۂ تزویر مپوش

عقبیٰ ہمہ ز ورست و دنیا یکدم
از بہر دمی ملک ابد را مفروش

عمر خیام

برگیر ز خود حساب اگر با خبری
کا دل تو چہ آوری و آخر چہ بری

گوئی بخورم بادہ کہ می باید مرد
می باید مرد گر خوری ور نہ خوری

عمر خیام

با من تو ہر آنچہ گوی از کیں گوئی
پیوستہ مرا ملحد و بیدیں گوئی

من خود مقرم ہر انچہ ہستم لیکن
انصاف بدہ ترا رسد کیں گوئی

رافعی نیشاپوری

در صومعہ رفتہ دل بہ بازار چہ سود
در جامۂ صوف بستہ زنار چہ سود

یک راحت و صد ہزار آزار چہ سود
ز آزار کسان راحت خود می طلبی

شیخ سعدی

بے توشہ چہ تدبیر کنی وقت بسیچ
اے طبلِ بلند بانگ در باطن ہیچ

تسبیح ہزار دانہ بر دست مپیچ
روے طمع از خلق بہ پیچ ار مردی

مومن یزدی

ویں طرفہ کہ خلق نیک میخوانندت
مومن بہ بدی نیست کسی ماندت

یک چند چناں باش کہ میدانندت
عمرے بودی چنانکہ خود میدانی

مومن یزدی

از کینه دمی بسوی ایمان نشدی — وز کردهٔ خویشتن پشیمان نشدی

از طعنهٔ مردمان شدی سوی حرم — حاجی گشتی ولے مسلمان نشدی

مرزا مقیم ہمت

آن قطره که از موج سبک تر گردید — بر اوج شد و فتاد و گوہر گردید

شد از سبکی بلند و از افتادن — گوہر گردید و زیب افسر گردید

بہائی آملی

گفتیم مگر که اولیائیم نه ایم — یا صوفی صُفّهٔ صفائیم نه ایم

آراسته ظاہریم و باطن نه چنان — القصه چنان که می نمائیم نه ایم

بہائی آملی

اے زاہد خام از خدا دوری تو
بابا تو چہ گوئیم کہ معذوری تو

تو طاعت حق کنی بامید بہشت
رو رو تو نہ عاشقی کہ مزدوری تو

میرزا شریف تجرید

اے زاہد خود پرست احوالت چیست
حاصل ز خداوندی امثالت چیست

من در طلب رضاے یک کس مردم
اے بندۂ صد ہزار کس حالت چیست

غزالی مشہدی

در کعبہ اگر دل سوے غیر است ترا
طاعت ہمہ فسق و کعبہ دیر است ترا

گر دل بخدا و ساکنِ بتکدۂ
خوش باش کہ عاقبت بخیر است ترا

بابا افضل کوہی

بگذر ز ولایتی کہ آن زان تو نیست   زان در ونشان مدہ کہ درجانِ تو نیست

از بے خردی بود کہ با جوہریاں   لاف از گہرے زنی کہ درکانِ تو نیست

بابا افضل کوہی

گر مست نۂ مست نمائی میکن   در دزدنۂ نہاں ربائی میکن

تا خلق ز اسرار تو واقف نشوند   رندی نمائے و پارسائی میکن

شرف یزدی

در چشمہ شرع کجر وم چوں خرچنگ   در بیشہ دیں چو روبہ پر نیرنگ

برمنبرِ علم ہمچو در کوہ پلنگ   در دلق کبود ہمچو در نیل نہنگ

نجم الدین خوارزمی

گر طاعتِ خود نقش کنم بر نانے — وآں نان بنہم پیش سگی بر خوانے
واں سگ سالے گرسنہ در زندانے — از ننگ بر آں نان ننہد دندانے

شاہ سنجان خافی

در راہ چناں رو کہ سلامت نکنند — با خلق چناں زی کہ قیامت نکنند
در مسجد اگر روی چناں رو کہ ترا — در پیش نخوانند و امامت نکنند

سحابی استر آبادی

ہر کس کہ نہ ترک اعتبار خود کرد — او کار خدا نہ کرد کار خود کرد
زاری و نیاز و عجز میخواہد عشق — کس را نتواں بہ زور یار خود کرد

سحابی استرآبادی

دانی چہ بود سوئے خداوند شدن
بیرون ز جہان بودن و پیوند شدن

از کعبہ روی چہ بود سود ز خواب
مشتاق زن و خانہ و فرزند شدن

سحابی استرآبادی

ای دل بخیال ہرزہ تازی تاکے
رو نہ بہ حقیقتے مجازی تاکے

زیر فلک اختراں شمردن تا چند
چوں طفل بمہد مہرہ بازی تاکے

شیخ عطار

تا بتوانی خستہ مگرداں کس را
بر آتش خشم خویش متاں کس را

گر راحت جاوداں طمع میداری
می رنج ہمیشہ و مرنجاں کس را

سرمد

گر تقیم کار بیارست مرا
با سبحہ و زنار چہ کارست مرا

ایں خرقۂ پشمینہ کہ صد فتنہ دروست
بارش نہ کنم بدوش عارست مرا

سرمد

آں کیست کہ او زہد و ریا نشناسد
در مکر و دغا خدا چو ما نشناسد

گفتی کہ مخور بادہ چو من زاہد شو
ایں را بہ کسے گو کہ ترا نشناسد

سرمد

شد حشر کنوں صور و سرافیل کجاست
طوق ادب از بہر عزازیل کجاست

از بہر خراب کردن بیت اللہ
شد فیل نمودار ابابیل کجاست

حکیم قاآنی

گاہے ہوسِ بادۂ رنگیں دارم گاہ آرزوی وصلِ نگاریں دارم
گہ سبحہ بدست و گاہ زنار بدوش یارب چہ کسم کیم چہ آئیں دارم

سلمان ساوجی

از بسکہ شکست و باز بستم توبہ فریاد ہمی کند ز دستم توبہ
دیروز بہ توبہ شکستم ساغر وامروز بہ ساغرے شکستم توبہ

سیف الدین باخرزی

کردم بطواف خانۂ یار آہنگ سنگے دیدم نہادہ انجا بر سنگ
چوں بود تہی زیار ناکردہ درنگ واگر دیدم سنگ نہان بر دل سنگ

شفیق بلخی

صوفی که بخرقه دوزیش بازار بست
گر بخیه به فقر خود می زند خوش کار بست

در خواهش طبع دست او جنباند
هر بخیه و رشته اش بت وزنار بست

شحنه مازندرانی

شیخے که شکست او زخامی خم من
زو عیش و نشاط باده خواراں شد طے

گر بهر خدا شکست ای وای بمن
ور بهر ریا شکست پس وای بوے

القاص مرزا صفوی

چوں شیر درنده در شکاریم همه
دایم بهوای نفس یاریم همه

گر پرده ز روی کارها بردارند
معلوم شود که در چه کاریم همه

سلطان قاجار

قومے کہ بُرغمِ مردمان متقیند
من ہیچ نگویمت تقی یا نقیند

چون نیک بہ فعلِ جملہ اندر نگریم
دُزد و دغلند۔ ملحدند و شقیند

الفت کردستانی

باز آ کہ زعشق سرفرازی بکنیم
با گردش چرخ سفلہ بازی بکنیم

سازیم زمانہ بکامِ دلِ خویش
یکچند بیا زمانہ سازی بکنیم

مرزا ابوالقاسم شیرازی

با فلاں گفتم اے پسر بد پُت
جز بہ تاریکی ار چہ ناں نخورد

گفت ترسد ز روشنی کہ مباد
سایہ اش دست سوی کاسہ برد

تاراج اصفہانی

در صومعہ شیخ قصۂ تازہ کند   در دیر کشیش ذکر آوازہ کند
آسودہ کسیکہ بر حدیث ہر دو   یک گوش چو در یکے چو دروازہ کند

ہادی ابرقوہی

دنیا داراں صلاے احساں ندہند   جز حالت تپ ناں بفقیراں ہند
ایں طائفہ سوختنی ہمچو تنور   تا گرم نگردند بکس ناں ندہند

منصور دامغانی

در بستر آرزو غنودن تاکے   تاکے مرہون نفس بودن تاکے
یکبار بسہو ہم سرے بالا کن   بر در گہ خلق جبہہ سودن تاکے

جامی

جامی تن زن سخن طرازی تا چند — افسون گری و فسانه سازی تا چند
اظهار حقایق به سخن هست خیال — ای ساده دل این خیال بازی تا چند

جامی

آلوده دلی که از هوس پاک نشد — آسوده نشد سری که بیباک نشد
جز آب و علف نکرد ضایع صیدی — کاو یختهٔ حلقهٔ فتراک نشد

جامی

از شرب مدام و لاف مشرب توبه — وز عشق بتان سیم غبغب توبه
در دل هوس گناه و بر لب توبه — زین توبهٔ نادرست یارب توبه

خسرو

دایم دل خود بہ معصیت شاد کنی چوں غم رسدت خدا را یاد کنی
دنیا ز تو رفتہ و ترا دعو ترک گنجشک پریدہ را چہ آزاد کنی

رکن صاین

با دعوی زہد فعل عصیاں تا چند با معنی کفر لاف ایماں تا چند
برخیز کہ دلق زرق را پارہ کنم این زہد عیاں و فسق پنہاں تا چند

رکن صاین

مومن گشتیم کفر پنہاں باقیست جنگِ آں شوخ ناپشیماں باقیست
مردیم و نمرد نفس کافر چہ علاج آدم گردید خاک و شیطاں باقیست

عاقل

مطلب زردای فقر اگر ابرام آبست
پس منعم سادہ ازچه روبدنام ست

از خلوتِ زاهد ریائی پرهیز
اینجاست که درگردِ رمیدن دام ست

رودکی سمرقندی

روی بمحراب نهادن چه سود
دل به بخارا و بتانِ طراز

ایزد ما وسوسه عاشقی
از تو پذیرد نپذیرد نماز

ابوزراعه جرجانی

هر آنکسیکه نباشد زاخترش اقبال
بود همه هنر او بخلق نامقبول

شجاعتش همه دیوانگی فصاحت حشو
سخا گزاف و کریمی فساد و فضل فضول

شاپور

آثار صفا ز اہل تزویر مخواہ　　بوی عنبر ز طینت سیر مخواہ

از زاہد خشک رمز عرفاں مطلب　　بینائی از آئینۂ تصویر مخواہ

شاپور

آں فرقہ کہ خویش را دلی میدانند　　بیچارہ عوام را بخود می خوانند

اللہ و رسول بر زباں می رانند　　چوں در نگرے خلیفۂ شیطانند

طالب آملی

سہلست اگر توبہ شکستم من مست　　کز رنج خمار رفتہ بودم از دست

دل بد نکنم کہ توبہ ہم ساغر نیست　　کز حادثہ گر شکندش نتواں بست

طالب آملی

در کفر تو ننگم از مسلماں آید | رشکم بر کیش بت پرستاں آید
سجادہ نہ از زہد بر آتش بنہم | می ترسم ازاں کہ بوی ایماں آید

طالب آملی

آنم کہ بکام خواہش خویشتنم | گہ سجدۂ بر کنشت وگہ بت شکنم
زنارم و در صومعۂ زہادم | تسبیحم و در سلسلۂ برہمنم

طالب آملی

زاہد کہ بساط انجمن را شکند | وز توبہ دل توبہ شکن را شکند
آں مایہ غرورست کہ گر از خاکش | سازی خم بادہ خویشتن را شکند

طالب آملی

آن بادہ کہ دوش راہبِ دیر آورد | خوردیم و ندادروح را نشه درد
آلودۂ توبہ شد لب مشرب از او | گوئی بخم سرکۂ زاہد پرورد

ملا محمد سعید اشرف

گر سفلۂ دون ز اہل تمکیں گردد | در حال ز راہ و رسم پیشیں گردد
از دولت عارضی کند خود را گم | مانند پیادہ کہ فرزیں گردد

سید شرف الدین اشرفی سمرقندی

دل کیست یکی جای نشست غم تست | جاں کیست یکی ہوا پرست غم تست
ویں عمر بحیلۂ کہ ہست غم تست | روزی چندست و آں بدست غم تست

نقی مکرہ

جز یادِ حق ار حاصلت از زندگی ست
شرمندگی حاصل این بندگی ست

ذکرت ہمہ فکرِ گاو خر وقت نماز
نہ بندگی ست اینکہ خر بندگی ست

شاہ ولایت اللہ

درویش شدن بہ پشم پوشی نبود
عارف بودن بہ ہرزہ جوشی نبود

کافی ست اشارہ از مقام تحقیق
در حضرت او باد فروشے نبود

آقا عبدالباقی ندوی

یا عاشق حق گذار می باید بود
یا فاسق ہرزہ کار می باید بود

نی عاشق و نی فاسق و پس در دنیا
از بہر چہ کارمے باید بود

امیر خسرو

تاکی بزبان طاعت و اندر دل جام | بگرفت دلم زین گنہ تقوی نام
دُردی بمن آور چو مئی نیست بجام | میخوارۂ پختہ بہتر از صوفیِ خام

شیخ نجم الدین کبری

قلاش و سیہ گلیم و عاشق بودن | میخوارہ و بت پرست و فاسق بودن
در کنج خرابات موافق بودن | بہ زانکہ بخرقہ در منافق بودن

علی حزیں

پرسید ز یار خود یکے از یاراں | کای یار بگو چگونہ گفت ایجاں
فرسودہ شد از خوردن نعمت دنداں | لیک از گلہ یکروز نیاسود زباں

سلطان حسین مرزا

در عشق بتاں بے سر و سامان بودن
ہمدم ہمہ دم با غم ایشاں بودن

رفتن کلیسا و بستن زنار
بہ زانکہ بہ تقلید مسلمان بودن

عہدی ساوجی

برہم زدہ گر گے گلہ را چوپاں کو
ایں پست و بلندِ و ہر راسوہاں کو

کافر شدہ ابنائے زماں نوح کجا ست
فاسد شدہ اجزای زمیں طوفاں کو

سحابی استرآبادی

خوش آنکہ بوصلِ خویش واصل شدہ است
بیروں از قید سہل و مشکل شدہ است

فخر از عزت مدار و ننگ از خواری
کایں خاک بسے گل شدہ و گلِ شدہ است

مولانا جلال الدین رومی

بد میکنی و نیک طمع می داری — هم بد باشد سزاے بد کرداری
با آنکه خداوند کریم ست و رحیم — گندم ندهد بار چو جو می کاری

امیر مغیث محوی

زانها که بخویشتن فزودی چه شدی — بنماے بگو که در چه سودی چه شدی
تا کے گوی که یک دو روز مہلت — عمری محوی که زنده بودی چه شدی

خواجه حسین مروی

ای کافر بد عہد مسلماں نشدی — شرمنده و منفعل ز عصیاں نشدی
عمر تو تمام در ضلالت بگذشت — افسوس که از کرده پشیماں نشدی

محمد افضل سرخوش

گشتیم بهر کوچهٔ و بازار بسی در دهر نیافتیم یک همنفسی
سرخوش چو کتاب هر گرامی بینیم گویدا از خویش و نشنود حرف کسی

نواب

یکچند به بزم فقه کاران رفتم چندی بدر خرد گزران رفتم
دیدم همه اندیشهٔ دنیا سازیست نواب بکوی دین شعاران رفتم

درد

ای درد گهی بآبیاری وضو دل سوی شگفتگی نمی آرد رو
اکنون بدر میکده باید رفتن کاین عقده گشاید مگر از دست سبو

درد

ای شیخ بخلق از کرامات مگو   اخبارِ پریشان بمباہات مگو
منظور اگر بیہدہ گوی باشد   دیگر چہ کم ست این خرافات مگو

درد

یک عمر قدم براہ افسانہ زدیم   یک چند درِ کعبہ و بت خانہ زدیم
المنۃ للہ کہ آخر ای درد   در میکدہ آمدیم و پیمانہ زدیم

درد

برہم چوں گل ز دست اوراقِ خودیم   آتش زدۂ شرار چقماق خودیم
از ماست ہر انچہ درد بر ماست ہمہ   اے وای کہ با این ہمہ مشتاق خودیم

درد

پختیم و خیالِ خام پیدا کردیم آزاد شدیم و دام پیدا کردیم

یعنی ای درد همچو عنقا از خلق گم گردیدیم و نام پیدا کردیم

درد

در ملتِ عشق خوب و زشت دگر ست هم کعبه دیگر و کنشت دگر ست

زاهد تو و گلچینی گلزار بهشت خندیدن یار ما بهشت دگر ست

درد

اسرار صفا به پیش دونا گفتن بیجاست چو گوهر بخسائیس سفتن

یعنی نرود کدورت از طبع دنی از روی زمین غبار نتوان رفتن

غالب دہلوی

فرصت اگرت دست دہد مغتنم انگار ساقی و مغنی و شرابی و سرودے

زنہار ازاں قوم نباشی کہ فریبند حق را بسجودے و نبی را بدرودے

غالب دہلوی

شرط است کہ روی دل خراشم ہمہ عمر خونابہ برخ ز دیدہ پاشم ہمہ عمر

کافر باشم اگر بہ مرگِ مومن چوں کعبہ سیہ پوش نباشم ہمہ عمر

غالب دہلوی

ہر کس ز حقیقت خبرے داشتہ است بر خاک رہ عجز سرے داشتہ است

زاہد ز خدا ارم بدعوی طلبد شداد ہمانا پسرے داشتہ است

غنی

مستان ہمہ خفتہ اند در سایۂ تاک　　از گرمی خورشید قیامت بیباک

دنیا گویند مزرعۂ آخرت ست　　ای شیخ بریز دانہ سبحہ بخاک

واقف دہلوی

مستوجبِ طعنہ و نادم ناسیم　　شایان ملامتِ دو عالم مائیم

سوزیم چراغ کعبہ در بت خانہ　　بدنام کنِ دودۂ آدم مائیم

آزاد بلگرامی

فسق ست و فساد کار ہر روزۂ ما　　پُر شد ز حرام کاسہ و کوزۂ ما

می خندد روزگار دمی گرید عمر　　بر طاعت و بر نماز و بر روزۂ ما

آزاد بلگرامی

این قوم که تقوائے ریائی وارند | دانی زچہ اسباب ورع جمع آرند
مسواک که دندان طمع تیز کنند | تسبیح که عیب مردماں بشمارند

گرامی پنجابی

شیخیم مقدسیم غازی ہائیم | از راہ نشینانِ حجازی ہائیم
بے پردہ بہ کعبہ سبحہ گردان بودیم | در پردہ امامِ مہرہ بازی ہائیم

ڈاکٹر سر محمد اقبال

رمیدی از خداوندان افرنگ | ولے بر گور و گنبد سجدہ پاشی
بہ لالائی چناں عادت گرفتی | زسنگ راہ مولائے تراشی

ڈاکٹر سر محمد اقبال

ہزاراں سال با فطرت نشستم ‌ ‌ ‌ باو پیوستم و از خود گسستم

ولیکن سرگذشتم این دو حرف است ‌ ‌ ‌ تراشیدم - پرستیدم شکستم

بابا افضل کوہی

آں کس کہ درون سینہ را دل پنداشت ‌ ‌ ‌ گامے دو نرفتہ جملہ حاصل پنداشت

تسبیح و سجادہ توبہ و زہد و ورع ‌ ‌ ‌ این جملہ رہست خواجہ منزل پنداشت

سحابی استرآبادی

گر راز نہانِ حق تعالٰی بینند ‌ ‌ ‌ کے سود و زیان خویشتن را بینند

خلقے بگمان اہل یقین اند ہمہ ‌ ‌ ‌ کوران خود را بہ خواب بینا بینند

بے ثباتی دنیا و عزلت

ابوسعید مہنہ

روزے زپئے گلاب می گردیدم — پژمردہ عذار گل در آتش دیدم

گفتم کہ چہ کردۂ کہ می سوزندت — گفتا کہ دریں باغ دمے خندیدم

ابوسعید مہنہ

گر دشمن مرداں ہمگی حرق شود — ہم برق صفت بخویشتن برق شود

گر سگ بہ مثل درون دریا برود — دریا نشود پلید سگ غرق شود

بابا افضل کوہی

گیرم کہ سلیمان نبی را پسری بر باد نشستہ و جہاں می سپری

گیرم کہ بکام تست گیتی شب و روز بنگر پدرت چہ برد تا تو چہ بری

بابا افضل کوہی

گر بر فلکی بخاک باز آرندت در بر سر نازی بہ نیاز آرندت

فی الجملہ حدیثِ مطلق از من بشنو آزار مکن تا کہ بنیاز آرندت

بابا افضل کوہی

گیرم کہ ہمہ ملک تو چین خواہد بود آفاق ترا زیر نگیں خواہد بود

خوش باش کہ عاقبت نصیب من و تو دہ گز کفن و سہ گز زمین خواہد بود

بابا افضل کوہی

رفتم بہ سر گور بعبرت بینی
دیدم ہمہ زار لعبتان چینی

گفتم کہ چہ حال است شمارا اینجا
گفتند چہ گوئیم چو آئے بینی

بابا افضل کوہی

گر یار بکام خویش ہمدم یابی
از عمر مراد خویش آندم یابی

زنہار غنیمت شمر آں یکدم را
شاید کہ دمے دگر چناں کم یابی

بابا افضل کوہی

گر حاکم صد شہر و ولایت باشی
ور در ہنر و فضل بغایت باشی

گر فاسق مطلقے و گر زاہد پاک
روزی دو سہ بگزرد حکایت باشی

مومن یزدی

زهر است حضور خلق اگر یک نفس است   تریاک بہ تلخی اگر یک عدس است
محتاج بہ آشنائی خلق نہ ایم   ما را الم نفس بدخویش بس است

مومن یزدی

داریم ز بے ثباتئ عمر الم   نگذاشت کہ با دمی برآریم بہم
از اشہب روز و ادہم شب دریاب   کین اسپ دواسپہ میرود سوے عدم

قدسی

بر فرق ہما البتہ تبسم دارد   اندیشہ در این نکتہ مرا گم دارد
در سایۂ مرغے چہ گریزی قدسی!   کاو چشم بر استخوان مردم دارد

قدسی

هر کار که در جهان میسر گردد   هر گاه به پایان رسد ابتر گردد
نیکو نبود هیچ مرادے بکمال   چون صفحه تمام شد ورق برگردد

حکیم خاقانی

دانی ز جهان چه طرف بربستم هیچ   وز حاصل ایام چه در دستم هیچ
شمع طربم ولے چو بنشستم هیچ   آں جام جمم ولے چو بشکستم هیچ

شہید بلخی

دوشم گزر افتاد به ویرانهٔ طوس   دیدم جغدے نشستہ جاے طاؤس
گفتم چه خبر داری ازاین ویرانه   گفتا خبر این است که افسوس افسوس

شہید بلخی

اگر غم را چو آتش دود بودے جہاں تاریک بودے جاودانہ
دریں گیتی سراسر گر بہ گردے خردمندے نیابی شادمانہ

سحابی استرآبادی

دنیا بگذار و بگذر از شور و شرش آلودہ مشو چو مردم بے بصرش
کشتی چو شکست خواجہ را در دریا مشکے پر باد بہ کہ انبان زرش

سحابی استرآبادی

از خلق جہاں آنکہ خبردار تر است مفلس تر و خامش تر و بیکار تر است
در باغ بہ سرو باغبانی میگفت خوش میوہ تریں درخت کم بار تر است

سحابی استرآبادی

مادام کہ دستِ کس بہ ہر سودی ہست
کم راہ برو کہ غیر او بودی ہست

بروفق مراد تو ازاں نیست فلک
تا دریابی غیر تو وجودی ہست

سحابی استرآبادی

ہرچند زمانہ شور و شر انگیزد
بشکیب و گرنہ زاں تبر انگیزد

نتواں بر موج بحر دستِ روزد
کاں دست زدن موج دگر انگیزد

سحابی استرآبادی

اے دُنیئے دون دین و نہ داد تو خوش
یک ساکن نیست در غم آباد تو خوش

بگرفت دلم ز غربت آباد وجود
اے مسکن بالوفِ عدم باد تو خوش

سحابی استرآبادی

تا چند اسیر چرخ سرکش بودن — بے حاصل و ناخوش و مشوش بودن

جز مردن نیست غایت سیر جہاں — نتوان بامید مردنی خوش بودن

خفی خوانساری

در مذہب اہل درد آنکس فرد است — کز خلق مجرد ز علایق فرد است

خورشید کہ ہست عالم آرا حقّا — روشن دل از آنست کہ تنہا گرد است

مسعود سعد سلمان

نہ ہست مرا بہ شادئی دسترسے — نہ گفت توانم غم خود را بہ کسے

صد غم دارم نہفتہ در ہر نفسے — در من نگرید و شکر گوئید بسے

مسعود سعد سلمان

نه روز مرا هیزم و نه شب روغن — زین هر دو بر آسوده مرا دیده و تن

در حبس شدم به مهر و مه قانع من — کاین روزم گرم دارد و آن شب روشن

بایزید بسطامی

کو سوخته‌ئی که سازمش همدم خویش — یا دل شده‌ئی که یابمش محرم خویش

پس هر دو به کنج خلوتی بنشینیم — من ماتم خویش دارم او ماتم خویش

عمر خیام

دوشینه پئے گلاب میگردیدم در طرف چمن — پژمرده گلے میان گلها دیدم پژمرده چو من

گفتم که چه کرده چنین میسوزی ای عاشق زار — گفتا که بسی درین چمن خندیدم بس وای من

عمر خیام

آن قصر که با چرخ همی زد پہلو بر درگه او شہاں نہادندے رو
دیدیم که بر کنگرہ اش فاختۂ بنشستہ ہمی گفت کہ کو کو کو کو

عمر خیام

آمد سحری ندا ز میخانۂ ما کای رند خراباتی دیوانۂ ما
برخیز کہ پر کنیم پیمانہ ز مے زاں پیش کہ پر کنند پیمانۂ ما

عمر خیام

برخیز و بیا بناز بہر دل ما حل کن بجمال خویشتن مشکل ما
یک کوزہ می بیار تا نوش کنم زاں پیش کہ کوزہ ہا کنند از گل ما

عمر خیام

ای دل ز زمانه رسم احسان مطلب
وز گردش دوران سر و سامان مطلب

درمان طلبی درد تو افزون گردد
با درد بساز و هیچ درمان مطلب

عمر خیام

ای چرخ فلک خرابی از کینۀ تست
بیدادگری عادت دیرینۀ تست

ای خاک اگر سینۀ تو بشگافند
بس گوهر قیمتی که در سینۀ تست

عمر خیام

ساقی چو زمانه در شکستِ من و تست
دنیا نه سراچۀ نشستِ من و تست

گر زانکه بدستِ من و تو جام میست
میدان بیقین که حق بدستِ من و تست

عمر خیام

گر کار تو نیک ست به تدبیر تو نیست　　در سر بر ود نیز به تقصیر تو نیست

تسلیم و رضا پیش کن و شاد بزی　　چون نیک و بد جهان به تدبیر تو نیست

عمر خیام

ای دل چو نصیب تو همه خون شدنست　　احوال تو هر لحظه دگرگون شدنست

ای جان تو درین تنم چه کار آمدهٔ　　چون عاقبت کار تو بیرون شدنست

عمر خیام

در هر دشتی که لاله زاری بودست　　آن لاله زخون شهریاری بودست

هر برگ بنفشه کز زمین می روید　　خالیست که بر رخ نگاری بودست

عمر خیام

پیش از من و تو لیل و نهاری بودست گردنده فلک برای کاری بودست
زنهار قدم بخاک آهسته نهی کان مردمک چشم نگاری بودست

عمر خیام

ای دل چو زمانه می کند غمناکت ناگه برود ز تن روان پاکت
بر سبزه نشین و خوش بزی روزی چند زان پیش که سبزه بر دمد از خاکت

عمر خیام

بس خون کسان که چرخ بیباک بریخت بس گل که برآمد از گل و پاک بریخت
بر حسن و جوانی ای پسر غره مشو بس غنچه ناشگفته بر خاک بریخت

عمر خیام

طوریست که صد هزار موسیٰ دیدست
دیریست که صد هزار عیسیٰ دیدست

قصریست که صد هزار قیصر بگذشت
طاقیست که صد هزار کسریٰ دیدست

عمر خیام

دنیا دیدی و هر چه دیدی هیچ است
وان نیز که گفتی و شنیدی هیچ است

سرتاسر آفاق دویدی هیچ است
وان نیست که در خانه خزیدی هیچ است

عمر خیام

شادی مطلب که حاصل عمر دمی ست
هر ذرّه ز خاک کیقبادی و جمی ست

احوال جهان و اصل این عمر که هست
خوابی و خیالی و فریبی و دمی ست

عمر خیام

این کہنہ رباط را کہ عالم نام ست آرام گہ ابلق صبح و شام ست
بزم ست کہ واماندۂ صد جمشید ست قصریست کہ تکیہ گاہ صد بہرام ست

عمر خیام

آں قصر کہ بہرام درو جام گرفت روبہ بچہ کرد و شیر آرام گرفت
بہرام کہ گور می گرفتے دایم امروز نگر کہ گور بہرام گرفت

عمر خیام

چوں عمر ہمی رود چہ بغداد و چہ بلخ پیمانہ چو پُر شود چہ شیریں و چہ تلخ
می نوش کہ بعد از من و تو ماہ بسی از سلخ بغرہ آید از غرہ بہ سلخ

عمر خیام

آنها که کهن شدند آنها که نواند ‏ هر یک بمراد خویش یک یک بروند

این سفله جهان بکس نماند جاوید ‏ رفتند و روند و دیگر آیند و روند

عمر خیام

کم کن طمع از جهان بمیری خورسند ‏ وز نیک و بدِ زمانه بگسل پیوند

خوش باش چنانکه این دورِ فلک ‏ هم بگسلد و نماید این روزی چند

عمر خیام

این کوزه گران که دست در گل دارند ‏ عقل و خرد و هوش بر آن بگمارند

مشت و لگد و طپانچه تا چند زنند ‏ خاکی بدهان ست چه می پندارند

عمر خیام

لب بر لب کوزہ ہیچ دانی مقصود
یعنی لب من نیز چو لبہای تو بود
آخر چو وجود من نماند موجود
بہات چنیں شود بفرمان ودود

عمر خیام

گویند بہشت حوض و کوثر باشد
وانجا مئی ناب و شہد و شکر باشد
پر کن قدح بادہ و بر دستم نہ
نقدے ز ہزار نسیہ خوشتر باشد

عمر خیام

افسوس کہ نامۂ جوانی طے شد
ویں تازہ بہار شادمانی طے شد
واں مرغ طرب کہ نام او بود شباب
فریاد کہ کے آمد و ندانم کے شد

عمر خیام

افسوس کہ سرمایہ زکف بیروں شد — در دست اجل بسی جگرہا خوں شد

کس نامدازاں جہاں کہ تا پرسم ازو — کا حوال مسافرانِ عالم چوں شد

عمر خیام

گویند کہ مرد را ہنر می باید — یا نسبت عالی پدر می باید

اینہا ہمہ در زماں سابق بودند — بالفعل دریں زمانہ زر می باید

عمر خیام

خوش باش کہ عالم گزراں خواہد بود — روح از پئی تن نعرہ زناں خواہد بود

ایں کاسہ ہا کہ تو بینی یک چند — زیر قدمِ کوزہ گراں خواہد بود

عمر خیام

من دامن زہد و توبہ طے خواہم کرد
با موی سفید قصد می خواہم کرد
پیمانہ عمر من بہفتاد رسید
ایندم نکنم نشاط کے خواہم کرد

عمر خیام

دی کوزہ گری بدیدم اندر بازار
بر پارہ گلے کلند ہے زد بسیار
واں گلِ بزباں حال با وی میگفت
من ہمچو تو بودہ ام مرا نیکو دار

عمر خیام

عمرِ تو چہ دو صد و چہ سی صد چہ ہزار
زیں کہنہ سرا بروں برندت ناچار
گر بادشہی وگر گدائی بازار
ایں ہر دو بیک نرخ بود آخر کار

عمر خیام

لب بر لب کوزہ بردم از غایت آز تا زو طلبم واسطۂ عمر دراز
بامن بزبان حال می گفت این راز عمرے چو تو بودہ ام دمی بامن ساز

عمر خیام

مرغی دیدم نشستہ بر بارۂ طوس در پیش نہادہ کلۂ کیکاؤس
با کلہ ہمی گفت کہ افسوس افسوس کو بانگ جرسہا و کجا نالہ کوس

عمر خیام

در کارگہ کوزہ گری بودم دوش دیدم دو ہزار کوزہ گویا و خموش
ہر یک بزبان حال با من گفتند کو کوزہ گر و کوزہ خر و کوزہ فروش

عمر خیام

ای چرخ ز گردش تو خرسند نیم
آزادم کن که لایق بند نیم
گر میل تو با بے خرد و نا اہل ست
من نیز چناں اہل و خردمند نیم

عمر خیام

محرم ہستی که با تو گویم ہمدم
کز اول کار خود چه بود ست آدم
محنت زده سر رشته از گل غم
یک چند جہاں بخورد و برداشت قدم

عمر خیام

غره چه شوی به مسکن و کاشانه
بر عمر که ہست حاصلش افسانه
ہمخوابه باد ے و تو افروزی شمع
بر رہگزر سیل چه سازے خانه

عمر خیام

در کارگهِ کوزه گری کردم رای — در پایهٔ چرخ دیدم استاده بپای
میکرد سبو و کوزه را دسته و سر — از کلهٔ بادشاه واز دست گدای

عمر خیام

بر سنگ زدم دوش سبوی کاشی — سرمست بدم که کردم این اوباشی
با من بزبان حال می گفت سبو — من چون تو بدم تو نیز چون من باشی

عمر خیام

ای کوزه گرا بکوش گر هشیاری — تا چند کنی بر گل آدم خواری
انگشت فریدون و سر کیخسرو — بر چرخ نهاده چه می پنداری

عمر خیام

بر کوزه گرے بزیر کردم گذری
از خاک ہمی نمود ہر دم ہترے

من دیدم اگر ندیدہر بی بصری
خاک پدرم بر کف ہر کوزہ گرے

عمر خیام

ای چرخ چہ کردہ ام ترا راست بگوے
پیوستہ فگندہٗ مرا در تگ و پوے

نانم ندہی تا نبری کوے بکوے
آبم ندہی تا نبری آب ز روے

رضی آرتیمانی

ہر چند کہ پوشیدہ ترم عور ترم
ہر چند کہ نزدیک ترم دور ترم

سبحان اللہ! در آنجمال از حیرت
ہر چند کہ بینندہ ترم کور ترم

ملا محسن فیضی

اے آنکہ گماں کنی کہ داری ہمہ چیز — اینک روی از جہاں گذاری ہمہ چیز

یا بی باقی اگر ز فانی گذری — داری ہمہ چیز اگر نہ داری ہمہ چیز

شیخ سعدی

آں گل کہ ہنوز نو بدست آمدہ بُو — نشگفتہ تمام باد قہرش بر بود

بیچارہ بسے امید در خاطر داشت — امید دراز و عمر کوتاہ چہ سوُد

شیخ سعدی

چوں حال بدم در نظر دوست نکوست — دشمن ز جفا گو ز تنم برکن پوست

چوں دشمنِ بے رحم فرستادہ اوست — بد عہدم اگر نہ دارم ایں دشمن دوست

شیخ عراقی

ہر چند کہ دل را غم عشق آئین است | چشم است کہ آفتِ دلِ مسکین است
من معترفم کہ شاہد دل معنیست | اما چہ کنم کہ چشم صورت بین است

ملا محمد صادق

آنکس کہ خلا گفت محال است محال است | تا کیسۂ من بند و گوید کہ بجاست
از کیسۂ دل بپرس احوال مرا | شرمندۂ ایں طائفہ ام مد تہاست

ملا محمد صادق

کنجے فارغ نشستن از دنیا بہ | از منصب بے بقایش استغنا بہ
دنیا زنِ زشت و طالبانش گو زند | شوئے زن زشت روئے نابینا بہ

اشرفی سمرقندی

دل بستۂ روزگارِ پر زرق شدن
یا شیفتۂ بقائے چون برق شدن

چون مردمِ اندک آشنا در گرداب
دستے زدن است و عاقبت غرق شدن

اشرفی سمرقندی

آنم کہ ہمہ حریر پوشید تنم
تا سود ز خائیدن شکر دہنم

امروز بدلق و لقمۂ مرہونم
اے گردشِ روزگار کورے کہ منم

سرمد

سرمد تو ز ہیچ خلق یاری مطلب
از شاخ برہنہ سایہ داری مطلب

عزت ز قناعت ست و خواری ز طمع
با عزتِ خویش باش و یاری مطلب

سرمد

ہر کس بجہاں از پے نان دوست بود
یک دوست ندیدیم زجاں دوست بود
چوں سگ ز پے لقمہ بہر در بدوند
ایں ست نشاں کہ نام شاں دوست بود

سرمد

از اشک جگر تمام دریا شدہ ام
آشفتہ و دیوانہ صحرا شدہ ام
از صحبت ہمدماں بحدت قسم ست
تنہا شدہ ام رفیق عنقا شدہ ام

سرمد

در دہر اگر ہمسر افلاک شوی
پستی بگزیں کہ عاقبت خاک شوی
آسودگئ جہاں نیرزد بہ جوی
دامن افشاں ز حرص تا پاک شوی

سرمد

افسوس کہ غافل تو ز ہستی ہستی | پیوستہ ز صہبای رعونت مستی
ہر چند شوی بلند چوں شعلۂ خس | از شامتِ سرکشی در آخر پستی

سرمد

افسوس ز سر تا بقدم بوالہوسی | اندیشہ بکن ببیں چہ چیزی چہ کسی
آزاد بشو ز دامِ غفلت گفتم | تا در ہوسی۔ اسیر اندر قفسی

سرمد

افسوس کہ از کردۂ خود بیباکی | در دست ہوس جیب و گریباں چاکی
ایں یک دو نفس ہستی خود ہست شمار | پندار کہ بر خاک نۂ در خاکی

ملا رشدی رستم واری

هست این کرهٔ گل اثر مقبرهٔ   گردون لوحے بر زبر مقبرهٔ

گیتی لحدے و ما ہمہ مردہ در او   خورشید چراغے بہ سر مقبرهٔ

ابن یمین

ز روزگار حوادث امید امن مدار   کہ در تموز ندارد دلیل برف و ہوا

جہاں بحقۂ سربستہ باند از تقدیر   بروں برنگ منقش درون آن زہر بلا

ابن یمین

ہر کرا مال ہست خوردن نیست   او از آں مال بہرہ کے دارد

یا بہ تاراج حادثات رود   یا بمیراث خواہ بگزارد

ابن یمین

تعجب است مرا از طریق اهل خرد   که خویش را الملک الملک اعتبار کنند
بہ منفعت کہ ندارند خلق آزارند   چو منصبی کہ نیابند افتخار کنند

ابن یمین

اقبال را بقا نبود دل بر آن منہ   عمرے کہ در غرور گزاری ہبا بود
زمیست یا درت زمن اکنوں تو خود بہ بیں   اقبال را چو قلب کنی لا بقا بود

ابن یمین

ستمگر افلاکا کجہ رو اجفا کارا   نگو میت کہ مرا تاج و تخت شاہی دہ
نو ی و کہنہ رباطی دیک دو سر گردا   ز ہر کہ خواہ ستان و بہر کہ خواہی دہ

ابن یمین

منگر که دل ابن یمین پر خون شد   بنگر که ازیں سرای فانی چون شد
مصحف بکف و چشم براه و رو بدوست   با پیک اجل خنده زناں بیروں شد

حافظ شیرازی

گل گفت اگر دستگہے داشتمے   بگریختمی اگر رہے داشتمے
با بیگنہی مرا چنیں می سوزند   ای وای بمن گر گنہے داشتمے

حافظ شیرازی

گل را دیدم نشستہ بر تخت شہی   گفتا بشنو راستی از مرد رہی
من طفل و بیگنہ مرا می سوزند   اے واے بتو کہ پیری و پر گنہی

حافظ شیرازی

گویند که فردوس برین خواهد بود — فردا مئے ناب و حور عین خواهد بود
گر مائے و معشوق گزیدیم چہ باک — چوں عاقبتِ کار چنیں خواهد بود

حافظ شیرازی

از یار وفا که دید تا من بینم — راحت ز جفا که دید تا من بینم
تو عمر منی و بیوفائی چہ کنم — از عمر وفا که دید تا من بینم

شاہ سنجان خافی

خواهی که ترا رتبۂ ابرار رسد — مپسند که برکس ز تو آزار رسد
از مرگ میندیش و غم رزق مخور — کان هر دو بوقت خویش ناچار رسد

تمکین شروانی

تمکین ندیدی که جمله دیدی وگذشت ‌ ‌ ‌ رفتی و رساندی و رسیدی وگذشت
غمگین نشوی که واعظت کافر خواند ‌ ‌ ‌ فرداست که این خبر شنیدی وگذشت

عاشق اصفهانی

ای ساقی گل چهره زیبائی همه ‌ ‌ ‌ ای سرو سهی قامت رعنائی همه
پُرکن قدحے که زود خواهی دیدن ‌ ‌ ‌ خالی بکنار این چمن جای همه

منصف قاجار

خواهی که غمِ زمانه پستت نکند ‌ ‌ ‌ خیلِ الم آهنگِ شکستت نکند
درگردشِ چشمِ دلبران دیده مبند ‌ ‌ ‌ هشدار که یک پیاله مستت نکند

نصیرالدین اصفہانی

آمد سپہ بہار و شد لشکر دے　　بر شاخ نگر شگوفہ چون افسر کے
زاں پیش کہ خیل وے رسد باز زپے　　در پای گل از دست منہ ساغر مے

ہدایت طبرستانی

ایں درد چہ درد ست کہ درمانش نیست　　ایں کار چہ کار ست کہ سامانش نیست
بسیار برفتیم و نشد راہ تمام　　ایں راہ چہ راہ است کہ پایانش نیست

امیر ابو اسحٰق

افسوس کہ مرغ عمر را دانہ نماند　　امید بہیچ خویش و بیگانہ نماند
دردا و دریغا کہ دریں مدت عمر　　از ہر چہ بگفتیم جز افسانہ نماند

امیر ابواسحٰق

با چرخ ستیزہ کار مستیز و برو
با گردش دہر در میامیز و برو

یک کاسۂ زہر است کہ مرگش خوانند
خوش درکش و جرعہ بر جہان ریز و برو

جامیؒ

گیرم کہ ز علم واضع زیج منم
فرماں دہ روزگار پر پیچ منم

از دیدہ اعتبار چوں درنگرم
دنیا ہیچ است و ہیچ در ہیچ منم

جامیؒ

آنرا کہ شراب ناب بیہوشش کرد
از موی سفید پنبہ در گوشش کرد

ایام شباب یک یک آید یادش
چوں خواب خوشی کہ کس فراموشش کرد

ارشد سمرقندی

کسے کز وہنر و عیب باز خواہی جست — بہانہ ساز و گفتارش اندر آر نخست

سفال را از طپانچہ زدن ببانگ آرد — ببانگ گردد پیدا اشکستگی ز درست

اوحدالدین کرمانی

اوحد در دل میزنی آخر دل کو — عمریست کہ راہ میروی منزل کو

تا کے گوئی ز خلوت و خلوتیاں — پنجاہ و دو چلہ داشتی حاصل کو

اوحدالدین کرمانی

ای چرخ چو مہر زیر میغت بردہ — گیتی بہ ستم اجل بہ تیغت بردہ

پروردہ بصد ناز جہانت اول — و آخر ز جہاں بصد دریغت بردہ

بدیعی سیستانی

تا کے باشی برائے نانے بامید — هر جای دهر دری چو قرص خورشید

بازادهٔ خاطر و نم دیدہ بساز — کاین آب و ان پست و ان نانِ سفید

بندار رازی

از مرگ حذر کردن دو روز روا نیست — روزیکه قضا باشد و روزے که قضا نیست

روزیکه قضا باشد کوشش ندهد سود — روزیکه قضا نیست در و مرگ روا نیست

بندار رازی

با بط میگفت ماهیے در تب و تاب — غم نیست بجوی رفته باز آید آب

بط گفت چو من قدید گشتم تو کباب — دنیا پسِ مرگِ ما چه دریا چه سراب

بہاءالدین بغدادی

اے طالب دنیا تو یکے مزدوری
وے طالب خلد از حقیقت دوری

اے شاد بہر دو عالم از بیخبری
شادی کہ غمش ندیدہ معذوری

کمال الدین اصفہانی

چو عادت است کہ ابنای وقت در ہر عہد
کرم بلاف ز عہد گزشتہ واگویند

بر آں گروہ بباید گریست کز پس ما
حکایتِ کرم از روزگارِ ما گویند

نصیر الدین طوسی

گر ز انکہ بر استخواں نماند رگ و پے
از خانہ تسلیم منہ بیروں پے

گردن منہ از خصم بود رستمِ زال
منت مکش از دوست شود حاتم طے

نصیرالدین طوسی

اے بیخبران شکل مُوتّہم ہیچ است — دین دائرہ و سطح مجسّم ہیچ است

خوش باش کہ در نشیمن کون و فساد — وابستۂ یکدمی و آنہم ہیچ است

مجیر بیلقانی

گل صبحدم از باد بر آشفت و بریخت — وز حالت خود حکایتے گفت و بریخت

بد عہدی عمر بین کہ خونین دل من — سر بر زد و غنچہ کرد و بشگفت و بریخت

مراد قزوینی

ای مولوی از کبر دماغت گندہ — ہر گہ کہ کند بر تو سلام این بندہ

چنداں حرکت بکن کہ از روی قیاس — معلوم شود کہ مردہ یا زندہ

مقیمی

افسوس که گلرخان کفن پوش شدند
وز خاطر یکدگر فراموش شدند

آناں که بصد زبان سخن می گفتند
آیا چه شنیدند که خاموش شدند

مقیمی

دنیا خوابی ست کش عدم تعبیر ست
صید اجل ست گر جوان و پیر ست

هم روی زمین پر ست و هم زیر زمین
این صفحۂ خاک هر دو تصویر ست

یحیی کاشی

یحییٰ بجهاں نمیتواں خنداں شد
حیف از عمری که صرف زنداں شد

دل زنده کسی بود که چوں شمع مزار
پیش از مردن مقیم گورستاں شد

یعقوب ترکمان

دنیا که دراں ثبات کم می بینیم در هر فرحش هزار غم می بینیم
چوں کهنه رباطی ست که از هر طرفش راهی به بیابانِ عدم می بینیم

احمد ملاطی

ایام شباب رفت و خیل و حشمش تلخ ست مئی پیری و من می چشمش
خم گشته قدم ز پیری و من ز عصا زه کرده ام ایں کمان و خوش می کشمش

حاجی

در خوابگه جهان من شیدائی چشمی که بکشودم از پئے بینائی
دیدم که درو نبود بیدار کسے من نیز بخواب رفتم از تنهائی

حاجی

تا در نگری نه سرو مانده ست و نه بید	نی خارستان غم نه گلزار امید
دهقانِ فلک خرمن عمرِ ما را	می پیماید بکیل ماه و خورشید

لطفی تبریزی

یکچند پی گردش افلاک شدیم	یکچند پی دانش و ادراک شدیم
از آمد و رفت خود همی فهمیدیم	کز خاک برآمدیم و در خاک شدیم

مظفر کرمانی

افسوس که همدمانِ مونس رفتند	یاران موافق و مهندس رفتند
آنانکه بهم نشسته بودیم همه	هر یک به بهانهٔ ز مجلس رفتند

معین شیرازی

ایام لقا چو باد نوروز گذشت　　روز و شب با محنت و سوز گذشت

تا چشم نهادیم بہم صبح دمید　　تا چشم کشادیم زہم روز گذشت

مہدی کوکب

چوں حاصل عمر تو فریبی دو می ست　　بیداد مکن گرت بہر دم ستمی ست

مغرور مشو بجود کہ اصل من و تو　　گردی و شراری و نسیمی و می ست

میر تقی

دائم بگناہ نفس راغب بودہ　　قالب عاصی و روح تائب بودہ

موگشت سفید و رو سپیدم ننمود　　ایں پیری من صباح کاذب بودہ

نجم الدین رازی

هر سبزه که بر کنار جوی رسته ست   گوی ز خط فرشته خوی رسته ست
تا بر سر لاله پا بخواری ننهی   کان لاله ز خاک لاله روی رسته ست

هلالی

تا کی دلت از چرخ حزیں خواهد بود   با محنت و درد همنشیں خواهد بود
خوش باش که روزگار پیش از من و تو   تا بود چنیں بود و چنیں خواهد بود

عاقل

یک شیشه ندیدم که تواش سنگ نه   یک گل نشکستم که تواش رنگ نه
ای مایهٔ داد ایں چه بیدادگری ست   صلحی نشنیدم که تواش جنگ نه

شمس الدوله محمدؐ بلخی

هر لاله که چشم کوهسارے بودست
صد قطره زخون تاجدارے بودست

مسپر بقدم سبزهٔ بستاں گستاخ
کاں وسمۂ ابروی نگاری بودست

بیدل

گیرم که سریت ز بلور و شیشست
سنگش داند هر آنکه او را چشمست

ایں مسند قاقم و سمور و سنجاب
در دیدهٔ بوریانشیناں پشمست

مشتاق

گل روی بتِ عشوه فروشی بودست
نرگس چشمِ پیاله نوشی بودست

خاکی که دریں چمن برو می گذریم
پای و سری و چشم و گوشی بودست

ملا یک قمی

بابطا می گفت ماہیے در تب و تاب   می گشت چو در آتشِ سوزندہ کباب

دردا و دریغا کہ دریں دیر خراب   گہ بر سرِ آتشیم و گہ بر سرِ آب

علی حزیں

خورشید علم بکوہساراں ز دو رفت   دلدار درِ امیدواراں ز دو رفت

بلبل وستان نو بہاراں ز دو رفت   گل خندہ بوضع روزگاراں ز دو رفت

علی حزیں

چوں چرخ فلک در اضطرابیم ہمہ   در محنت و غم بہ پیچ و تابیم ہمہ

از ہر دو روزہ عمر اے یار عزیز   بنگر کہ چگونہ در عذابیم ہمہ

میر کیکاوس بن قابوس

گر مرگ برآورد ز بدخواہِ تو دود — از مردن او شاد چرا گشتی زود

چوں مرگ مرا نیز بخواہد فرسود — از مرگ کسے شاد چرا باید بود

فصاحت خاں رازی

راحت ز ازل نیست بعالم موجود — زیں مہلکہ ہر کس کہ بروں رفت آسود

عمریست بزندان وجودم راضی — در قید حیات تا بکے خواہد بود

عرفی شیرازی

رفتم بجنازۂ یکے تن کہ فرد — صد سال ز باغِ عیش گل چید و بمرد

گفتم کہ بروں بری ازیں باغ وبہا — گفتا دلِ پرخوں کہ تو ہم خواہی مرد

مرزا فصیحی ہروی

دوران فلک روز و شبان میگذرد | بس دور گذشت ہمچنان میگذرد
از بہر دو روزہ عمر دلتنگ مباش | ای غنچہ شگفتہ شو جہان میگذرد

مرزا جلال الدین ابو الخیر عاشق

نہ سایۂ بید و نی سخن خواہد ماند | نہ حسن بتان سیم تن خواہد ماند
این عالم بیوفا کہ من می بینم | نی نازِ تو نے نیازِ من خواہد ماند

مُلّا محمد صوفی

ای شاہ نہ تخت و نہ نگیں می ماند | آخر بتو یک دو گز زمیں می ماند
صندوق خود و کاسۂ درویش را | خالی کن و پر کن کہ ہمیں می ماند

کمال الدین اسمٰعیل

ایوان سرِ بر فلک افراشتہ گیر وین زیر زمین بگنج انباشتہ گیر

وین سیم کہ جو جو بہمش می آری خرمن خرمن بجای بگذاشتہ گیر

کمال الدین اسمٰعیل

ای دل زر و سیم رابنیدیش و بخور آں وز پسِ پیں زاغمی از پیش بخور

اندر غمِ این و آں بسر بردی عمر خوردی غمِ ہر چیز و غمِ خویش بخور

مولانا حسین یزدی

زیں تودۂ خاک چوں مسیحا بگذر از خواب و خور و سبزہ و صحرا بگذر

خر نیستے از آب و علف دست بدار سگ نیستے از جیفۂ دنیا بگذر

خان اعظم موسوم بعزیز کوکا

ای دل چو بود عاریتِ عمر عزیز
زنهار که صرفش مکن الا بدو چیز

یا مهر نگاری که پسندیده بود
یا صحبت یاری که بود اہل تمیز

شیخ عطار

وی بر سر خاک دستی با دل ریش
میباریدم خون جگر بر رخ خویش

آواز آمد که چند گرئی بر ما
بر خود بگری که کار داری در پیش

حاجی محمد خان قدسی مشہدی

زد قافلہ سالار پئے کوچ دہل
تو گرم بخوردن می و چیدن گل

برخیز ز آب و بگذران بارت را
زان پیش که آب بگذرد از سر پل

شیخ احمد غزالی

پاک از عدم آمدیم و ناپاک شدیم — آسوده در آمدیم و غمناک شدیم
بودیم ز خاک تیره در آتش و آب — دادیم بباد عمر و در خاک شدیم

ملا شرف الدین علی یزدی

گر جام طرب بمسند جم زده ایم — جز باد بدست نیست تا دم زده ایم
پیدا شده عالمے و پنہاں گشتہ — تا چشم کشادہ ایم و برہم زده ایم

سلطان سنجر سلجوقی

با جان بجهاندار سپردیم و شدیم — زحمت ز میان خلق بردیم و شدیم
روزی دو سه گر بما سپردند جہاں — ما نیز بدیگراں سپردیم و شدیم

میر باقر داماد اشراق

اشراق دل از غم تباں شاد مکن
بت خانہ ز سنگِ کعبہ آباد مکن

این دیر خراب آبادی نیست
رو در رہِ سیل خانہ بنیاد مکن

جہانگیر بادشاہ

ای آنکہ غم زمانہ پاکت خوردن
اندوہ دلِ وسوسہ ناکت خوردہ

مانندۂ قطرہای شبنم زبین
جا گرم نکردہ کہ خاکت خوردہ

حکیم رکنائی مسیح

ای خواجہ کہ رخ چو بدر آراستہ
تا درنگری چو ماہِ نو کاستہ

امروز بکش بادہ کہ فردا چون گرد
از دامنِ روزگار برخاستہ

فضلی جیر دقانی

فضلی چه بکار خویش حیران شدهٔ — فرداست که چوں گل از گلستان شدهٔ

مانند مزار بیکساں بر سر راه — تا در نگری بخاک یکساں شدهٔ

شیخ رباعی مشهدی

ہنگام سپیده دم خروسِ سحری — دانی که چرا ہمی کند نوحہ گری

یعنے که نمودند در آئینہ صبح — کز عمر شبے گذشت و تو بیخبری

طالب آملی

این دہر که حاصلش نیرز دبجوی — نہ موسمِ کشت ست درو نہ درو ے

از کہنہ و نو نصیب احباب درد — دردِ کہن ست و برسرش داغِ نو ے

مرزا حنیف امین

تا کے طلبِ وزی ہر روزہ کنی   اسبابِ طرب زلعل و فیروزہ کنی
در چشمۂ حیواں اگر آید اجلت   مہلت ندہد کہ آب در کوزہ کنی

عنایت تبریزی

تا چند دلا بفکر دنیا باشی   در فکر زیان و سود و سودا باشی
امروز بخور کہ روزئے فردایت   فردا باشد اگر تو فردا باشی

غیوری کابلی

دیریست دلا جہاں پرستی چہ شدی   بس طرف بمال و جاہ بستی چہ شدی
از صحبتِ خلق رو بہ تنہائی کن   عمری بجہانیان نشستی چہ شدی

درد

هر چند همه باب و رنگ آمده ایم | از شیشهٔ دل بزیر سنگ آمده ایم
تا کے بگرفتگی خاطر سازیم | چون غنچه ز وضع خویش تنگ آمده ایم

درد

ای درد ازین بزم اگر باخبری | بیهوده چرا بهر طرف می نگری
بر خویش چو شمع چشم بکشا کاینجا | هر چند ستادهٔ ولی می گذری

درد

گوہر حقیقتی کہ ہستیش نگفت | گو گوہر معنئی کہ ایجاد نہ سفت
گلزار جہاں طرفہ سرای کہن ست | ای درد کدام گل کہ اینجا نشگفت

درد

تمیز کہ غیر نقش تشویش مست ہر لحظہ بہ سبز رنگی رنگی پیوست
گفتم وحدت چساں بکثرت گنجد دل آمد و پیش روئیم آئینہ شکست

درد

ہر چند کہ اسفلیم لیک اعلائیم سنگیم ولے کعبۂ ہر سینائیم
جز نامِ دگر زما نباید طلبید مانند نگیں جلوہ گہِ اسمائیم

درد

باعث شدہ بر عروج ما پستیٔ ما ہشیاری ما فزودہ از مستیٔ ما
آگاہ ز آگاہی خود ساختہ است عارض شدہ غفلتی کہ بر ہستیٔ ما

درد

چوں دود نہ پیچد از چہ سودا بدماغ کردہ ست جگر غم احبا ہمہ داغ
رفتند بخواب اہل بزم و مارا بازست ہنوز چشم مانند چراغ

درد

نی آنکہ دوا ہیچ ندارد اثری موقوف نہ زندگی بہر برگ و بری
مشروط بہ شرط این و آن نیست کہ ہست نبض مرض و شفا بدست دگری

درد

تا کے مغرور بادشاہی بودن ہنگامہ گر جہاں پناہی بودن
امروز بہر چہ می توانی می ناز فردا تو بیادِ کس نخواہی بودن

درد

شاها چو گدا با دل غمناک نشین　　بیباک چنین نه زیر افلاک نشین

زان پیش که با خاک برابر گردی　　از تخت فرود آ و بر خاک نشین

درد

ای بیخود غفلت بچه فرزانه شوی　　چشم پر آب همچو پیمانه شوی

امروز ز افسانه ترا خواب آمد　　فرداست که میخوابی و افسانه شوی

درد

خلقی در جستجوی مال و جاہے　　جمعی بتلاش دلبر دلخواہے

هر کس بخیال آرزوے دارد　　مائیم و تمنائے دلِ آگاہے

درد

تا پرده کشای عالم کیف وکمیم   پیدا کن جلوهٔ حدوث قدیم
از هستی با فنا پذیر و صورت   مانند سراب نقشبند عدمیم

درد

یک عمر گدائی از گردون کردیم   وز کوری دل نظر بهر دون کردیم
اکنون که نموده ایم چشمی پیدا   مانند حباب کاسه واژون کردیم

درد

سلطان که بر اسباب هوس می نازد   بر بال و پر خود چو مگس می نازد
درویش که بی نوای بی پرواست   بر خاطر بی نیاز بس می نازد

درد

ای حاصل تو زندگانی مردن — تا چند پئ حیات فانی مردن
ای غرہ وہم خودپرستی مردی — پیش از مردن اگر توانی مردن

درد

خون جگرت ہنوز خوردن باقیست — یعنے نفسے چند شمردن باقیست
از کشمکش ہستئ آفت بنیاد — معلوم نجات تا کہ مردن باقیست

درد

صد حیف کہ جملہ دوستداران رفتند — زین دشت تمام شہسواران رفتند
اکنون من وامانده چہ سازم چہ کنم — ای درد کجا این ہمہ یاران رفتند

درد

صد حیف ز چشم گلستانی رفته ست | در خاک ز حسن کاردانی رفته ست
در دیدهٔ حلقهٔ نگاه مانندِ غبار | از پیش نظر بسکه جهانی رفته ست

درد

ساز سفری اکابر آراسته اند | تا هم بر کاب گرچنین خواسته اند
ای درد تو هم برای تعظیم اکنوں | برخیز که اہل بزم برخاسته اند

درد

گر خاطر تو شاد دگر غمگین ست | اندیشه مکن که حال عالم این ست
احوال جهانیاں بیکصورت نیست | یعنی که جهاں عبارت از تلوین ست

درد

خلقی بتلاش اینکه میباید خورد جمعی ساعی که توشهٔ باید برد

ای درد من مرده دلِ ناکاره میمیرم ازین فکر که میباید مرد

درد

یکچند اگر خلق دگر خواند چه شد نام تو پس از تو بر زبان راند چه شد

بیش از افسانه نیست هستی تو درد افسانهٔ گر نماند و رماند چه شد

درد

شاهاں که بر اوج خیمه آراسته اند مانند فلک شوکت ازاں خواسته اند

شام و سحری چند دریں گردش گل چوں مهر نشسته اند و برخاسته اند

درد

گر جان علم از ناله برافراشت چه شد
در چشم ز اشک خرمن انباشت چه شد

بر دل نگهی میکنم و حیرانم
کاین آئینه صورتی بخود داشت چه شد

درد

آنکس که لباس عشق برخویش گزید
جز گریه ز خویش و خنده از یار ندید

دیدیم به باغ از سر ناز و نیاز
بلبل نالید و گل بحالش خندید

درد

ای درد جوانی از کنارِ تو رمید
پیری بسرت سفیدی آورد پدید

تا چند کنی زبان درازی چون شمع
خاموشی به که صبح نزدیک رسید

درد

مردے باشی و پاس مروت نبود　　بر نالهٔ درد آه سردت نبود
افسوس برین حالت بیدردی تو　　صد حیف دلے داری و دردت نبود

درد

بعد از من و تو زمانه خواهد ماند　　روز و شب و کارخانه خواهد ماند
بالفعل هر آنچه نقد حال من و تست　　بهر دگران فسانه خواهد ماند

درد

دهلی که خراب کرده اکنون دهرش　　جاری شده اشکها بجای نهرش
بودست این شهر مثل روی خوبان　　چون خط بتان بود سواد شهرش

درد

ای درد توی چراغ کاشانهٔ دل — روشن بود از چشم تو پیمانهٔ دل

تو خاک نشین و گوشه گیری جایت — یا گوشهٔ خاطر ست یا خانهٔ دل

درد

پر مضطربم طرفه بیانے دارم — گہ می طپم و گاه فغانے دارم

در مسلخ دہر ہمچو بسمل اے درد — آرام کجاست تا که جانی دارم

درد

ای درد چو شمشیر اجل کرد دو نیم — دیگیر ز جہانیاں چه امید و چه بیم

ما را چه خبر چو زیں گلستاں رفتیم — در باغ سموم مے وزد یا که نسیم

درد

افسوس کہ شد صحبت احباب تباہ ماتم و غم جوانی و نالہ و آہ
پیری برہم نمود بزم عشرت ای شمع سحر دمید روی تو سیاہ

درد

ہر چند کہ پردہا درید ند ہمہ روئے بے پردگی ندیدند ہمہ
افسانۂ او کہ گوشہا پر کردہ در قصۂ ما و من شنیدند ہمہ

آزاد بلگرامی

با ہر کہ دوستی خود اظہار میکنم خوابیدہ دشمنیست کہ بیدار می کنم
از بسکہ در زمانہ یکے اہل درد نیست اظہار درد خویش بہ دیوار می کنم

آزاد بلگرامی

ای خواجه بکن تا بتوانی طلب علم کاندر طلب روزی هر روزه بمانی

رو مسخرگی پیشه کن و مطربی آموز تا داد خود از کهتر و مهتر بستانی

آزاد بلگرامی

کس را خبری نیست چه آید فردا نیرنگیٔ قدرت چه نماید فردا

نومید مشو ز مژدهٔ عالم غیب شب حامله ست تا چه زاید فردا

غالب دہلوی

ای آنکه ترا سعی بدرمان من ست منعم مکن از باده که نقصان من ست

حیف ست که بعد من بمیراث رود این یک دو سه خم که در شبستان من ست

غالب دہلوی

در بزم نشاط خفتگان را چہ نشاط — از عربدہ پای بستگان را چہ نشاط

گر ابر شراب ناب بارد غالب — ما جام و سبو شکستگان را چہ نشاط

غالب دہلوی

در باغِ مراد ما ز بیدادِ تگرگ — نی نخل بجای ماند نے شاخ نہ برگ

چوں خانہ خراب ست چہ نالیم ز سیل — چوں زیست وبال ست چہ ترسیم ز مرگ

غالب دہلوی

ہر چند تواں بے سیر و ساماں بودن — بازیچۂ خوی زشت نتواں بودن

باللہ کہ ز دشنہ بر جگر سخت تر ست — از کردۂ خویشتن پشیماں بودن

غالب دہلوی

بازی خورِ روزگار بودم ہمہ عمر — از بخت امیدوار بودم ہمہ عمر
ہمسایہ بفکرِ سود ماندم ہمہ جا — بے وعدہ در انتظار بودم ہمہ عمر

غالب دہلوی

باید کہ دلت زغصہ درہم نشود — از رفتنِ زر دستخوش غم نشود
ایں سیم و زر ست خواجہ ایں سیم و زر ست — غم نیست کہ ہر چند خوری کم نشود

غالب دہلوی

تا چند بہ ہنگامہ سلامت باشی — تا چند ستمکشِ اقامت باشی
گفتی کہ نباشد شبِ غم راسحری — حیف ست کہ منکرِ قیامت باشی

غالب دہلوی

ای تیرہ زمیں کہ بودہٗ بستر من　　هر خاک که باتست همه بر سر من
زر بهر کساں و بهر من دانه و دام　　ای مادر دیگراں و مادندر من

غنی

هوش ست که سرمایهٔ صد درد سرست　　فارغ بال آنکه از جهاں بیخبرست
در بیضه نمی کنند مرغاں فریاد　　هر چند که بیضه از قفس تنگ ترست

غنی

تا چرخ فلک چو آسیا هست بگرد　　چوں صبح نداریم غذا جز دم سرد
ما کاسه نداریم که دریوزه کنیم　　دریوزه برائے کاسه می باید کرد

ذرّہ اکبرآبادی

گر ما بگذشت واین دل زار ہماں سرما بگذشت واین دلِ زار ہماں
القصہ ہزار گرم وسردِ عالم برما بگذشت واین دلِ زار ہماں

ابن یمین

سیہ بادروی سپہر کبود کہ با کینہ جفت ست وبامہر طاق
بہ عیسیٰ مریم خرے میدہد بکودن ہمی میدہد صد براق

آزاد بلگرامی

گریال کہ نالہ می کند وقت گری دانی غرضش چیست ازیں نوحہ گری
یعنے کہ گری گری شود عمر تو کم پیمانۂ عمر پر شود تا نگری

رضی ارتیمانی

اے دل۔ شادی بہ سوز ماتم امنیت | بیگانۂ عالم غمی۔ غم این است
دوزخ بہ مکافاتِ تو درماندہ و تو | جنت طلبی چرا؟ جہنم این است

سحابی استرآبادی

تا گردش چرخ و دورِ می باشد | بس روز بد و حال بتر می باشد
جویائے صفائی بکدورت درسائی | روشنگر را دستِ سیہ می باشد

سحابی استرآبادی

صاحب نظرِ عشق کہ عالی گہر است | آرا گہش زہر و عالم بدر است
عز و نیاز اہل دنیاست ہمہ | قدرِ کہ دجوز کثرتِ گاؤ خر است

سحابی استر آبادی

هر کس با شد روی به هر جا دارد   او صورت حال خود تمنا دارد
بے مغزاں را سوی خود می خواند   کوسِ شاہی کایں ہمہ غوغا دارد

سید احمد حسین امجد حیدر آبادی

سر رشتہ ننگ و نام در کف دارند   ایں مقتدیان امام در کف دارند
منگر بہ لباس دلق پوشاں کایشاں   از دانہ سبحہ دام در کف دارند

سید احمد حسین امجد حیدر آبادی

دنیاست ہمہ سراب آثار غلط   ایں نقش و نگار ہست صد بار غلط
مطلب مطلب ز کار گاہِ عالم   کایں نسخہ خوش خط ست بسیار غلط

سید احمد حسین امجد حیدرآبادی

از دہر اگر دست دہد چشم بہ بند تا چشمت اجل نہ بد کند چشم بہ بند
گر سفلہ رسد بجاہ۔ بگریز ازو چوں گرد بر آسمان رود چشم بہ بند

ڈاکٹر سر محمد اقبال

بگوشم آمد از خاکِ مزارے کہ در زیرِ زمیں ہم می تواں زیست
نفس دارد و لیکن جاں ندارد کسے کو بر مرادِ دیگراں زیست

ڈاکٹر سر محمد اقبال

میانِ لالہ و گل آشیاں گیر ز مرغِ نغمہ خواں درسِ فغاں گیر
اگر از ناتوانی گشتہ پیر نصیبے از شبابِ ایں جہاں گیر

ڈاکٹر سر محمدؒ اقبال

قبائے زندگانی چاک تا کے — چو موراں آشیاں در خاک تا کے
بہ پرواز آ و شاہینی بیاموز — تلاشِ دانہ در خاشاک تا کے

ڈاکٹر سر محمدؒ اقبال

زمین خاکِ درِ میخانۂ ما — فلک یک گردشِ پیمانۂ ما
حدیثِ سوز و سازِ ما دراز است — جہاں دیباچۂ افسانۂ ما

ڈاکٹر سر محمدؒ اقبال

سکندر رفت و شمشیر و علم رفت — خراجِ شہر و گنجِ کان و یم رفت
امم را از شہاں پائندہ تر دان — نمی بینی کہ ایراں ماند و جم رفت

عشق حقیقی

مولانا جلال الدین رومی

ایں مستیٔ من ز بادہ حمرا نیست — ایں بادہ بجز در قدحِ سودا نیست

تو آمدہ کہ بادۂ من ریزی — من آں مستم کہ بادہ ام پیدا نیست

مولانا جلال الدین رومی

در مذہبِ عاشقاں قرارِ دگر است — ویں بادۂ نابِ اخمارِ دگر است

ہر علم کہ در مدرسہ حاصل گردد — کارِ دگر است و عشق کارِ دگر است

مولانا جلال الدین رومی

عشق آمد و شد چو خونم اندر رگ و پوست
تا کرد مرا خالی و پر کرد ز دوست

اجزائے وجودم ہمگی دوست گرفت
نامیست ز من بر من و باقی ہمہ اوست

مولانا جلال الدین رومی

انصاف بدہ کہ عشق نیکو کار است
زانست خلل کہ طبع بدکردار است

تو شہوتِ خویش را لقب عشق نہی
از شہوت تا عشق رہِ بسیار است

مولانا جلال الدین رومی

دستت دو و پایت دو و چشمت دو رواست
اما دل و معشوق دو تا ئیش خطاست

معشوقہ بہانہ است و معشوق خداست
آنکس کہ دو پنداشت جہود و ترساست

مولانا جلال الدین رومی

آں یار کشید باز دستم امروز — از دست شدم دست گسستم امروز

یک مست نیم ہزار مستم امروز — دیوانہ و دیوانہ پرستم امروز

مولانا جلال الدین رومی

من دوش بخواب دیدہ بودم قمری — زہرہ صفتی عجائبے سیمبرے

امروز بگرد ہر درے می گردم — کز یارِ دوشینہ کہ دارد خبرے

خواجہ عبداللہ انصاری

مست توام از جرعہ و جام آزادم — مرغ توام از دانہ و دام آزادم

مقصود من از کعبہ و بت خانہ توئی — ورنہ من ازیں ہر دو مقام آزادم

خواجہ عبداللہ انصاری

یارب! ز تو آں منِ گدا میخواہم افزوں ز ہزار پادشا میخواہم
ہر کس ز درِ تو حاجتی میخواہد من آمدہ ام از تو ترا میخواہم

ابوسعید مہنہ

اے روے تو مہرِ عالم آراے ہمہ وصل تو شب و روز تمناے ہمہ
گر با دگراں بہ ز منی واے بمن ور با ہمہ کس ہمچو منی واے ہمہ

ابوسعید مہنہ

از بادِ صبا دلم چو بوے تو گرفت بگذاشت مرا و جستجوے تو گرفت
اکنوں ز منش ہیچ نمی آید یاد بوے تو گرفتہ بود خوے تو گرفت

ابوسعید مہنہ

شب خیز کہ عاشقاں بشب راز کنند   گردِ در و بامِ دوست پرواز کنند

ہر جا کہ درے بود بہ شب بر بندند   اِلّا درِ دوست را کہ شب باز کنند

ابوسعید مہنہ

اے عشق! بہ دردِ تو سرے میباید   صیدِ تو زمن قوی ترے میباید

من مرغِ بیک شعلہ کبابم بگذار   کایں آتش را سمندرے میباید

ابوسعید مہنہ

زاں پیش کہ طاقِ چرخِ اعلیٰ زدہ اند   ویں بارگہ سپہر مینا زدہ اند

ما در عدم آبادِ ازل خوش خفتہ   بے ما رقمِ عشقِ تو بر ما زدہ اند

ابوسعید مہنہ

جسمم ہمہ اشک گشت و چشمم بگریست ۔ در عشق تو بے جسم ہمی باید زیست

از من اثرے نماندہ ایں عشق از چیست ۔ چوں من ہمہ معشوق شدم عاشق کیست

ابوسعید مہنہ

راہِ تو بہر قدم کہ پویند خوش است ۔ وصلِ تو بہر سبب کہ جویند خوش ست

روی تو بہر دیدہ کہ بنیند نکوست ۔ نامِ تو بہر زباں کہ گویند خوش ست

ابوسعید مہنہ

غازی برہ شہادت اندر تگ و پوست ۔ غافل کہ شہید عشق فاضل تر ازوست

در روزِ قیامت ایں بداں کے ماند ۔ کایں کشتہ دشمن است واں کشتہ دوست

ابوسعید مهنه

مردانِ رهش میل به هستی نکنند
خودبینی و خویشتن پرستی نکنند

انجا که مجردانِ حق می نوشند
خم خانه تهی کنند و مستی نکنند

ابوسعید مهنه

ای آنکه دوای دردمندان دانی
درمان و علاج مستمندان دانی

احوالِ دلِ خویش چه گویم با تو
ناگفته تو خود هزار چندان دانی

ابوسعید مهنه

در حضرت ما دوستیٔ یکدله کن
هر چیز که غیر ماست آنرا یله کن

یک صبح باخلاص بیا بر درِ من
گر کارِ تو بر نیاید آنگه گله کن

ابوسعید مهنه

ای در دلِ من اصل تمنا همه تو
وی در سرِ من مایهٔ سودا همه تو

هر چند به روزگار در می نگرم
امروز همه توئی و فردا همه تو

ابوسعید مهنه

عودم چو نبود چوب بید آوردم
روی سیه و موی سفید آوردم

خود فرمودهٔ آنکه ناامیدی کفرست
فرمان تو بردم و امید آوردم

ابوسعید مهنه

من کیستم آتش بدل افروختهٔ
در خرمن عشق دانه اندوختهٔ

در راه وفا چو سنگ آتش زده ام
شاید که رسم به صحبتِ سوختهٔ

ابو سعید مہنہ

دیرست کہ تیر فقر را آماجم
بر طارم افلاک فلاکت تاجم
یک شمہ ز مفلسیٔ خود بر گویم
چندانکہ خدا غنی ست من محتاجم

ابو سعید مہنہ

ساقی اگرم می ندہی می میرم
در ساغر من ز کف نہی می میرم
پیمانۂ ہر کہ پر شود می میرد
پیمانہ من چو پر تہی می میرم

ابو سعید مہنہ

در دیر شدم ما حضری آوردند
یعنی ز شراب ساغری آوردند
کیفیت او مرا ز خود بیخود کرد
بردند مرا و دیگرے آوردند

ابو سعید مہنہ

دل جز رہِ عشق تو نپوید ہرگز　　جز محنت و درد تو نجوید ہرگز
صحرای دلم عشق تو شورستاں کرد　　تا مہر کسے درا و نروید ہرگز

ابو سعید مہنہ

پرسید یکی منزل آں مہر گسل　　گفتم کہ دلِ منست اورا منزل
گفتا کہ دلت کجاست گفتم برِ اُو　　پرسید کہ او کجاست گفتم در دل

ابو سعید مہنہ

دردی داریم و سینۂ بریانی　　عشقے داریم و دیدۂ گریانی
عشقی و چہ عشق عشقِ عالم سوزی　　دردی و چہ درد دردِ بیدرمانی

سحابی استرآبادی

اے در دلِ ہر ذرہ از مہر تو شور | چشم خرد از تاب جمالت شدہ کور
عشقت ز ازل تا بہ ابد ہمرہ جاں | باقی ہمہ آشنا ولے تا لبِ گور

سحابی استرآبادی

آنرا کہ ز ہر دو کون استغنا نیست | در بارگہ عشق مقدس جا نیست
ہر جا مگس پر چہ بالا و چہ پست | جز شیفتہ و ربودۂ حلوا نیست

سحابی استرآبادی

در یاری نیست ہرگز م کام و طرب | جز پاس دلِ یار کہ این است ادب
در عشق دوئی راہ ندارد یعنی | یا خاطرِ خویش یا دلِ دوست طلب

سحابی استرآبادی

بگرفته زبس عشق سراپائے مرا | نگذاشته در خاطرِ من جائے مرا
امروز چناں پُر است از او این دلِ تنگ | کانجا نبود رہ غمِ فردائے مرا

سحابی استرآبادی

ہر یار اگرچہ یارِ دیگر دارد | یار ازلی اعتبارِ دیگر دارد
پر بر تنِ مرغ نیست بیکار یکے | اما پر و بال کارِ دیگر دارد

سحابی استرآبادی

عاشق کہ نہ خانہ نہ دکانی دارد | از عالمِ لامکاں نشانی دارد
از تن بر مد دلے کہ او زندہ است | در گور نخسپد آنکہ جانے دارد

سحابی استرآبادی

گر مرکبِ عشقِ نیکوان خواهی تاخت　　باسوختگی چو شمع میباید ساخت

دانی ز چه شد شاهدِ هر بزمی شمع　　کآسایشِ جمع جُست و خود را باخت

سحابی استرآبادی

عشق آمد و ساخت چاک و چست مرا　　وز عالمِ جسم و جان برون جست مرا

از چشمهٔ دیده آبِ حقیقت جوشید　　وز گرد مجاز خوش فرو شست مرا

سحابی استرآبادی

از فرقِ سرم تا بقدم دیده شود　　روزی که جمالِ تو مرا دیده شود

در من نگری همه تنم جان گردد　　در تو نگرم همه دلم دیده شود

سحابی استرآبادی

دوشینه ز سوز گریه در تاب شدم — چندانکه ز پای تا بسر آب شدم
دل از ستم تو سرگذشتی سر کرد — آسوده چنان شدم که در خواب شدم

سحابی استرآبادی

ای عاشق و زاهد از تو با نالهٔ و آه — نزدیک تو و دور ترا حال تباه
کس نیست که از تو جان تواند بر برد — این را به تغافل کشتے آنرا بنگاه

سحابی استرآبادی

عاشق شوی و ز ترکِ جان اندیشی — دزدی کنی و ز پاسبان اندیشی
دعوی محبت کنی اے دانشمند — وانگه ز زیانِ این و آن اندیشی

سحابی استرآبادی

هر چند که از عشق برون نیست کسے　　راہ وصلش نیافت ہر بوالہوسے

خورشید بہر طرف کشد دامن سیر　　اما نرسد بدامنش دست کسے

جامی

با درد بساز چوں دوائے تو منم　　در کس منگر کہ آشنائے تو منم

گر بر سر کوی عشقِ ما کشتہ شوی　　شکرانہ بدہ کہ خونبہائے تو منم

جامی

از رنج کسی بہ گنجِ وصلت نرسید　　ویں طرفہ کہ بی رنج کس آں گنج ندید

ہر کس کہ دوید گور نگرفت بدشس　　لیکن نگرفت گور جز آں کہ دوید

جامی

این عشقِ دوروزه رادلا باز گذار گر عشقِ دوروزه بر نمی آید کار
زان سان عشقے گزین که در روز شمار با آں گیری قرار در دارِ قرار

جامی

غره مشو که مرکبِ مردان مرد را در سنگلاخ بادیه پیها بریده اند
نومید ہم مباش که رندان جرعه نوش ناگه بیک ترانه بمنزل رسیده اند

جامی

تا یکسر موی از تو ہستی باقیست آئین دکانِ خود پرستی باقیست
گفتی بت پندار شکستم رستم آں بت که زپندار پرستی باقیست

جامی

در صورتِ آب و گل عیان غیر تو کیست در خلوتِ جان و دل نهان غیر تو کیست

گفتی که ز غیر من بپرداز دلت ای جانِ جهان در دو جهان غیر تو کیست

جامی

دوشم سوی خویش خواند و منت نگذاشت در چشم ترم نگاهِ حسرت نگذاشت

گفتم که مگر دردِ دلی عرض کنم خلوت بمیان آمد و فرصت نگذاشت

جامی

مجنون بزبان حال دایم در دشت لیلی گویان چون گرد بادی میگشت

می گشت همیشه بر زبانش لیلی لیلی میگفت تا زبانش می گشت

جامی

آنرا کہ نہ عاشق ست از یار چہ حظ　　وانرا کہ نہ مشتاق ز دیدار چہ حظ
نابینا را چو چشم عالم بیں نیست　　زالوان چہ تمتع و از انوار چہ حظ

جامی

چشمم کہ سرشک لالہ گوں آوردہ　　بر ہر مژہ قطرہای خوں آوردہ
نی نی بہ نظارہ اش دل خوں شدہ ام　　از روزنِ دیدہ سر بروں آوردہ

مومن یزدی

دل تخم ہوای خلد و رضواں میکشت　　عشق آمد و جای آرزو ہیچ نہ ہشت
مستغرقِ عشق آرزو سوز شدم　　دوزخ باشد کنوں تمنای بہشت

مومن یزدی

ای عشق چه دلها که پریشان کردی — سیلے که هزار خانه ویران کردی

ای شاه گذاشتے مسلم نه گدا — پستی و بلندی همه یکسان کردی

حکیم قاآنی

دوشینه فتادم برش مست و خراب — از نشاء عشق او نه از بادهٔ ناب

دانست که عاشقم ولے می پرسید — این کیست کجائیست چرا خورده شراب

حکیم قاآنی

آراسته جنتے که این روی من است — افروخته دوزخی که این خوی من است

شمشیرِ جهان سوز بهادر شه را — دزدیده که این کمانِ ابروی من است

حکیم قاآنی

تا قبلۂ ابروی تو ای یار کج ست محرابِ دل و قبلۂ احرار کج است

ما جانبِ قبلۂ دگر رو نه کنیم او قبلۂ ماست گرچه بسیار کج است

حکیم قاآنی

در میکده مست از مئے نابم کردند سرمست ز جرعۂ شرابم کردند

اے دوست بہ چشمہای مستِ تو قسم جامے دو سہ دادند و خرابم کردند

حکیم قاآنی

گر چرخ جفا کرد چہ می باید کرد ور ترکِ وفا کرد چہ می باید کرد

مینو است دلم کہ بر نشاں آید تیر چوں تیر خطا کرد چہ می باید کرد

حکیم قاآنی

بگزار کہ تا می خورم و مست شوم ۔ چوں مست شوم بہ عشق پابست شوم
پابست شوم بکلّی از دست شوم ۔ از دست شوم نیست شوم ہست شوم

سرمد

باز آ باز آ ز فکر باطل باز آ ۔ از وہم و خیالِ خام اے دل باز آ
خوشنود مشو ز فکرِ دنیا ہرگز ۔ نے وصل نماید و نہ واصل باز آ

سرمد

سرمد غمِ عشق بوالہوس را ندہند ۔ سوزِ دلِ پروانہ مگس را ندہند
عمرے باید کہ یار آید بہ کنار ۔ ایں دولتِ سرمد ہمہ کس را ندہند

سرمد

سرمد۔ اگرش وفاست خود می آید ور آمدنش رواست خود می آید

بیہودہ چرا در پئے او می گردی بنشیں اگر او خداست خود می آید

سرمد

در مسلخ عشق جز نکو را نہ کشند لاغر صفتاں و زشت خو را نہ کشند

گر عاشقِ صادقی ز کشتن مگریز مردار بود ہر آنکہ او را نہ کشند

سرمد

سرمد۔ گلہ اختصار می باید کرد یک کار ازیں دو کار می باید کرد

یا تن بہ رضای دوست می باید داد یا قطع نظر ز یار می باید کرد

سرمد

در کوی مغان موسم گل منزل کن   خود را بدرِ جنون بزن غافل کن
این خرقۀ پشمینه که بارست و وبال   از دوش بنه۔ فراغتے حاصل کن

سرمد

سرمد درِ دین عجب شکستے کردی   ایمان بفدای چشم مستے کردی
با عجز و نیاز جمله نقدِ خود را   رفتی و فدای بت پرستی کردی

سرمد

سرمد گلۂ اونشد نکو شد که نه شد   لب بیهده گو نشد نکو شد که نشد
منت کش دهر می شدی آخر کار   کاریکه نکو نشد نکو شد که نشد

عرفی شیرازی

اے مرگ مرا ز یار شرمندہ مکن — نومیدم ازاں گوہر ارزندہ مکن

یار آید و جاں رود خدایا نفسے — مہلت دہ و در قیامتم زندہ بکن

عرفی شیرازی

عرفی دم نزع ست وہماں مستی تو — آخر بچہ مایہ بار بر بستی تو

فرداست کہ دوست نقد فردوس بکف — جویای متاعت و تہیدستی تو

عرفی شیرازی

تا کے گوئی کہ گوی اقبال کہ برد — تا کے گوئی کہ ساغر عیش کہ خورد

اینہا چہ فسانہ است می باید رفت — اینہا چہ بہانہ است می باید مرد

نعمت اللہ کرمانی

آب است کہ در شیشہ شرابش خوانند | باگل چو قرین شود گلابش دانند
وز قیدِ گل و مل چو مجرّد گردد | اہل بصر بصیرت آبش دانند

نعمت اللہ کرمانی

رند آں باشد کہ میلِ ہستی نکند | وز خویش گزشتہ خود پرستی نکند
در کوی خراباتِ مغاں رندانہ | مے نوش کند مدام و مستی نکند

نعمت اللہ کرمانی

ہر بادہ کہ از ساغرِ اللہ دہند | بے منت ساقی بسحرگاہ دہند
خواہی کہ بکمال معرفت دریابی | از خود بگذر تا بخودت راہ دہند

نعمت اللہ کرمانی

بلبل سخن از زبانِ گل میگوید   مست است و حدیثِ جام و مُل میگوید
دریاب رموزِ نعمت اللہ که او   جزو است ولے سخن ز کُل میگوید

نعمت اللہ کرمانی

تا داروی دردم سببِ درماں شد   پستیم بلندی شد و کفر ایماں شد
جان و دل و تن هر سه حجابِ ره بود   تن دل شد و دل جاں شد و جاں جاناں شد

نعمت اللہ کرمانی

دانستن علمِ دیں شریعت باشد   چوں در عمل آوری طریقت باشد
گر علم و عمل جمع کنی با اخلاص   از بهر رضای حق حقیقت باشد

نعمت اللہ کرمانی

ما عاشق رندیم زطامات مپرس
از ما بجز اسرار خرابات مپرس

از زاہد ہشیار کرامات طلب
مستیم ز ما کشف و کرامات مپرس

نعمت اللہ کرمانی

ما سوختہ ایم و بارہا سوختہ ایم
ویں خرقۂ پارہ پارہ را سوختہ ایم

ہر شعلہ کز آتش زنۂ عشق جہد
در ما گیرو از آنکہ ما سوختہ ایم

نعمت اللہ کرمانی

باللہ بخدا کہ ما خدا میدانیم
اسرار گدا و پادشا میدانیم

سرپوش نگندہ ایم برروی طبق
سریست دریں طبق کہ ما میدانیم

نعمت اللہ کرمانی

در ذات ہمہ جلالِ او می بینم　　در حسن ہمہ جمالِ او می بینم
بینم ہمہ کائنات در حدِ کمال　　این نیز ہم از کمالِ او می بینم

سلطان قاجار

در محضرِ دوست بینوائی خوشتر　　در خدمت بادشہ گدائی خوشتر
چوں کار نہ بر وفقِ رضای من و تست　　تسلیم بہ قسمتِ خدائی خوشتر

سلطان قاجار

بے وصل تو مرگ از حیاتم خوشتر　　در ہجر تو حنظل از نباتم خوشتر
زہرے کہ تو بخشی از حلاوت ہا بہ　　قیدے کہ تو خواہی از نجاتم خوشتر

سلطان قاجار

چندے ز گناہ روسیہ بودم و شوم ** یک چند مرا زہد و ورع گشت رسوم

تردید و تلوّن ز دورنگی ست و لا ** یا زنگی زنگ باش یا رومی روم

محمد غزالیؒ

گفتم و لا تو چندیں بر خویشتن چہ پیچی ** با یک طبیب محرم ایں راز در میان نہ

گفتا کہ ہم طبیبے فرمودہ است با من ** گر مہر یار داری صد مُہر بر زبان نہ

مجدالدین بغدادی

فردا کہ شود مدتِ عالم کم و کاست ** سرہا ہمہ از خاک بر آید چپ و راست

بیچارہ تنِ شہیدِ من غرقہ بخوں ** از خاکِ سرِ کوی تو بر خواہد خاست

مجدالدین بغدادی

از شبنم عشق خاکِ آدم گِل شد	صد فتنه و شور در جهاں حاصل شد

صد نشترِ عشق بر رگِ روح زدند	یک قطره فرو چکید و نامش دل شد

خواجہ معین الدین چشتی

عاشق ہمہ دم فکر رخ دوست کند	معشوق کرشمہ کہ نیکو ست کند

ما جرم و خطا کنیم او لطف و عطا	ہر کس چیزیکہ لایقِ اوست کند

سلطان ولد

گر یک ورق از کتابِ ما بر خوانی	حیرانِ ابد شوی زہے حیرانی

در بیکیفیی بدرسِ دل بنشینی	استاد آنرا بدرس خود بنشانی

ابوالحسن بیگانه

دیوانگی از صبر و قرار اولیٰ تر　　بیگانگی از یار و دیار اولیٰ تر

اسبابِ دو کون عرضه کردم بر دل　　گفت ای بی درد ! دردِ یار اولیٰ تر

وقوعی سمنانی

معشوقه وصالِ جاودانت ندهد　　ره جانب خویش رایگانت ندهد

بگذر ز حدیثِ وصل کاین پرده نشین　　تا جان ندهی ز خود نشانت ندهد

قاسم الانوار تبریزی

هر چند ترا از اهل ایمان دارم　　در معنی این مسئله برهان دارم

گر عشقِ خدا نباشدت در دل و جان　　من کافرم ار ترا مسلمان دارم

اہلی شیرازی

تا در تنِ ما خوں بود اندر رگ و پوست
از دوست نخواہیم مرادے جز دوست

بستن بہ متاعِ ایں جہاں دل نہ نکوست
کاینہا ہمہ فانی اند و باقی ہمہ اوست

حقی خوانساری

دامانِ وصالِ دوست در چنگم نیست
یکرو شدہ و یکدل و یکرنگم نیست

در ہر دو جہاں نگنجد و در دلِ من
گنجیدہ فراخیٔ دلِ تنگم نیست

محمد سعید حکیم تنہا

تا دل بہ رموزِ عشق محرم نشود
یک ذرّہ بہ غیر حاجتت کم نشود

یک جو بہ خدا مجلّتے پیدا کن
تا میل بہ گندمت چو آدم نشود

محمد قاسم مشهدی

عشق است یکی نقطہ و عالم پرکار　　هر دائرہ را بود بریں نقطہ مدار
در دائرہ مرکزِ محیط است یکی　　باشد ز محیط رہ بہ مرکز بسیار

سعدالدین حموی

دل وقت سماع رہ بدیدار برو　　جاں رہ بہ سرا پردۂ اسرار برو
ایں نغمہ چو مرکبیست وروح ترا　　بردارد و خوش بہ عالمِ یار برو

سعدالدین حموی

گر با غم عشق سازگار آید دل　　بر مرکب آرزو سوار آید دل
گر دل نبود کجا وطن سازد عشق　　در عشق نباشد بچہ کار آید دل

شریف جرجانی

اے حسن اثرا بہر مقامے نامے
وے از تو بہر دل شدہ پیغامے

کس نیست کہ نیست بہرہ ور از تو ولیک
اندر خود خود بہ جرعہ یا جامے

عجم قلی بیگ ذو القدر

در مذہب عشق شاہ و درویش یکیست
شیرینئ نوش و تلخئ نیش یکیست

در کفۂ میزان خرد بیش و کم است
آنجا کہ بود عشق کم و بیش یکیست

نقی کمرہ

در وادئ عشق جملہ ناز است و نیاز
طے میشود اینجا ہمہ اوضاع مجاز

ہر سوئے در آں کوی تو آن نیز سجود
در کعبہ زہر جہت تواں کرد نماز

شاہ بدخشانی

در مدرسہ انچہ صحبتِ یاران است	در صومعہ آنچہ بر گرفتاران است

زانگاہ کہ مہر تو گزیدم دیدم	کایں ہا ہمہ کارہای بیکاران است

نشاط اصفہانی

فارغ زغمِ سود و زیانم کردی	آسودہ زمحنتِ جہانم کردی

اے عشق! ترا چہ شکر گویم کہ چنانکہ	میخواستم آخر آنچنانم کردی

فیضی دکنی

برتن منفرا کہ نفس سرکش گردد	بر عقل متن کہ طبع ازاد خوش گردد

در آتشِ عشق سوز تا نار شوی	پروانہ غذای روح آتش گردد

ابوالوفا خوارزمی

من از تو جدا نبوده ام تا بودم — این ست دلیلِ طالعِ مسعودم
در ذاتِ تو ناپدید از معدومم — در نورِ تو ظاهرم اگر موجودم

انگر کرمانی

مردان سوی عالم حقیقت راندند — نامرداں در بهانه جوی ماندند
یک نکته بگویمیت گر از من شنوی — آں بر دبه دوست ره که اورا خواندند

عنایت اللہ خاں آشنا

کم ظرف ز عشق خرمن ہستی سوخت — پر حوصلہ نور زندگانی اندوخت
کاہید خرد ز عشق وافزود جنوں — از بادِ چراغ مرد و آتش افروخت

غزالی مشہدی

سلطان گوید که نقدِ گنجینۂ من　　صوفی گوید که دلقِ پشمینۂ من
عاشق گوید که داغِ دیرینۂ من　　من دانم و من که چیست در سینۂ من

سایر اردوبادی

کس در رہ عشق محرم راز نہ گشت　　سائر چو تو ہیچکس نہ پیمود این دشت
عاقل بہ کنار آب تا پُل می جست　　دیوانۂ پا برہنہ از آب گذشت

بہائی عاملی

تا از رہ و رسم عقل بیروں نشوی　　یک ذرّہ ازانچہ ہستی افزوں نشوی
یک لمعہ ز روی لیلیت بنمایم　　عاقل باشیم اگر تو مجنوں نشوی

ابن یمین

ہیچ دانی کہ در شکستنِ چوب ‏‏ از وجودش چرا طراق آمد
نزد اہلِ خرد ستون بود ‏‏ کیں طراق از غمِ فراق آمد

حافظ شیرازی

من بندۂ آں کسم کہ شوقے دارد ‏‏ برگردنِ خود زعشق طوقے دارد
تو لذتِ عشق و عاشقی کے دانی ‏‏ ایں بادہ کسے خورد کہ ذوقے دارد

حافظ شیرازی

عمری زپئے وصالِ خوبانِ جہاں ‏‏ گردیدم و ایں تجربہ کردم آساں
یک راحت و صد ہزار محنت وصلت ‏‏ یک محنت و صد ہزار راحت ہجراں

شاہ سنجان خافی

جمعے بہ تشککند و قومے بہ یقیں — یک قوم دگر فتادہ اندر پے دیں

ناگاہ منادئے بر آید ز کمیں — کاے بے خبراں راہ نہ آنست و نہ ایں

فیض کاشانی

در پس پردۂ اسرار بسر می بردیم — خفتہ بودیم و زہیہای تو بیدار شدیم

شربت لعل لبت بود شفای دل ما — بہ عبث ما ز پئے نسخۂ عطار شدیم

فیض کاشانی

با من بودی منت نمیدانستم — یا من بودی منت نمیدانستم

چوں من شدم از میان ترا دانستم — تا من بودی منت نمیدانستم

فیاض لاہجانی

وقت است کہ ترک پیر واستاد دہیم
آموختہ ہا را ہمہ از یاد دہیم

باجامِ مئے دو سالہ در میکدہ ہا
ناموسِ ہزار سالہ بر باد دہیم

فدائی لاہجی

از دار بقا فتادہ در دارِ عذاب
آدم زپئے گندم ومن بہر شراب

مرغانِ بہشتیم عجب نیست اگر
او از پئے دانہ رفت ومن از پئے آب

میر مختوم نشاپوری

در دائرہ وجود موجود یکیست
از کعبہ وانگشت مقصود یکیست

بر صفحہ کائنات خطے ست بہ بیں
کاے سالک رہ عابد ومعبود یکیست

ولی دشت بیاضی

وصلِ تو بکام غیر دیدن مشکل وز دیدنِ تو طمع بریدن مشکل
گفتی که بمیر تا بوصلم برسی مردن آسان ولی رسیدن مشکل

واله لکزی داغستانی

من زنده بدوستم نمیرم هرگز مغزے بے پوستم نمیرم هرگز
هرکس که نه اوست مرده اش دان ازل من خود همه اوستم نمیرم هرگز

هدایت طبرستانی

ما راز جهان جمله لقای تو خوش است هم لطفِ تو هم جور و جفای تو خوش است
ناخوش نبود از تو بجز هجر هیچ وان هم چو دران بود رضای تو خوش است

هدایت طبرستانی

گه چرخ به بند در و گه بگشاید   گه دهر بکاهد زر و گه بفزاید

این آمدن و شدن نه در دست کسیست   بالله چه رود و چه رود و چه آید آید

ملک شمس الدین کرت

با دشمن من دوست چو بسیار نشست   با دوست نشایدم دگر بار نشست

پرهیز از آن عسل که با زهر آمیخت   بگریز از آن مگس که بر مار نشست

ابوسعید بزغش شیرازی

ای دوست ز حیلهٔ نیک و بد بگذشتم   کافر بودم کنون مسلمان گشتم

هر چیز که آن خلاف رای تو بود   گر خود همه دین است از آن برگشتم

ابوالحسن خرقانی

آن دوست که دیدنش بیاراید چشم — بے دیدنش از گریہ نیاساید چشم

مارا ز برای دیدنش باید چشم — گر دوست نہ بیند بچہ کار آید چشم

ابوالفرج رونی

در عشقِ تو خوشدلی ز من بیزار است — رو شاد نشیں کہ بر مرادت کار است

تو کشتنِ من می طلبی ویں سہل است — من وصلِ تو می جویم و ایں دشوار است

اوحدالدین کرمانی

چشمے دارم ہمہ پُر از صورتِ دوست — ایں دیدہ مرا خوش است چوں دوست در اوست

از دیدہ و دوست فرق کردن نہ نکوست — یا اوست درونِ دیدہ یا دیدہ خود اوست

اوحدالدین کرمانی

ای زندگیٔ من و توانم همه تو — جانی و دلی ای دل و جانم همه تو

تو هستیٔ من شدی ازانی همه من — من نیست شدم در تو ازانم همه تو

انوری ابیوردی

تا کے زغمِ تو رخ بخوں شوید دل — آزار و جفای تو بجان جوید دل

بخشای کز آسماں نمی بارد جاں — رحم آر که از زمیں نمی روید دل

جمال الدین اصفهانی

در راهِ دلم زعشق تو صد دام است — امید منِ سوخته دل بس خام است

آنرا که توئی یار چه بے یار کس است — وانرا که توئی دوست چه دشمن کام است

حمیدی بلخی

شاداں بود آں دل کہ نژندش تو کنی — کے پست شود آنکہ بلندش تو کنی

ہر روز بداں پای کہ بندش تو کنی — گردونِ سرافراشتہ صد بوسہ دہد

ہاتف اصفہانی

چوں شمع بلب رسیدہ جانی داری — ہاتف تو کہ جسم ناتوانی داری

تقریر بکن تو ہم زبانی داری — از داغِ غمِ یار چہ آمد بسرت

طالعی

عاشق بر دوست نقدِ جاں می بازد — زاہد بصلاح و زہد خود می نازد

تا دوست بسوی کہ نظر اندازد — دارند امیدِ نظر ایں ہر دو ز دوست

فوقی یزدی

تا نیست نگردی رہ ہستت ندہند | وین مرتبہ با ہمتِ پستت ندہند
چوں شمع قرار سوختن تا ندہی | سر رشتۂ روشنی بدستت ندہند

منہی زواری

برخیز کہ ساقی و شرابت آمد | واندر شب تیرہ آفتابت آمد
تو کرمِ شب افروز طلب می کردی | خورشید بخانۂ خرابت آمد

زائر

از یار بہر طرف بہارے داریم | ما ہیچ نبودہ ایم و یارے داریم
پندارِ توہمِ دوئی کرد خراب | یعنے مائیم و کار و بارے داریم

صائب

صفای روی ترا از نقاب می بنیم   به ماه می نگرم آفتاب می بنیم

نژاد گوهر من از محیط یکسان ست   بیک نظر همه را چون حباب می بنیم

میرزا جلال امیر

ای دل در تنگ عشقبازی تا کے   ای خون نشده لاف نونیازی تا کے

بودن هدفِ تیر ملامت تا چند   بیچاره بخون خویش بازی تا کے

میرزا جلال امیر

میگریم و دیده غافل ست از رازم   می نالم و ناله نشنود آوازم

دیریست که زندانی دشتِ سفرم   عمریست که صیدِ قفسِ پروازم

قاسم

هر چند که در ملک خدا مستانیم　　املک جهاں را بجوی نستانم

مرکب بسرِ کوی یقین می رانیم　　اسرار ازل تا به ابد می دانیم

قاسم

سودای تو اندر دل دیوانہ ماست　　هر جا که حدیثِ تست افسانہ ماست

بیگانہ که از تو گفت آں خویش من ست　　خویشی که نہ از تو گفت بیگانہ ماست

قاسم

دوشینہ شبم دلِ حزینم بگرفت　　اندیشۂ یارِ نازنینم بگرفت

گفتم به سر و دیده روم بر در تو　　اشکم بدوید و آستینم بگرفت

قاسم

خواہم کہ ہمیشہ در رضائے تو زیم
خاکی شوم و بزیر پائے تو زیم

مقصود من خستہ زکونین توئی
از بہر تو میرم و برائے تو زیم

قاسم

ما رطل مغانہ دوش بیباک زدیم
عالی علمش بر سر افلاک زدیم

از بہر کیے مغبچۂ می خوارے
صد بار کلاہِ توبہ بر خاک زدیم

نجشی

نجشی از فراغ بیرون ست
غم دل جز چراغِ دل نبود

دل فارغ نشانِ بیکاری ست
عاشقاں را فراغ دل نبود

بخشی

گر از خودیٔ خویش برون آئی تو   در پردهٔ توحید درون آئی تو

ور از روشِ چون و چرا برگزری   از خود شده بی چرا و چون آئی تو

عمر خیام

خواہی ز فراق در فغاں دارمرا   خواہی ز وصال شادماں دارمرا

من با تو نگویم کہ چساں دارمرا   زانساں کہ دلِ تست چناں دارمرا

عمر خیام

ایں لعل گراں تو ز کانے دگرست   واں دُرِّ یگانہ را نشانی دگرست

اندیشۂ ایں و آں خیالِ من تست   افسانۂ عشق را زبانی دگرست

عمر خیام

با هر بد و نیک راز نتوان گفتن
دایم سخنی دراز نتوان گفتن

حالی دارم که شرح نتوانم داد
رازی دارم که باز نتوان گفتن

عمر خیام

ای وای بران دل که در و سوزی نیست
سودازده مهر دل افروزی نیست

روزیکه تو بی باده بسر خواهی برد
ضایع تر ازان روز ترا روزی نیست

عمر خیام

گویند بهشت حور عین خواهد بود
و انجا می ناب و انگبین خواهد بود

گرما می و معشوق پرستیم رواست
چون عاقبت کار چنین خواهد بود

عمر خیام

گویند بحشر گفتگو خواهد بود　　　واں یار عزیز تند خو خواهد بود

از خیر محض جز نکوئی ناید　　　خوش باش کہ عاقبت نکو خواهد بود

عمر خیام

اسرار ازل بادہ پرستاں دانند　　　قدرِ مے و جام تنگدستاں دانند

گر چشم تو حالِ من بداند چہ عجب　　　شک نیست کہ حالِ مست مستاں دانند

عمر خیام

خشت سرِ خم ز مملکتِ جم بہتر　　　بوی قدح از غذای مریم بہتر

آہِ سحرے ز سینۂ خماری　　　از نالۂ بوسعید و ادہم بہتر

عمر خیام

بایار چو آرمیده باشی همه عمر — خوابی باشد که دیده باشی همه عمر
هم آخر عمر رحلتت باید کرد — لذات جهاں چشیده باشی همه عمر

عمر خیام

ای بر همه سرورانِ عالم فیروز — دانی که چه وقت مے بود روح افروز
یکشنبه و دوشنبه و سه شنبه و چار — پنجشنبه و آدینه و شنبه شب و روز

عمر خیام

ای دوست بیا تا غم فردا نخوریم — وین یک دم نقد را غنیمت شمریم
بے حکمش نیست هر گناهی که مراست — پس ما غمِ آینده بهر چه بخوریم

عمر خیام

ہاں تا بخرابات خروشے نزنیم — بر میکدہ بگذریم و نوشے نزنیم

دستار و کتاب رافروشیم ہمے — بر مدرسہ بگذریم و جوشے نزنیم

عمر خیام

آں بہ کہ زجام و بادہ دل شادکنیم — وز آمدہ و گذشتہ کم یاد کنیم

ایں عاریتے روانِ زندانی را — یک لحظہ زبندِ عقل آزاد کنیم

عمر خیام

مسکیں دل دردمند دیوانۂ من — ہشیار نشد ز عشق جانانۂ من

روزیکہ شرابِ عاشقی می دادند — درخونِ جگر زدند پیمانہ من

عمر خیام

ای دیده بیا لقائے منظور ببیں — آن جبهه و آں جمال و آں نور ببیں
در وادی ایمنِ محبت بگذر — هم موسیٰ و هم درخت و هم طور ببیں

عمر خیام

ای آنکه توئی حیات جانِ جانم — در وصف تو گرچه عاجز و حیرانم
بینائی چشم من توئی می بینم — دانائی عقل من توئی می دانم

محمودؒ

گر عشق نبودے و غم عشق نبودی — چندیں سخن خوب که گفتی که شنودی
در باد نبودی سرِ زلف که ربودی — رخسارهٔ معشوق بعاشق که نمودی

ہلالی

ہر گہ کہ مئی عشق بجامش کردند از دُردیٔ درد تلخکامش کردند
گویا ہمہ غمہائے جہاں دریکجا جمع آمدہ بود عشق نامش کردند

راہب

راہب بمن آں ستیزہ خویار نشد وز نالۂ من دلش خبردار نشد
آمد بسرِ رحم پس از مردن من تا دیدہ بخفت بخت بیدار نشد

ابو سلہک گرگانی

خونِ خود را گر بریزی بر زمیں بہ کہ آب روی ریزی در کنار
بت پرستیدن بہ از مردم پرست پند گیر و کار بند و گوش دار

فرخی

تا در طلب دوست همی بشتابم | عمرم بگراں رسید و من در خوابم
گیرم که وصال دوست درخواهم یافت | این عمر گزشته را کجا دریابم

فرخی

هر کس که رخ تو دید حیراں ماند | وز لعل لبِ تو لب بدنداں ماند
آں کس که سرِ زلفِ پریشانِ تو دید | کافر باشم اگر مسلماں ماند

علاء الدین اوجندی

ای آنکه بزلف شام و از رخ سحری | مانند سحر کنی مرا پرده دری
تو طعنه زنی به مفلسیهای مرا | ما مفلس از آنیم که تو سیمبری

نساخ

ای نورِ مجسم چو رخت پر نورست — از جلوهٔ نور تو جهان معمورست
شد گردِ رہت سرمۂ چشمِ خورشید — ہر سنگ رہت غیرتِ کوہِ طورست

نساخ

سودائی آن چشمِ سیہ کیست کہ نیست — آشفتۂ مژگان و نگہ کیست کہ نیست
نساخ بزیرِ چرخ مانند کتان — دل چاک ازان روی چو مہ کیست کہ نیست

نساخ

این قصۂ درد و غم نمی باید گفت — این حالتِ پر الم نمی باید گفت
با غیر چہ حاجت ست گفتن ز فراق — نساخ بیار ہم نمی باید گفت

نساخ

در سینهٔ من کینه ندیدست کسے
آئینہ نما سینه ندیدست کسے

جز پر تو حسنش که بدل می بینم
خورشید در آئینه ندیدست کسے

اسکندر

ای دل ز شرابِ وصل بیہوش مشو
وز بادۂ قرب مست و مدہوش مشو

ہر چند ز دوست بیشتر بینی ناز
در عرض نیاز کوش و خاموش مشو

صدر

آں نیست رہِ وصل کہ انگاشتہ ایم
واں نیست جہانِ جاں کہ پنداشتہ ایم

آں چشمه که خورد خضر ازو آبِ بقا
در خانهٔ ماست لکن انباشته ایم

قاضی عبداللہ

در مملکتِ وجود فرماں از تست
دربانِ دلِ بے سروساماں از تست

مارا بدوائی دردِ دل کاری نیست
دل از تو و درد از تو و درماں از تست

عزیز کاشی

ایدوست میانِ ما جدائی تا کے
چوں ما من تو ام ایں من و مائی تا کے

با غیرتِ تو مجال غیر تو نماند
پس در نظر ایں غیر نمائی تا کے

فائض

فائض سخنِ راست زما باور کن
مژگان بندامتِ گناہی تر کن

پروانہ شبی بخواب ما آمدہ گفت
شب رفتہ چہ مردہ چراغی بر کن

متین اصفہانی

بگذار طلب بہ تخت شاہی بنشیں
در سایۂ رحمتِ الٰہی بہ نشیں

خلوت بنود گوشہ نشینی تنہا
بیخود شو و ہر کجا کہ خواہی بہ نشیں

نامی

در مذہبِ با لجملہ یکساں می باش
در دائرۂ کفر با یماں می باش

ایں ست طریق عشق جانانہ ما
زنار بگردن و مسلماں می باش

شیخ نظام الدین گنجوی

گہ دیدہ بدیدنِ جمالِ تو خوش ست
گاہی دل مسکین بخیالِ تو خوش ست

ہیچ از تو بجز فراقِ تو ناخوش نیست
آں نیز بامیدِ وصالِ تو خوش ست

ملا حیاتی گیلانی

با آه خوشم که آشنای دلِ ماست — با ناله که آنهم از برای دل ماست
با گفت و شنید درد و غم نیز خوشم — کان کهنه حدیث ماجرای دل ماست

حضرت شاہ نعمت اللہ ولی

چوں یوسف باغ در چمن می آید — بوی ز زلیخا سوے من می آید
یعقوب دلم نعرہ زناں می گوید — فریاد کہ بوی پیرہن می آید

ابوالفوارس شاہ شجاع مظفری

جاں در طلب وصل تو شیدائی شد — دل در خم گیسوی تو سودائی شد
اندر طلب وصال تو گرد جہاں — بیچارہ دلم بگشت و ہر جائی شد

سلطان بایزید

از واقعۂ ترا خبر خواہم کرد   وان را ابدو حرف مختصر خواہم کرد
با عشق تو در خاک فرو خواہم شد   با شوق تو سر ز خاک بر خواہم کرد

عبدالرحیم خانخاناں

دل چیست که در سر وفایت نشود   جاں کیست که کیسۂ جفایت نشود
برگردم ازاں دیں که بغارت نبری   بیزارم ازاں جاں که فدایت نشود

عبدالرحیم خانخاناں

میرفت و زدیده اشکباراں میکرد   گریاں گریاں وداع یاراں میکرد
آنجا ز وصال مرده را جاں میداد   اینجا ز فراق زنده بیجاں میکرد

علی قلی خان واله

چشمان تو ترک می پرستی نکنند　　اندیشه زخون ریزی و مستی نکنند

کوتاہے زلف از خدا خواستہ　　تا اہل ہوس دراز دستی نکنند

علی قلی خان واله

چشمت بفسوں شکارہا خواہد کرد　　بسمل نہ یکے ہزارہا خواہد کرد

ابروی تو خون عالمی خواہد ریخت　　این تیغ برہنہ کارہا خواہد کرد

بیرم خان خانخاناں

تا کی صنما یار تو اغیار شود　　در بند جدائی چو منِ زار شود

ہر کس کہ مرا از تو جدا می خواہد　　یارب بہ بلائی بد گرفتار شود

قزلباش خاں مرحوم

در محفل ناز یار ہا منتظر اند — در باغ گل و ہزار ہا منتظر اند

ای درد بدار دست از پای امید — در کوچۂ یار خار ہا منتظر اند

فریدالدین احوال سفرائی

دل را بہ کرشمہ چشم او بندہ کند — جان را لب او عاشق یک خندہ کند

این طرفہ کہ ہر کرا کشد از غمزہ — بازش بیکی بوسہ ز لب زندہ کند

مُلا حسین یزدی

در صفحۂ دہر آیتِ عشق نماند — در ہیچ زباں شکایتِ عشق نماند

تا گرم کند فسردہ را بدمے — یک سوختہ در ولایتِ عشق نماند

ملا حسین یزدی

آنرا بکمال سرفرازے دادند
وین را بو فور مال بازی دادند

ما را کہ بدریوزۂ دیدار شدیم
عاشق کردند و بے نیازی دادند

محمد قلی سلیم

صبح ست و نوای بلبلے می آید
زاں طرہ نسیم سنبلے می آید

ہمچو مژہ در دیدۂ ما جا دارد
خاری کہ ازو بوی گلی می آید

مولانا ناتونی

زاہد ز غمِ زمانہ محزون و فگار
ما از غمِ یار ایں چنیں زار و نزار

شک نیست کہ ہر دو را کشد آخر کار
او را غمِ روزگار و ما را غمِ یار

ملا نامک قمی

مائیم و دلی و سوز آں مایۂ ناز
چشمی گریاں و شعلۂ آہ و نیاز

یک قطرۂ خون و اینہمہ دردو
مشتے خاشاک و ایں ہمہ سوز و گداز

کمال الدین اسمٰعیل

گر جاں خواہد ز من ہمہ جاں و ہمش
در عمر گرامی طلبد آں و ہمش

چیزیکہ جہاں ز من نخواہد ستدن
آں بہ کہ بدست خود بداناں و ہمش

مجذوب

روز یکہ رسیے پرسش ایں دل ریش
جانی کہ تو دادہ کنم تحفۂ خویش

شاہے کہ بکلبۂ گدائے گذرد
از مال خودش ما حضر آرند بہ پیش

عطار

گر قلب نبرد بایدت اینک دل　　در عاشق فرد بایدت اینک دل
گر کعبهٔ شوق بایدت اینک جاں　　در قبلهٔ درد بایدت اینک دل

عطار

جاناں نظری بر دل درویشم کن　　یا چارهٔ جاں چارہ اندیشم کن
ایں میدانم که خاک می باید شد　　گر خاک کنی خاک رہِ خویشم کن

شیخ مغربی

ای مہر رخِ تو مہر گنجینهٔ دل　　گنجی ست نہاں عشق تو در سینهٔ دل
جز عشقِ تو نیست یار دیرینهٔ جاں　　جز درد تو نیست یار دیرینهٔ دل

حکیم سنائی

دل سوختۂ جمال او می بینم
جان شیفتۂ وصال او می بینم

چنداں کہ درین دائرہ بر می گردم
نقصان خود و کمال او می بینم

شیخ سعدی شیرازی

آں دوست کہ دیدنش بیار آمد چشم
بے دیدنش از گریہ نیاساید چشم

مارا ز برائے دیدنش باید چشم
در دوست نہ بینیم بچہ کار آید چشم

شیخ سعدی شیرازی

کردیم بسے جام لبا لب خالی
تا بو کہ نہیم لب بر آں لب خالی

ترسیدہ ازینم کہ ناگاہ ز جاں
بی وصل لبت کنیم قالب خالی

جمال الدین عبدالرزاق

بی دیدن دوست دیدگان را چه کنم　　چون نیست امید وصل جان را چه کنم
جانم ز برائے وصل ادمی با بست　　بی جانِ جهان جان جهان را چه کنم

لطف علی بیگ سامی چرکس

گہ بیخود و گه خراب و گه مست دلم　　گه بیهده گرد دگاه پابست دلم
آں روز که هر کس ز کسے داد زند　　فریاد زنم که داد از دستِ دلم

عین القضاۃ ہمدانی

از دامن دوست دست کوتاه مکن　　در تیر زند بر جگرت آه مکن
یک لحظه زیادِ دوست غافل منشیں　　او خواه ز تو یاد کن و خواه مکن

امیر خسرو دہلوی

از عشق کہ کرد اے دل ابلہ توبہ
تا من کنم از جمال آں مہ توبہ

شب تیرہ دمی روشن و مخلص حاصل
او حاضر و من عاشق و آنگہ توبہ

شیخ عماد الدین فضل اللہ

در حضرت دوست تحفہ جاں نبری
در دت چو دہند نام درماں نبری

بیداد ز درد دوست نالاں گشتی
خاموش کہ عرض دردمنداں نبری

میر شوقی یزدی

شوقی غم عشق دلستانی دارے
گر پیر شدی غم جوانی داری

شمشیر کشیدہ قصد جانہا دارد
خود را برساں تو نیز جانی داری

حاجی محمد جان قدسی

خوشنود بمژدهٔ وصالم کردی　　تا آمده مشتاق جمالم کردی
وصلِ چو توی مرا نیاید باور　　دیوانهٔ سودای خیالم کردی

مولانا ایزدی یزدی

ای ساقی بادهٔ محبت جامے　　وی قاصد غمزهٔ نهان پیغامے
تا کی هدفِ تیر تغافل باشم　　قهری لطفی تبسمی دشنامے

طالب آملی

برقِ نفسم خرمنِ افلاک بسوخت　　اشکم دامان لاله در خاک بسوخت
سر زد ز دلم آهے کز گرمی آں　　کیفیتِ باده در رگِ تاک بسوخت

طالب آملی

در سینه نفس یوسف زندان غمست — در دیده نگاه پیر کنعان غمست

اینک چوں لاله در بیابانِ دلم — ہر پارهٔ دل بر سر پیکان غمست

طالب آملی

شبها که به بزم دوست پیمانه کشم — وز روزن سینه آه مستانه کشم

تا شمع رخش غیر نه بیند ہر دم — خاکسترِ دل بچشم پروانه کشم

طالب آملی

در وادی عشق مست دمجنوں میرو — ہر گام بصد دجله وجیحوں میرو

ایں بادیه را نشاں پائے بنود — منزل منزل بر اثر خوں میرو

طالب آملی

عاشق لب دل بعیش خنداں نکند　　سوز دز ملال و یاد نسیاں نکند

صد گلشن اگر بہ تحفہ آرند برش　　غیر از گل اشک خود بداماں نکند

طالب آملی

آنم کہ زیاں گر طلبم سود شود　　بر شعلہ اگر روئے نہم دود شود

گر مرہم داغ خود بہ دریا فگنم　　ماہی بتہِ آب نمک سود شود

طالب آملی

در گریہ نمک سود کنم پارۂ دل　　الماس بروں وہم زہ فوارۂ دل

زاں گونہ سیہ دلم کہ گر کار افتد　　در دیدہ کشم سرمۂ نظارۂ دل

گرامی پنجابی

مازمزمہ سنج گلشن لاہوتیم | افتادہ بدام فتنۂ ناسوتیم
نے عقل نہ عشق نے تصرف نہ اثر | پیچیدہ بخویش مردہ در تابوتیم

آزاد بلگرامی

اے گل ہر چند خالی از رنگ نۂ | آخر تو ہماں غنچۂ دلتنگ نۂ
اے شیشہ مزن لاف نزاکت امروز | انصاف کن آخر تو ہماں سنگ نۂ

آزاد بلگرامی

عشق است کہ ہموارہ نمایاں ماند | با وصف ہزار جامہ عریاں ماند
پوشیدن عشق نیست در دل ممکن | بر تخت جلوس شاہ پنہاں ماند

درد

هرچند نشد دل ز حقیقت آگاه   پای طلبش هست همان بر سر راه
یارب تو ز خود نشان دہی یا ندہی   مائیم وہمیں نام تو اللہ اللہ

درد

کیفیت چشم تو بخاطر جا کرد   مستغنیم از کشمکش صہبا کرد
بر دل چو نظر فتاد از خود رفتم   این شیشہ مگر نشاری پیدا کرد

درد

ای درد چگویم ارچہ گویم با تو   خود بیخبرم خبر چگویم با تو
او باطن محض گشتہ از فرط خضوع   ظاہر تر ازین دگر چگویم با تو

درد

آں جلوہ کہ از طاق شعورم افگند ۔ برخرمن ہوش برق طورم افگند
تا پردۂ راز اقربیت نہ درد ۔ نزدیک شد آنقدر کہ دورم افگند

درد

درد آنکہ از و گرمئ صد محفل بود ۔ روزی دو سہ زین پیش درین منزل بود
رو بر سر تربتش بجانِ آگاہ ۔ کین مشت غبار در زمانی دل بود

درد

آں جلوہ بدیدہ یار خواہد گردید ۔ رازش ہمہ آشکار خواہد گردید
ما آئینہ ایم و خود پرست نگاہ ۔ ناچار بما دو چار خواہد گردید

درد

اکنون من و این گوشهٔ زندان جنون آباد کنم خانهٔ ویران جنون
سودای کسی نبود زین بیش مرا شد زلف توام سلسله جنبان جنون

درد

گرداعیهٔ محیط دارد سیلت خاروخس این دست نگیرد ذیلت
چون قبله نما اگرچه گردانندت باید که بسوی یار باشد میلت

درد

ای درد اگر ز اصل و فرعت خبرست دریاب که تفصیل باجمال دراست
در آدم بود ذریاتش پنهان در تخم چنانکه برگ و بر مستتر است

درد

از عقل بمیدان جنون باید تاخت
وز عرصهٔ وهم خود برون باید تاخت

عمریست که از خویش جدا می‌تازم
هرچند ندانم اینکه چون باید تاخت

درد

ای درد دنیا بی تو صبوری از وی
بعدست بقرب هم ضروری از وی

دنیا چه و عقبیٰ چه دوئی هجران است
انجا هم اگر توئی تو دوری از وی

درد

از بس ز جدائی کسان سوخته ام
خرمن خرمن ز حسرت اندوخته ام

یاد ایام رفته مدنظر ست
چون سوزن چشم بر قفا دوخته ام

درد

اسرار نہاں کہ در بیاں می آرم　　شمعی ست کہ در بزم جہاں می آرم
ای درد چو شعلہ جملہ نوری باشد　　من سوز دلے کہ بر زباں می آرم

درد

عشق ست کہ دارد ہمہ جا دست رسی　　کر دست گذر با آسماں نیز بسے
ایں شکل ہلال نیست پیدا بر چرخ　　ناخن بدلِ سپہر زد حسن کسے

مومن دہلوی

عشقی خواہم کہ جاودانی باشد　　یاسے خواہم کہ کامرانی باشد
عمری خواہم کہ بدتر از مرگ بوُد　　مرگی خواہم کہ زندگانی باشد

مومن دہلوی

یارب نظری بچشم خونبارم کن   رحمی بدل سوختۂ زارم کن
گر درخور آتشم بدوزخ مسپار   یک شعلہ ز برق طور درکارم کن

مومن دہلوی

امروز کہ از خاک سری برزدہ ام   لرزان لرزاں قدم بمحشر زدہ ام
برسر زدنم رواندارے یارب   دستی کہ بدامان پیمبر زدہ ام

مولوی یوسف علی

دارم سرّی شگفت در پردۂ دل   حاشا کہ شود سماء وارضش حامل
اظہار بود قاتل واخفا مہلک   گویم مشکل وگرنہ گویم مشکل

کوکب کشمیری

ما را نبود دلی که کار آید ازو | جز ناله که درد می هزار آید ازو

چندان گریم که کوچها گل گردد | نی روید و نالهای زار آید ازو

نامی بھکری

در عشق خدا مشق جنوں باید کرد | جاں را بطریق رہنمون باید کرد

چوں شیشه تمام پر زخوں باید شد | وانگه ز رهِ دیده بروں باید کرد

باقر لکھنوی

بیماریم آه بی شفا افتاده است | دردِ من زار بے دوا افتاده است

بگذشته ز من مرا گذارید بمن | کارِ منِ خسته با خدا افتاده است

ثاقب کاکوروی

من در طلبش بہر دری پیوستم — از دست کسی نداد مطلب دستم
یک جذبہ زد دست کارمن کرد تمام — المنة للہ کہ ز منت رستم

ثنائی کشمیری

زاں حسن مدام شور غوغا شدنی ست — زاں زلف دراز فتنہ برپا شدنی ست
از قامت او قیامتے در عالم — امروز اگر نہ گشت فردا شدنی ست

حافظ جالندہری

جانان دم نزع دیدنی ہست بیا — احوال دلم شنیدنی ہست بیا
ای دادہ رخِ تو آب و رنگے گل را — رنگِ رخ ما پریدنی ہست بیا

ڈاکٹر سر محمدؐ اقبال

شنیدم در عدم پروانہ می گفت دمے از زندگی تاب و تبم بخش
پریشاں کن سحر خاکسترم را ولیکن سوز و سازِ یک شبم بخش

ڈاکٹر سر محمدؐ اقبال

سحر در شاخسارے بوستانے چہ خوش می گفت مرغ نغمہ خوانے
برآور ہر چہ اندر سینہ داری سرودے، نالۂ، آہے فغانے

ڈاکٹر سر محمدؐ اقبال

چو ذوق نغمہ ام در جلوت آرد قیامت افگنم در محفل خویش
چو می خواہم دمے خلوت بگیرم جہاں را گم کنم اندر دلِ خویش

ڈاکٹر سر محمد اقبال

چہ می پرسی میانِ سینہ دل چیست
خرد چوں سوز پیدا کرد دل شد

دل از ذوقِ تپش دل بود لیکن
چو یک دم از تپش افتاد گل شد

ڈاکٹر سر محمد اقبال

خرد گفت۔ او بچشم اندر نگنجد
نگاہِ شوق در امید و بیم است

نمیگردد کہن افسانۂ طور
کہ در ہر دل تمنائے کلیم است

ڈاکٹر سر محمد اقبال

کنشت و مسجد و بتخانہ و دیر
جز ایں مشت گلے پیدا نکردی

ز حکمِ غیر نتواں جز بدل رست
تو اے غافل دلے پیدا نکردی

ڈاکٹر سر محمد اقبال

گدائے جلوہ رفتی بر سرِ طور — کہ جانِ تو ز خود نا محرمے ہست
قدم در جستجوئے آدمے زن — خدا ہم در تلاشِ آدمے ہست

ڈاکٹر سر محمد اقبال

ز رازی معنیٔ قرآں چہ پرسی — ضمیرِ ما بآیاتش دلیل است
خرد آتش فروزد، دل بسوزد — ہمیں تفسیرِ نمرود و خلیل است

ڈاکٹر سر محمد اقبال

من از بود و نبودِ خود خموشم — اگر گویم کہ ہستم خود پرستم
ولیکن ایں نوائے سادہ کیست؟ — کسے در سینہ می گوید کہ ہستم

ڈاکٹر سر محمد اقبال

تو اے شیخ حرم شاید ندانی جہانِ عشق را ہم محشرے ہست
گناہ و نامہ و میزان ندارد نہ او را مسلمے نے کافرے ہست

ڈاکٹر سر محمد اقبال

کرا جوئی چرا در پیچ و تابی؟ کہ او پیداست تو زیر نقابی
تلاشِ او کنی جز خود نہ بینی تلاشِ خود کنی جز او نیابی

ڈاکٹر سر محمد اقبال

چہ پرسی از کجایم چیستم من بخود پیچیدہ ام تا زیستم من
دریں دریا چو موجِ بیقرارم اگر بر خود نہ پیچم نیستم من

ڈاکٹر سر محمد اقبالؒ

بیا اے عشق، اے رمزِ دلِ ما　بیا اے کشتِ ما اے حاصلِ ما
کہن گشتند ایں خاکی نہاداں　دگر آدم بنا کن از گلِ ما

سخن و خاموشی

بہائی آملی

آنکس کہ بدم گفت بدی سیرت اوست — وانکس کہ مرا گفت نکو خود نیکوست
حالِ متکلم از کلامش پیداست — از کوزہ ہمان برون تراود کہ دراوست

خواجہ عبداللہ انصاری

اندر رہِ دیں تصرف آغاز مکن — چشمِ بدِ خود بہ عیبِ کس باز مکن
سرِ دلِ ہر بندہ خدا می داند — خود را تو درایں میانہ انباز مکن

رضی ارتیمانی

از دوری راه تا بہ کے آہ کنی　　از رہ رو رہزن طلب راہ کنی

یارب! چہ شود کہ بر سرِ ہستی خویش　　یک گام نہی و قصہ کوتاہ کنی

شیخ سعدی

آنکس کہ خطای خویش بیند کہ رواست　　تقریر مکن صواب نزدش کہ خطاست

آن روی نمایدش کہ در طینتِ اوست　　آئینۂ کج جمال ننماید راست

بابا افضل کوہی

کم گوی و بجز مصلحت خویش مگوی　　چیزیکہ نہ پرسند تو خود پیش مگوی

گوشِ تو دو دادند و زبانِ تو یکے　　یعنی کہ دو بشنو و یکی بیش مگوی

بابا افضل کوہی

آنانکہ مقیم حضرت جانان اند یادش چو کنند بر زبان کم رانند

وانانکہ مثال نامے با انبانند دور اندازو ازاں بہ بانگش خوانند

بابا افضل کوہی

با دل گفتم کہ اے دلِ عربدہ جوے حراف سخن باش وسخن کمتر گوی

خواہے کہ ترا آب بیاید در جوے با دوست نشین ونیکئ دشمن گوی

عین القضاۃ ہمدانی

بستر دنی است انچہ نبگاشتہ ایم افگندنی است آنچہ بفراشتہ ایم

سودا بودہ است آنچہ پنداشتہ ایم دردا! کہ بہ ہرزہ عمر بگذاشتہ ایم

سحابی استرآبادی

آنرا که شرابِ معرفت نوش کنند | از هر چه بجز اوست فراموش کنند
آنرا که زبان دهند دیده ندهند | وانرا که دهند دیده خاموش کنند

سحابی استرآبادی

عاقل که سلامت است و خوش جان و تنش | از هیچ سخن رنجه شدن نیست فنش
گر دانا گفت آن سخن پندی بود | ور ناداں گفت خود چه باشد سخنش

سحابی استرآبادی

هزل است و فسانهٔ ترا قدر شکن | جز آنکه ضرورت است آنرا گفتن
در خلق نفاق و شین و غوغا و فتن | زآنست کاز اندازه برون رفت سخن

سحابی استرآبادی

یک کس که از وبوی وجود آید نیست
یک حرف که از روی شهود آید نیست

هر چند در اوضاع جهان می نگرم
چیزی که باو دلم فرود آید نیست

خاکی شیرازی

چندے پے علم و مذہب و کیش شدم
یک چند دگر طالبِ درویش شدم

دیدم که دل است مبداءِ ہر فیضی
برگشتم و طالبِ دلِ خویش شدم

احمد ہاتف اصفہانی

بس مرد که لاف میزد از مردیِ خویش
در پرہ زنی دیدم از و مردی بیش

ابنای زمانہ دیدم اغلب ہاتف
مردند ولی بالب و باسبلت و ریش

فیاضی لاہیجی

اسرار نہاں فاش نباید گفتن جز حیرت سامع نفزاید گفتن
ہر چند کہ آئینہ جدا نیست ز عکس لیک آئینہ را عکس نشاید گفتن

حکیم سنائی

از خلق ز راہ تیز ہوشی نرہی وز خود ز رہ سخن فروشی نرہی
زیں ہر دو بدیں و دگر بکوشی برہی از خلق و ز خود جز بخموشی نرہی

حکیم سنائی

در صورت ہر ہست چرائی مدہوش در حسرت ہر نیست چرائی بخروش
ایں ہر دو یکی کن و بخور ہمچوں نوش پس لب بہ کلوخ مال و بنشین خاموش

میرزا مهدی عالی

شاد از سخن آدمی و غمناک شود   پیدا از سخن جوهر ادراک شود

کافر که نمی شود بصد دریا پاک   بیحرف و سخن به یک سخن پاک شود

قتالی خوارزمی

از دفتر عشق راه میخوان و مگوی   مرکب پئے این طائفه میران و مگوی

خواهی که دل و دیں به سلامت ببری   می بین و مکن ظاهر و میدان و مگوی

محمد صوفی

صوفی! زاهد بسی تنگ حوصله است   از صحبت ما دور بصد مرحله است

معنی بلند گوش او نشنیدست   آنکه دراز گوش این قافله ست

رفیع واعظ

کم گو کہ سخن بود چو دُرِ مکنوں ‏ ‏ ‏ ‏ گردد زکمی قیمت ایں دُرافزوں

تنگی ز دہن ازاں پسندیدہ بوُد ‏ ‏ ‏ ‏ تا حرف ازاں شمردہ آید بیروں

مومن یزدی

مومن بہ بدی نیست کسے مانندت ‏ ‏ ‏ ‏ ویں طرفہ کہ خلق نیک می خوانندت

یکچند چناں بُدی کہ خود میدانی ‏ ‏ ‏ ‏ یکچند چناں باش کہ میدانندت

امیر خسرو

خواہی ز وصال شادماں دارمرا ‏ ‏ ‏ ‏ خواہی ز فراق در فغاں دارمرا

من ہیچ نگویم کہ چساں دارمرا ‏ ‏ ‏ ‏ زانساں کہ تو خواہی آنچناں دارمرا

خواجه افضل الدین محمد ترکه

سلطانی و گیر و دارِ عالم سهل ست ——— وین گنبد زرنگارِ عالم سهل ست
زنهار که فکر کارِ عالم نکنی ——— عالم سهل ست و کارِ عالم سهل ست

ظهیر فاریابی

دی شب خردم نصیحتی پنهاں گفت ——— در گوشِ دلم گفت و دلم با جاں گفت
با کس غمِ دل مگوی زیرا که نماند ——— یک دوست که با او غمِ دل بتواں گفت

علی حزیں

در گلشنِ دہر محرم راز نبود ——— در بزم زمانه نغمہ پرواز نبود
تنہا نتواں زمزمه پردازی کرد ——— بستیم زباں کسی ہم آواز نبود

مرزا جلال الدین حسین صلائی شہرستانی

ای بخت اگر مرا گل از عید دمد　　یک صبح وصال از شب امید دمد

گیرم زرِ رخش زخیرہ کز پسِ مرگ　　تا حشر بخاکم ہمہ خورشید دمد

موتمن الدولہ اسحٰق خاں

ای دل ہشدار تا شرابت نبرد　　ای دیدہ نگہدار کہ آبت نبرد

آں بندہ نواز وعدہ دار دا مشب　　ای بخت خدا کند کہ خوابت نبرد

حکیم رکنائی کاشی مسیح

مردم کہ زکید گر جگر ریش تراند　　جمعے بستر جماعتے پیشتر اند

در غربتِ مرگ بیم تنہائی نیست　　یارانِ عزیز آں طرف بیشتر اند

حکیم رکنائی کاشی مسیح

این زمرهٔ ناخلف که از بو البشرند | بیگانه چرا به یکدگر می نگرند
گر آدمیان تمام از یک پدرند | پس بهر چه این قدر ز خود بیخبراند

امیر محمد یوسف نشاری ہراتی

ایدل حشم و حشمتِ سلطاں گذرد | روز و شبِ درویش پریشاں گذرد
می نوش غمیں مشو که ہر کار که ہست | آساں گیری بخویش آساں گذرد

شیخ نظام الدین گنجوی رح

رفتم بسر گور شهنشاهِ یمن | شه دست بروں کرد من و ادکفن
گفتا که ازیں سخاوتم عیب مکن | کز دارِ فنا همیں رسید ست بمن

حاجی محمد جان قدسی

آزرده دلم ز صحبتِ خلق بسے   جز تنهائی دلم ندارد ہوسے
ہمرای نفسان یک نفسم بگذارید   شاید که بکام دل برآرم نفسے

درد

گہ نالۂ دل مرا صدای چنگ ست   گاہی دلم از نوای نی دلتنگ ست
از نغمۂ شکر و شکوه ام نیست گریز   تا تارِ نفس ہست ہمین آہنگ ست

درد

ربطی بتو ہر گدا و شاہے دارد   گر حالِ خوشی و گر تباہی دارد
یعنی که بسانِ دانہای تسبیح   ہر دل در خود نہفتہ راہے دارد

درد

ای کردہ خراب عمر در چون و چرا　　عارف نہ شدی اگرچہ گشتی مُلّا
از ما بجز اقبال نہ بینی گاہے　　ہرچند کہ ایراد نمائی بر ما

درد

رندان ہمہ عمر مستے آمادہ کنند　　تا پرورشِ خاطرِ آزادہ کنند
خالی ز خیالاتِ دو عالم باشند　　پیمانۂ زندگی پُر از بادہ کنند

آزوال و ترکِ ہوا و ہوس

مولانا جلال الدین رومی

یک دم غم جاں نخور غم ناں تا کے
در پرورشِ ایں تنِ ناداں تا کے
اندر رہِ طبلِ شکم و نائے گلو
ایں رقصِ زنخ بضربِ دنداں تا کے

مولانا جلال الدین رومی

مارا سگِ نفس از پئے حرص و ہوس
ہر لحظہ دواند بدرِ ناکس و کس
سگ را ابرس کنند از بدنفسی
در گردنِ ما کردہ سگِ نفس مرس

مولانا جلال الدین رومی

غمہای زمانہ راچو پایانی نیست احوال جہان راسر و سامانی نیست
چندیں غم بیہودہ بخود راہ مدہ کیں مایۂ عمر نیز چندانی نیست

مولانا جلال الدین رومی

خواہی کہ دریں زمانہ فردی گردی یا در رہِ دیں صاحب دردے گردی
ایں را بجز از صحبتِ مرداں مطلب مردی گردی چو گرد مردی گردی

فیاض لاہجی

ہر دل کہ ہوائے عالم راز کند باید گرہ علاقہ را باز کند
دام است تعلقاتِ دنیاے دنی در دام چگونہ مرغ پرواز کند

فیاض لاہیجی

دنیا چاہیست نزدِ دانا بے تہ طولِ امل است ریسمانِ این چہ

ہر چند بود جامۂ عمرِ تو دراز برقامتِ طولِ امل آید کوتہ

نصرت

افسوس! کہ آنچہ بردہ ام باختنیست بشناختہ ہا تمام نشناختنیست

انداختہ ام ہرانچہ باید برداشت برداشتہ ام ہرانچہ انداختنیست

میرزا خلیل

زردوست درین زمانۂ پرآشوب باشد ز غم حادثہ دایم منکوب

نزدیک مرگ حرصِ زر پیران را افزون گردد چو سایہ وقتِ غروب

حسن دهلوی

دایم دلِ خود به معصیت شاد کنی
چون غم رسدت خدای را یاد کنی

دنیا ز تو رفته و ترا دعوی ترک
گنجشکِ پریده را چه آزاد کنی

حکیم سنائی

رو گِردِ سراپردهٔ اسرار مگرد
شوخی چه کنی چو نیستی مرد نبرد

رندی باید ز هر دو عالم شده فرد
تا می نخورد به جای آب و نان درد

مومن یزدی

گه بستهٔ زلف همچو زنجیر شدم
گه از نگهی نشانهٔ تیر شدم

آزادیِ هر دو کون میخواست دلم
در بندگیِ نفس و هوا پیر شدم

مومن یزدی

از رہ مروی بہ جعد گیسو از زن | مارِ سیاہ است ہر سر مو از زن
از پہلوی مرد زن بروں آوردند | یعنی کہ تہی بہ است پہلو از زن

مومن یزدی

با آنکہ یکے گام بہ منزل دارم | صد تخم ہوس ہنوز در گل دارم
در خاک نہ دانم کہ چساں می گنجم | با ایں ہمہ آرزو کہ در دل دارم

ابراہیم اردوبادی

ہر زندہ دلیکہ او ز اہلِ درد ست | دانستہ ز اسبابِ تعلق فرد است
ہر پیر زنی مرگِ طبیعی دارد | مردیکہ بہ اختیار میرد مرد است

بابا افضل کوہی

باداده قناعت کن و با داد بزی
در بندِ تکلف مرو آزاد بزی

در به ز خودی نظر مکن غصه مخور
در کم ز خودی نظر کن و شاد بزی

بابا افضل کوہی

رو دیده بدوز تا دلت دیده شود
زان دیده جهانی دگرت دیده شود

گر تو زِ سرِ پسند خود برخیزی
احوال تو سر بسر پسندیده شود

شیخ عطار

خود را چو ز خواب و خور نمیداری باز
پس چه تو چه شور در پردهٔ راز

آخر ز وجودِ خویشتن شرمت نیست
معشوق تو بیدار و تو خوش خفته بناز

شیخ عطار

نہ در رہِ اقرار قرارے داری نہ در صفِ انکار کنارے داری
می پنداری کہ کار تو سرسری است کوتہ نظر ادراز کارے داری

میر محمد باقر اشراق

اشراق غمیں دل از بتاں شاد مکن بُت خانہ ز سنگ کعبہ آباد مکن
ایں دیر فنا را سرِ آبادی نیست اندر رہِ سیل خانہ بنیاد مکن

جامی

یارب! از دو کون بے نیازم گرداں وز افسر فقر سرفرازم گرداں
در راہِ طلب محرمِ رازم گرداں زاں رہ کہ نہ سوی تست بازم گرداں

جامی

در راه اگر تو خود فروشی هیچی — در طاعت و بندگی نکوشی هیچی

تا کبر و حسد ز سینه بیرون نکنی — گر خرقهٔ بایزید پوشی هیچی

رفیع واعظ

ای آنکه تمام آرزو و هوسی — طفلی مستی مُخبّطی خود چه کسی

گفتی که به پیری چو رسم توبه کنم — ترسم که جوان وی به پیری نرسی

رفیع واعظ

با خشم و شره همال تا کی باشی — انباز سگ و شغال تا کی باشی

با نفس چه مسکنی در این تن ای جان — با خرس در این جوال تا کی باشی

مُلا منظفر حسین

ازحیلۂ نفس اگر رہی استادی | ورکوه ہوای خود کنی فرہادی
آزاد نہ بہ جستن ای مرغ از دام | از دانہ اگر می گذری آزادی

خواجہ علی نعیم

در خاطرِ من دُ اعیۂ بیجا نیست | ز آنست کہ از ہیچ کسم پروا نیست
از منتِ کائنات فارغ شده ام | بالاتر ازین بہشت در دنیا نیست

اوحد کرمانی

اوحدا دیدی کہ ہر چہ دیدی ہیچ است | ہر چیز کہ گفتی و شنیدی ہیچ است
سرتاسر آفاق و دیدی ہیچ است | این ہم کہ بگوشہ خزیدی ہیچ است

وحشت بختیاری

با نفس جهاد کن شجاعت این است ۔ بر خویش امیر شو امارت این است
انگشت به حرفِ عیبِ مردم مگذار ۔ مفتاح خزاینِ سعادت این است

بهائی آملی

هر تازه گلے کہ زیب این گلزار است ۔ گر بینی گل و گر بچینی خار است
از دور نظارہ کن مرو پیش که شمع ۔ هر چند که نور می نماید نار است

بهائی آملی

ای غم که حجاب صبر بشگافتهٔ ۔ بینائی ز دیدهٔ کهر تافتهٔ
شب تیره و یار دور کس مونس نیست ۔ ای هجر بکش که بیکسیم یافتهٔ

نطقی نیشاپوری

آنہا کہ مجرد اند از دنیائے — در عالمِ دل کنند ملک آرائی

عریاں بدنان را بہ حقارت منگر — در برہنگی ست تیغ را آبرائی

ابوسعید مہنہ

آتش بہ دو دستِ خویش در خرمنِ خویش — خود برزدہ ام چہ نالم از دشمن خویش

کس دشمنِ من نیست منم دشمنِ خویش — ای وای من و دستِ من و دامنِ خویش

ابوسعید مہنہ

ما با می و مستی سرِ تقویٰ داریم — دنیا طلبیم و میل عقبیٰ داریم

کے دنیا و دیں ہر دو بہم آید راست — این است کہ ما نہ دین نہ دنیا داریم

عبداللہ انصاری

گر از پے شہوت و ہوا خواہی رفت | از من خبرت کہ بینوا خواہی رفت
بنگر چہ کسی و از کجا آمدۂ | می داں کہ چہ می کنی کجا خواہی رفت

سحابی استرآبادی

تا بندِ طلسم آسمانی ویست | بر گنجِ وجود کے توانی شد ایست
گفتی کہ ز ہر دو کون نومید شدم | خاموش کہ امید ہمین است ہمیست

سحابی استرآبادی

گر مرد خبیر و عاقبت بیں می بود | قوتِ دنیاش قوتِ دیں می بود
طفلی میکرد گریہ گاہی پے کام | بالغ شد و گفت آہ اگر ایں می بود

سحابی استرآبادی

هرچند که هست دولت از نعمت و بخت
بار یست گران چو شد برون از حد سخت

بسیاری مال و جاه مرد آفت اوست
انبوهی میوه بشکند شاخ درخت

سحابی استرآبادی

در دور فلک که برون و باختن است
هر اوج پی حضیض در تاختن است

غافل باشد که رفعتِ خود داند
برداشتنی که بهر انداختن است

سحابی استرآبادی

این فرقه که محو کردگارند همه
بر عرش بلوغ جای دارند همه

وین خلق که باهستیٔ خود مغرور اند
چون طفل بر اسپ نی سوارند همه

سحابی استرآبادی

زین مردم صد رنگ سیه پوشی به زین خلق فرومایه فراموشی به
از صحبت ناتمام بی‌حاصل شان تنهائی و گوشه و خاموشی به

نجم الدین رازی

ای دل! تو اگر مست نئی هشیاری زان پیش که بگذری جهان بگذاری
کم خسپ بوقت صبح کاندر پی تست خوابی که قیامتش بود بیداری

میرزا محمد تقی نصیری

زاهل صورت هر آنکه او در پیش است از گردش چرخ بیشتر دل ریش است
هر گندم کاو بزرگتر گشته بقدر از گردش آسیا شکستش بیش است

محمد صوفی

ابلیس کہ گشتہ در بدی افسانہ　　بیچارہ سگیست بر درِ جانانہ

گر بیند اہل و آشنا مانع نیست　　مانع شود آنرا کہ بود بیگانہ

عماد کرمانی

با دشمن و با دوست تفضل میکن　　بیداد ز ہر کسی تحمل می کُن

غافل منشیں کہ عالم اسباب است　　اسباب نگہ دار و توکل می کن

قتالی خوارزمی

یا قوت پیل مور می باید بود　　یا ملک دو کون عور می باید بود

این طرفہ نگر کہ عیبِ ہر آدمی　　می باید دید و کور می باید بود

قتالی خوارزمی

آنم کہ دل از کون و مکان بر کندم
وز خوانِ جہاں بہ لقمۂ خورسندم
کندم ز سرِ کوہِ قناعت سنگے
آوردم و بر رخنۂ آز افگندم

رضی آرتیمانی

تا گلگونِ اشک و چہرہ کاہی نشود
دل مشرقِ انوارِ الٰہی نشود
سالکؔ ز سرِ خویش کہ واقف گردد
او عارفِ اسرار کماہی نشود

شیخ سعدی

یا روی بہ کنجِ خلوت آور شب و روز
یا آتشِ عشق بر کن و خانہ بسوز
مستوری و عاشقی بہم نایدراست
گر پردہ نخواہی کہ دردید بدوز

میر ابوطالب تبریزی

آنکس کہ ہمیشہ دیدہ تر دارد | از خرمن عمر بیشتر بر دارد
از گریۂ ایام جوانی بگذر | بارانِ بہار فیضِ دیگر دارد

بایزید بسطامی

خواہی کہ رسی بہ کام بردار دو گام | یک گام ز دنیا و دگر گام ز کام
نیکو مثلے شنو ز پیر بسطام | از دانہ طمع ببر کہ رستی از دام

سرمد

باید نہ کشی ز خلق منت گفتم | گر صاحب فطرتی و ہمت گفتم
اینست خیال خام ہرگز نہ کشی | بر پردۂ عنکبوت صورت گفتم

سرمد

سلطان منم و منت سلطان نہ کشم　　از بہر دو ناں منت دو ناں نہ کشم

نفسم چو سگ ست و من شال سگباں　　از بہر سگے منت سگباں نہ کشم

سرمد

خواہی کہ رسی بکام تلخی نہ چشی　　آسودہ شوی بار ندامت نہ کشی

با صبر بساز با قناعت خو کن　　از دستِ ہوا و ہوس در کشمکشی

حافظ شیرازی

با شاہدِ شوخ و شنگ و با بربط و نے　　کنجے و کبابے و دیکے شیشۂ مے

چوں گرم شود ز بادہ ما را رگ و پے　　منت نبرم بیک جو از حاتمِ طے

ابن یمین

چو خاک پای لئیمان شوی ز آتش حرص
شود به باد همه آبرو و چون نشود

غلام خاطر آنم که همت عالیش
رهین منت ابنای هر دون نشود

سعید گیلانی

ای که سریر آسمان پایه بود
بر ملک جهان عدل تو پیرایه بود

تا هست خدا تو نیز خواهی بودن
زیرا که همیشه ذات با سایه بود

سعید گیلانی

بر خود در مدح و دم نمی باید زد
بیرون از حد قدم نمی باید زد

عالم همه آئینه حسن ازلی ست
می باید دید و دم نمی باید زد

مهدی اصفهانی

با حکم قضا ستیزه نتوان کردن   با دست علاج نیزه نتوان کردن
تدبیر کجا علاج تقدیر کند   آہن با موم ریزه نتوان کردن

نساخ

در میکدهٔ دہر کہ مستم ساقی   از دست قدح بگیر دستم ساقی
دی ساغر می شکست او من امروز   خم بر سر محتسب شکستم ساقی

عمر خیام

بیگانہ اگر وفا کند خویش من است   ور خویش جفا کند بد اندیش من است
گر زہر موافقت کند تریاک است   ور نوش مخالفت کند نیش من است

میر باقر داماد

از خوان فلک قرص جوی مشن مخور　　انگشت عسل مخواه و صد نیش مخور
از نعمت الوان شہاں دست بدار　　خون دل صد ہزار درویش مخور

علی حزیں

ای سوختہ جاں سپند یاد تو بخیر　　وی درد کش نژند یاد تو بخیر
آوارۂ کیستی کجائی چو نے　　آہ ای دل مستمند یاد تو بخیر

علی حزیں

بخرید یکے خواجہ غلامی بہوس　　پرسید ازاں بندۂ پاکیزہ نفس
کائی بچہ کار تاہمانت سپرم　　گفتش کہ ہمیں بکار آزادی بس

ملا حسن یزدی

دارم سخنی یاد ز فیثاغورس ... گویم بتو گر زانکه بمن داری حس
از خلق بِہ پچ چہار کس رنجہ مشو ... بیمار و غریب و روزه دار و مفلس

شیخ نجم الدین کبری رح

دنیا طلبان ز حرص مستند ہمہ ... موسیٰ کُش و گوسالہ پرستند ہمہ
ہر عہد کہ با خدائے بستند ہمہ ... از بہر درستِ زر شکستند ہمہ

عبید زاکانی

با درد سرم زین دلِ سودا پیشہ ... کورا نبود بجز تمنا پیشہ
پیرانہ سرش از زوی نبا یُست ... فریاد ازین پیر کبر نا پیشہ

حکیم فغفور لاہجی

نا داری این جہان ز دارائی بہ ‏ دلق نمد از اطلس و دارائی بہ

آسودگی ز شغلِ ہر دو عالم بودن ‏ صد رہ ز سکندری و دارائی بہ

خواجہ حسین مروی

مردی ز مقدمات واہی تا کی ‏ ذکر طرب و فکر مناہی تا کی

سودای جوانی و جوانان تا چند ‏ با موی سفید روسیاہی تا کی

مُلا محمد رضا نوعی خبوشانی

گہ چوں خم بادہ ام بجوش آوردی ‏ گہ چوں لب توبہ در خروش آوردی

ایام سلامتی بہ مستی دادی ‏ ہنگام ندامتم بہوش آوردی

آغا عبدالباقی نہاوندی

یارب ممنون آشنایان نکنی
شرمندۂ این غلط نمایان نکنی

ہر چیز کہ میکنی بکن امراز تست
محتاج بنو کیسہ گدایان نکنی

درد

از حرص گر آستیں فشاند دلِ ما
چوں شہ چہ عجب کہ حکم راند دلِ ما

اے درد ہزار سلطنت مفت بود
جمعیت اگر بہم رساند دلِ ما

درد

بردوش ہوا بستہ نفس محمل ما
حیف ست کہ ہیچ ہوسی در دلِ ما

حل ہمچو حباب گرچہ گردیم ولے
ہیچ ہیچ نداشت در گرہ مشکل ما

درد

هر چند کند زمانه کار خود را　　از دست مده تو اعتبار خود را
از پای فتاده چون سایه ولے　　بر کس نفگنده ایم بار خود را

درد

با اہل دول تندی خو پیدا کن　　در گلشن مسکنت نمو پیدا کن
تا کی ز ہوا زنی بعزت آتش　　در خاک نشیں و آبرو پیدا کن

درد

گر مست شبابیم خراب شیبیم　　در محو ہنر تمام صرف عیبیم
ستار عیوب نیست جز پردۂ غیب　　مشتاق لقای پردہ پوش غیبیم

درد

هر چند هزار جلوه پیدا کردیم　　آخر همه را بخویش اخفا کردیم

چون کاغذ آتش زده دریا پوشید　　چیزیکه بصد چشم تماشا کردیم

درد

ناچار ایدرد در جهان باید زیست　　هر چند که شد زیست گران باید زیست

مردن بمراد خود میسّر نیست　　چندی بمراد دیگران باید زیست

درد

میناست اگر سر نیاز ست اینجا　　جام ست اگر دیدهٔ باز ست اینجا

این محفل درد جای بدمستی نیست　　هشدار که بزم امتیاز ست اینجا

درد

ای مرد طرب باش و خوش و آسوده　　رنجی مبر از فکر جهان بیهوده
چندان منما غور در افلاک و نجوم　　کاین گنبدِ بی در ز کسی نگشوده

درد

ای درد ترا نه همنشینی باید　　نی یار و ندیم نی قرینی باید
اکنون که نشستهٔ درین کلبه ترا　　چشم و دل و اشک و آستینی باید

درد

ای مرد رسیدت اگر از خلق آزار　　رنجی مبر از ذلت و خواری زنهار
گر بر سر تو نهند پا مردم دهر　　تو از رهِ انکسار سر بر پا دار

درد

تاکی بہ تلاش مال خواہی کوشید   باہر بد و نیک و ہر خواہے جوشید
پوشیدن جامہا اگر رشد است   اکنوں از خویش چشم باید پوشید

درد

چوں آمدۂ بعالمِ امکاں باش   دیدی کن و بر وضع جہاں خنداں باش
اینجا ای درد خود صلای عام است   یکچند دریں خانہ تو ہم مہماں باش

درد

نی مال مرا باید و نی فوج و سپاہ   از قطع تعلقم بود حشمت و جاہ
ترکِ اسباب بہ ز جمع اسباب   کز دولتِ فقر ہر گدا گردد شاہ

درد

در سر نہ ہوای مال و جاہے دارم
در دل نہ غم زر و سپاہے دارم

صاحب نظرے توجہے گر بکند
چوں آئینہ چشم یک نگاہے دارم

درد

گر مردم محتاج ز غم می گریند
زاں بیشتر ارباب نعم می گریند

وقت ست کہ از دست زمانہ اکنوں
چوں ابر ہمہ اہل کرم می گریند

درد

ای بخیہ اتفاق می باید کرد
تاکید گر اتفاق می باید کرد

از وہم خودی نفاق خیزد غافل
از خود گذر اتفاق می باید کرد

درد

سر سبز نگشت ہیچ گر دانۂ حرص — آباد نگر دید گہی خانۂ حرص
چوں ظرفِ شکستہ باز خالی گردد — ہر چند کہ پُر کنند پیمانۂ حرص

بیخبر بلگرامی

نشناخت کسی بو اقعی مطلق را — این سرخ و سپید و سبز و استبرق را
ہفتاد و دو فرقہ را کہ گوئی باطل — بر حق دانی اگر تو دانی حق را

غالب دہلوی

گر دیدن زاہدان بجنت گستاخ — وین دست درازی بہ ثمر شاخ بشاخ
چوں نیک نظر کنی ز روی تشبیہ — ماند بہ بہایم و علف زارِ فراخ

واقف دہلوی

زاہد گلگشتِ باغ می باید کرد　　کسب فرح از ایاغ می باید کرد
اصلاحِ مزاج از ضروریات ست　　یک تنقیۂ دماغ می باید کرد

واقف دہلوی

از اہل دول مدار چشم انعام　　جو شند اگر با تو بہ گرمے تمام
در کیسۂ شان غیر تہیدستی نیست　　بد نام خزانہ اند ہمچوں حمّام

سید احمد حسین امجد حیدرآبادی

ممسک ہمہ خونِ دلِ صد چاک خورد　　یک لقمہ بصد نالۂ غمناک خورد
بدبخت ز کسبِ مال نفعے نہ برد　　افعی بر گنج ماند و خاک خورد

سید احمد حسین امجد حیدرآبادی

ممسک پئے مال چوں گدا می گردد بر زر بہزار جاں فدا می گردد
طامع زحصولِ مال طماع شود چوں دانہ بیابد آسیا۔ می گردد

سید احمد حسین امجد حیدرآبادی

از دستِ بخیل زر فتادن معلوم از بطنِ عقیمہ طفل زادن معلوم
از دوں نشناس کامروائی مشکل از ناخنِ پا گرہ کشادن معلوم

ڈاکٹر سر محمد اقبال

جہان مشتِ گل و دل حاصلِ اوست ہمیں یک قطرۂ خوں مشکلِ اوست
نگاہ ما دو بیں افتاد ورنہ جہانِ ہر کسے اندر دلِ اوست

ڈاکٹر سر محمد اقبال

سریر کیقباد۔ اکلیل جم خاک — کلیسا و بتستان و حرم خاک
ولیکن من ندانم گوہرم چیست — نگاہم برتر از گردوں تنم خاک

آزاد بلگرامی

اے دل تو دمے بیاد سبحاں نشدی — وز فعل بد خویش پشیماں نشدی
واعظ شدی و شیخ شدی و قاضی — ایں جملہ شدی ولے مسلماں نشدی

طاعت و ورع و لطف و کرم

رضی آرتیمانی

صد حیف ای دل اکه مرد دیدار نه — واقف ز تجلیاتِ اسرار نه

قانع به همینی که دو چشمت باز است — خرگوش صفت و لیک بیدار نه

رفیع واعظ

آں کو بدلش بیم گنه کمیاب است — گر دعوی دل کند یقیں کذاب است

اندک گنهی خراب سازد دل را — در خانہ آئینہ نمی سیلاب است

اہلی شیرازی

گر در پے قول و فعل سنجیدہ شوی　　در دیدۂ خلق مردم دیدہ شوی
با خلق چناں بکن کہ گر فعل ترا　　ہم با تو عمل کنند رنجیدہ شوی

سحابی استرآبادی

نہ ہر کہ نکوست دوست میباید بود　　بدر ابر مغز پوست می باید بود
یعنی سہل است دوست بودن با دوست　　با دشمن نیز دوست می باید بود

سحابی استرآبادی

خواہی کہ ترا رتبۂ ابرار رسد　　مپسند کہ کس راز تو آزار رسد
از مرگ میندیش و غم عشق مخور　　کایں ہر دو بوقتِ خویش ناچار رسد

سحابی استرآبادی

گر خلقِ جهان همه به طاعت خیزند صدگونه عطا کنند و خیرانگیزند
چون نیک نظر کنی نه بینی جز آب کاز بحر به بحر مشت آبی ریزند

سحابی استرآبادی

ای بندهٔ حرص کرده جسم و جان را معذوری اگر نجوی آزادان را
چیزی که غنی را سوی درویش برد لطف و کرم است و توندانی آن را

سحابی استرآبادی

سلطانی و کبر و عجب و مستی سهل است درویشی و فقر و تنگدستی سهل است
خود را برسان بجای جاویدانی ورنه دو سه روز هر چه هستی سهل است

جامی

ای مرد گنهگار درِ توبه گشاده ست
انواع نعم بهر تو آماده نهاده ست

بشتاب سوی توبه که از مادرِ گیتی
از کردنِ تاخیر بسی واقعه زاده ست

جامی

یک نیمه ز عمر در بطالت بگذشت
یک نیمه به تشویر و خجالت بگذشت

عمری که دمی از و جهانی ارزد
بنگر به چه حیله و چه حالت بگذشت

بابا افضل کوهی

ای آنکه خلاصهٔ چهار ارکانی
بشنو سخنی ز عالمِ روحانی

دیوی و ددی و ملکی انسانی
در تست هر آنچه غالب آئی آنی

بابا افضل کوہی

ایدل بچہ غم خوردنت آمد پیشہ وز مرگ چہ ترسی چو درخت از تیشہ

وانگہ کہ نبا خوشی برندت زینجا خوش باش کہ رستی از ہزار اندیشہ

سرمد

یارب ز کرم بہ بخش تقصیر مرا مقبول بکن نالۂ شبگیر مرا

پیری و گناہ ماجرائیست عجیب لطفِ تو کند چارۂ تدبیر مرا

سرمد

افسوس کہ مخلوق پرستی کردم وز ہمتِ پست روبہ پستی کردم

ایں بادہ خمار داشت ہشیار شدم ایامِ شباب بود مستی کردم